PARTIZANŲ KOVA

V. K. Jonynas

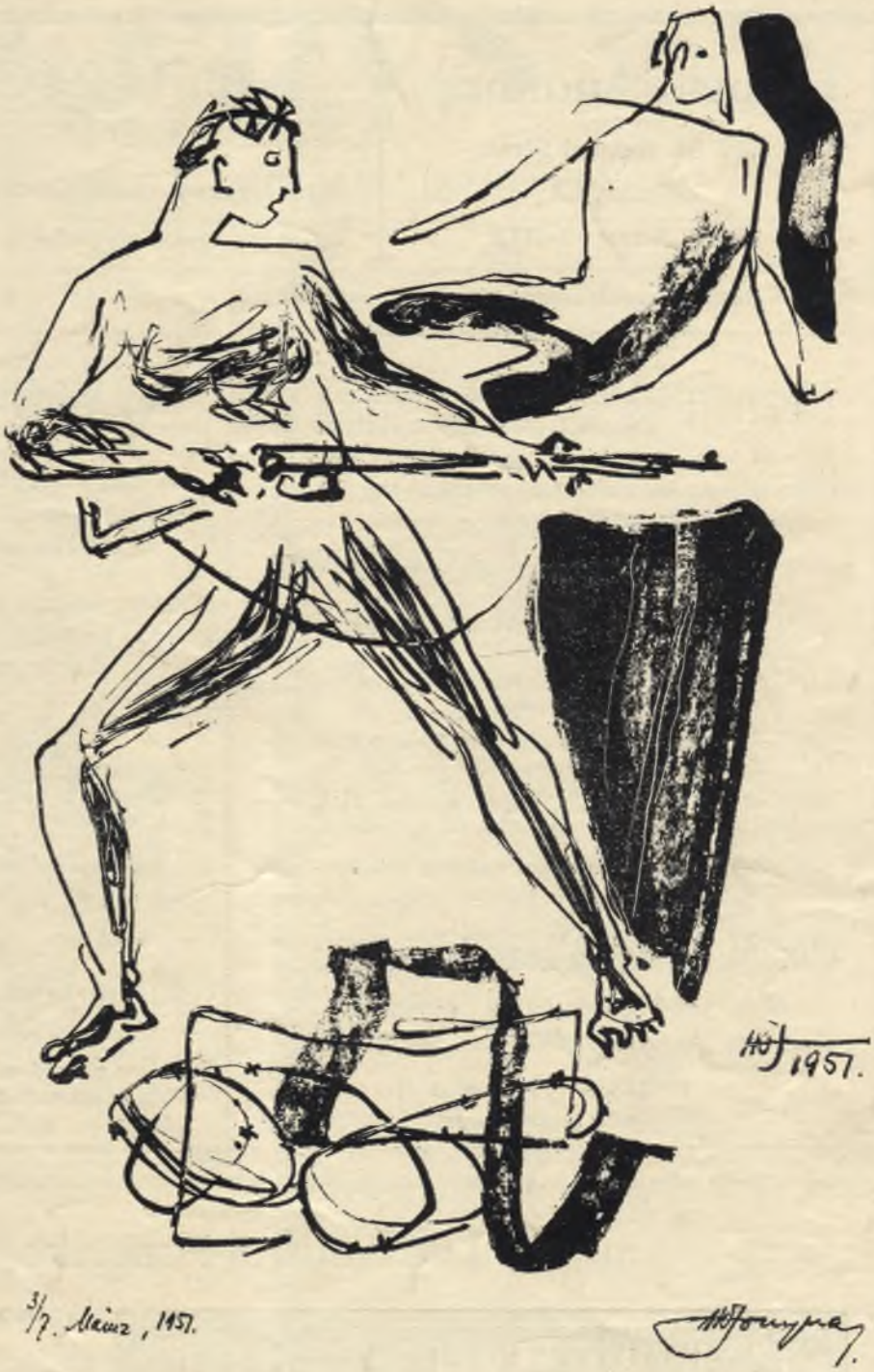

KARYS

Nr. 9 1954

Lietuvių Auditorija

3133 So. Halsted Street

Chicago, Ill.

Tel.: VIctory 2-6172

KETURIOS SALĖS

Išnuomojamos vestuvėms ir pobūviams su maistu ar be maisto. Susirinkimams ir konferencijoms salės veltui

TAUPYKITE ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki $10,000.00 by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas devidendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis.

Mūsų turtas yra virš dvylikos milijonų dolerių—$12,500,000.00.

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.

J. PAKEL — Prezidentas

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO

Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

Taupyk Tvirčiausioj Amerikos Įstaigoj

STANDARD FEDERAL
turtas virš $41,000,000.00
Atsargos Fondas virš .... $ 3,250,000.00

STANDARD FEDERAL yra Federal Savings and Loan Insurance Corp. ir Federal Home Loan Bank System narys

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Ketvirtadien. nuo 9 val. ryto iki 8 v. v.
Trečiadieniais visai neatidaroma.

JUSTIN MACKIEWICH, President and Manager

KU biblioteka

093 00523482 2

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

1954 SPALIS-OCTOBER Nr. 9 (1303)

LIETUVA — PARTIZANŲ ŽEMĖ

Lietuvoje partizanai veikia nebe nuo šio karo. Jau prieš Nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymą, 1918 m. pabaigoje, kai kuriose Lietuvos srityse buvo įvykusių partizaninių veiksmų prieš vokiečius okupantus, plėšiančius gyventojus. Menkai ginkluotų vyrų būrys užpuldavo vokiečius, atimdavo išplėštą žmonių turtą ir kaikur juos nuginkluodavo.

1919 m. pradžioje rusams-bolševikams įsiveržus į Lietuvą, kai kuriose srityse lietuviai griebėsi ginklo ir prieš juos. Partizanų bei milicijos vardu pradėjo kovą su raudonuoju okupantu. Partizanai jau 1919 m. sausio mėn. pradėjo kautis su bolševikais. Tų pat metų sausio 16 d. Šiaulių aps. **kautynėse su bolševikais žuvo partizanas Aleksandras Vainauskas. Tai pati pirmoji mūsų auka kautynėse dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės.** Pirmosios kariuomenės aukos kautynėse — kareivis Povilas Lukšys ir karininkas Antanas Juozapavičius žuvo jau vasario mėn.

Tiesa, prieš partizaną Vainauską anksčiau yra žuvę Kaune, būtent, sausio 11 d., mūsų 2 pėst. pulko kareiviai Juozas Kalasiūnas ir Antanas Zambacevičius. Tačiau jie žuvo ne kautynėse, bet einant į sargybą iš pasalų buvo nušauti vokiečių kareivių.

Lenkams pradėjus kėsintis į Lietuvos laisvę ir žemes, jau 1919 m. ir prieš juos susiorganizavo lietuvių partizanų būriai ir kovojo visą 1919—1923 metų laiką.

Kada 1919 m. susidariusios vokiečių ir rusų gaujos, vadinamos bermontininkais, įsikūrė Lietuvoje ir Latvijoje, ir kėsinosi pavergti Pabaltijo kraštus, visa Žemaičių žemė virto viena partizanų stovykla ir sėkmingai padėjo mūsų kariuomenei sutriuškinti dviveidį (vokišką ir rusišką) priešą.

Atėjo vėl sunkūs Lietuvai laikai. 1941 m. vėl Lietuvos žemėje įsiliepsnojo karo gaisrai. Lietuvis, pajutęs progą, vėl griebėsi ginklo ir birželio mėn. visa Lietuva įsijungė į partizaninį karą. Vokiečiams šis Lietuvos partizaninis karas nepatiko, nors ir sutaupė nemaža jų kraujo. Juos pastatė į kėblią padėtį, nes ir jiems teko smurtu Lietuvos nepriklausomą gyvenimą užgniaužti ir negalėjo pasirodyti "nekaltu išlaisvintojų" veidu. Rusams 1940 m. pavergus Lietuvą, vokiečiai nebesitikėjo susidurti su lietuvių atkakliu pasipriešinimu.

1944 m., rusams antrą kartą briaunantis į Lietuvą, vėl Lietuvos žemė pavirto į partizanų stovyklą 1944—1945 m. lietuviai partizanai atkakliausiai negu bet kada kovojo prieš Tėvynės amžinąjį priešą. Raudonasis imperialistas net ištisomis savo divizijomis turėjo kovoti prieš Lietuvos partizanus. Daug žuvo priešų, bet tūkstančiai žuvo ir geriausių, drąsiausių Lietuvos vyrų.

Kas šiandien dedasi Lietuvoje, sunku pasakyti. Vieni mūs pačių tvirtina, kad Lietuvos partizanai jau sunaikinti. Kiti dar teigia, kad tebevelkia. Šiuo metu patikimų žinių nėra. Tačiau, kaip ten bebūtų, lietuvis partizanas savo garbingą kovą atliko ir jam už tai priklauso tautos garbė. Prieš juos lenkiame savo galvas. **St. Širvys**

KOVOJANTIS LIETUVOS PARTIZANAS

Nuo bolševikų okupacijos pradžios iki šios dienos yra kalbama ir rašoma apie nenugalėtą Lietuvių Tauta. 1944—1948 metų laikotarpiu Lietuvos kaimuose ir miškuose vyko smarkus, ginkluotas lietuvių pasipriešinimas prieš rusų okupacines pajėgas. Penkių metų žiaurių kovų epas dar nėra paskelbtas pasauliui, tik jo nuotrupos dar vis pasiekia laisvuosius vakarus. Nežiūrint, kad tai tik nuotrupos, tos žinios nukrečia šiurpu mūsų kūnus ir dvasią.

Partizanų vadovybė matydama nuo nelygios kovos kenčiančią Tautą, norėdama apsaugoti nuo visiško išnaikinimo Lietuvos kaimus ir miestelius, pakeitė taktiką. Pereita į tylaus pasipriešinimo periodą.

1944—1948 metais vykę audringi partizanų sukilimai, užpuolimai ir rusų kariuomenės dalių naikinimai sustojo. Jie pareikalavo nepaprastai didelių aukų iš partizanų. Spėjama, kad apie 30.000 geriausių Lietuvos vyrų žuvo partizaninėse kovose. Kiek buvo išvežta žmonių iš kaimų ir miestų į Sibirą niekas negalėtų suskaičiuoti.

Vakarams nerodant jokio vilties žiburėlio, partizanų ištekliams baigiantis ir norint bent likučius kovingų lietuvių išlaikyti krašte, nieko daugiau nebeliko kaip pereiti į tylų pogrindžio veikimą. Pasyvaus pasipriešinimo tikslas išlaikyti neužgesusią laisvės troškimo liepsnelę, persiorganizuoti būsimoms laisvės kovoms, kurios vieną dieną vėl kils Lietuvoj ir visuose, žiauraus komunizmo sukaustytuose, kraštuose. Tuo tiki Lietuvos Partizanas ir tuo tikime ir gyvename mes, lietuviai, esantys laisvuose vakaruose.

Partizanų ir visų kovojančių lietuvių, jų tarpe moterų, senių ir vaikų sudėtos aukos, jų išlietas kraujas mus įpareigoja. Mes esame tik dalelė atskilusi nuo Tautos Uolos. Mūsų siekimas vėl susilieti su savo Kraštu, suaugti su Tauta. Visi mūsų kasdieniniai darbai, organizacinė kūryba ir kitos pastangos turi būti kreipiamos viena pagrindine linkme — Laisvos ir Nepriklausomos Lietuvos. Šita idėja mus sujungs ir suvienys.

Nežiūrint visų mūsų darbų, pastangų ir aukų, reikia atsiminti, kad pagrindinė kova už Lietuvą vyksta Ten miškuose, kaimuose ir miestuose.

V. K. Jonynas — UŽ TĖVYNĘ

Neturime naujausių žinių iš Kovojančios Lietuvos. Jeigu jų ir turėtume, greičiausiai, negalėtume skelbti, nes kovos istorija dar teberašoma, ji dar gyva ir kruvina. Partizanų ir pogrindžio kovai būtų žalinga viešai skelbti faktus. Tikime, kad ryšis su Kraštu yra ir, nors šykščiai, bet nuolatos, informacijos pasiekia vakarus. Tačiau jas paskelbti negreitai bus galima. Dar neviskas yra skelbtina iš 1918—20 metų kovų, dar yra gyvų tų kovų dalyvių, kurių saugumui užtikrinti spauda turi tylėti.

Kukliomis pajėgomis ir dar kuklesniais ištekliais sukurtą šio mėnesio KARĮ skiriame Lietuvos Partizanui prisiminti. **Redaktorius**

MIŠKO BROLIŲ SKAUSMAS

Kaip matote, šiam "Kario" nr. parinkta daugėliau straipsnių atžymėti Lietuvos Partizanui — Miško Broliui, drąsiai besipriešinančiam raudonajam siaubui. Tai bene pirmą kartą mūsiškėje spaudoje šiem didvyriams pagerbti skirta daugiau skilčių. Labai dažnai, beje, tųjų Miško Brolių didvyrišką pasiaukojimą lengvabūdiškai paliekame nuošalyje.

Mums užverda kraujas, kai užgirstam apie Miško Brolių pasišventimą, drąsą ir budrumą Tėvynės laukuose ir miškuose. Jų didvyriški žygdarbiai stebina ne vien mus, ir kitų laisvųjų kraštų žmonės jiems lenkia galvas.

Miško Brolių paklota auka švyti lyg saulė, spinduliuodama — kaip reikia aukotis už brangiausią mūsų turtą — Lietuvą.

Tačiau kyla klausimas, ar mes, susitikę akis į akį su Partizanais, jiems galėsime atsakyti, kad ir mūsų buvo prisidėta bendrajam tikslui siekti, kad mes atidavėme viską, ką privalėjome atiduoti, kad jų žūtbūtinė kova būtų lengvesnė.

Gaila. Daugelis mūsų turėtų rausti iš gėdos, kad pasitraukė iš tos kovos bei lengvabūdiškai mojo į gyvybinius tautos reikalus. Ir partizanams daugiau būtų skausmo, jei jie sužinotų kaip laisvėj atsidūrę tautiečiai darko ir niekina savo gimtąją kalbą, nesipriešina savo vaikų nutautėjimui, paskęsta egoizmo kiaute ir nenori girdėti kitų savo brolių balso juodam vargui iškirsti.

Didžiuotumės, kad visur plasnotų Lietuvos Partizanų dvasia, kviesdama bendron talkon kovoje už tautos laisvę. Vienas iš tų kvieslių yra ir mūsų "Karys", kuris, nebodamas jokių nesugalavimų, nuolat primena apie tą šventą kovą. Tačiau "neduok, Dieve", anot kpt. Petro Jurgėlos, "kad jie (Partizanai) sužinotų, kiek skaitytojų senasis "Karys" šiandien turi..."

Mūsų gražūs žodžiai Partizanams nieko nereiškia, jei jų skausmą mes patys dar labiau giliname.

Juozas Valtys

Baikštus žmogus miršta daug kartų, drąsus — kartą.

Adomas Mickevičius.

PETRAS MOCKUS

O ŽVAIGŽDĖS

O žvaigždės šaltosios žiemužės nakties,
Jūs blizgat, bet jūsų blizgėjimas šaltas;
Suprast jūs negalit, kas man ant širdies,
Kaip baisiai skausmų aš sugeltas!

Jūs plaukiat beribėj paskirtais takais,
Jūs nieks nekėsinas išmušti iš kelio —
Dėlto jūs veideliai nušvitę juokais
Ir gėris darbais Visagalio.

Kad linksmos, nors šaltos, beribėj dausų
Jūs ramios ir šviesios mirgėdamos siaučiat,
Aš žiūrau į jus surakintas skausmų
Ir rodos, kad man jūs prijaučiat.

* * *

Vai skriskit su audromis, su vėjais šiauriniais
Jūs nekviestos viešnios — prakeiktos svajonės,
Jūs apsiaučiat sielą tinklais geležiniais,
Kad jūs nepažintų daugiau gyvi žmonės.

1915. 1. 8.

Redakcijos prierašas: Šio eilėraščio autorius mokytojas Petras Mockus buvo Lietuvos partizanas 1919—1923 metais Seinų krašte ir kovojo prieš lenkus. 1923 m. pradžioje žuvo nuo klastingos lenkų kulkos ir palaidotas Lazdijų kapinėse. Jis rašinėjo eilėraščius ir daug jų buvo likę pas jo draugus bei pažįstamus. Šiandien, turbūt, jau bus žuvę. Išspausdinti, rodos, nebuvo. Šis vienas jo rankraštis nuostabiu būdu išliko ir atkeliavo į Ameriką. P. Mockaus draugas, taip pat Seinų krašto lietuvių partizanas J. R., jį atsivežė į Kauną ir apie 1928 m. padovanojo vienam savanoriui kūrėjui S. B. Šis įsidėjo į savo piniginę ir visą laiką joje išsinešiojo iki pat šiol. Kadangi nebuvo spausdintas, dabar atidavė "Kariui."

A. MAČIUS

RAŠO

APIE ANŲ LAIKŲ PARTIZANUS

Lietuvos partizanų karininkai. (Veidai užklijuoti, kad priešas neatpažintų)

VAISTININKAI PARTIZANAI

Trečiokas Antanas. Gruzdžių vaistininkas. Gimė 1886 m. Švedasų parap. 1905 m. revoliucijos metu skleisdavo žmonių tarpe įvairias proklamacijas, knygas, sakydavo prakalbas. Paskiau žandarų jieškomas paspruko į Rusiją. Grįžęs į Lietuvą organizavo partizanus, kurie sėkmingai kovojo su bermotininkais. Vėliau organizavo šaulius. Rašinėjo korespondencijas į "Vilniaus Žinias," "Lietuvos Ūkininką," "Lietuvos Žinias", "Sietyną", "Šiaulių Naujienas." Yra įsteigęs daug draugijų.

Laukaitis Antanas. Leipalingio vaistininkas. Gimė 1890 m lapkričio 3 d. Prienų parap. Giniūnų k. 1918 m. grįžęs su broliu prelatu (buvęs Dumos atst.) iš Rusijos, kaikurį laiką ėjo Seinų apskr. viršininko pareigas. 1919 įsteigė Leipalingyje vaistinę ir įsijungė į visuomenės darbą. 1919 m. VIII. 27 lenkų partizanai ir lenkų raiteliai (apie 100 žmonių) nuginklavo mūsų sargybas, užpuolė Leipalingio miestelį ir negailestingai išplėšė ir sunaikino A. Laukaičio vaistinę ir butą. Pats su žmona spėjo pasislėpti, o tarnaitė buvo žiauriai sumušta už nepasakymą, kur yra A. Laukaitis, ir dar pagrasino ją nušauti. Nuo to laiko prasidėjo jo partizaniškas gyvenimas, kuris pasibaigė tik 1923 m., likvidavus neutralią zoną ir sunaikinus lenkų tvirtovę Varviškės kaime. Vaistinę šiaip taip atstatė. 1920 m. X. 27 d. lenkai pralaužė frontą ties Seinais ir vėl užėmė Leipalingį. A. Laukaitis su lietuviais partizanais pasitraukė. Tada lenkai antrą kartą apiplėšė ir sunaikino jo vaistinę, išvežė visus baldus, drabužius ir t. t. Norėjo sudeginti ir jo namą, bet kaimynai vos atprašė. Kaip šaulys, dalyvavo mūšiuose su lenkais ties Kazuliais, Didžiasaliu, Dulkininkais, Varviške ir kt. Lenkai tais laikais jam padarė apie 20.000 litų nuostolių, ir pats su žmona tik per plauką išliko gyvi. Mirė Nepriklausomoj Lietuvoje.

Valeika Matas. Giedraičių vaistininkas. Gimė 1878 m. rugsėjo 11 d. Pasvalio parap. Mokydamasis Mintaujos gimnazijoje priklausė slaptai mokinių draugijėlei "Kūdikis." 1896 m. persikėlė į Rygą, bet čia susilaukė kratos ir arešto Rygos kalėjime už siuntimą lietuviškų knygų iš Mintaujos į Liepoją. Išleistas iš kalėjimo išsiunčiamas į tėviškę ir atiduodamas policijos priežiūrai. 1897 m. susilaukė 8 kratas ir išsiųstas į Taiginą žandarų priežiūron. 1908 m. grįžta į Lietuvą ir apsigyvena Giedraičiuose. Čia įsteigė visokių draugijų, koperatyvų, kursų. Per pirmąjį karą atsidūrė Kazaniuje. 1918 m. grįžęs į Giedraičius rado viską sunaikinta. Suorganizavo lietuvių miliciją ir partizanų būrį iš 52 žmonių. Lenkams užėmus Giedraičius, 1919 m. liepos 21 d. lenkų buvo areštuotas ir išvežtas į Vilnių Lukiškių kalėjiman, bet žmonos ir kitų rūpesčiu po mėnesio buvo paleistas. Parašė ir išleido knygą: 25 metai Vilniaus krašte. Mirė 1937 m. VI. 1 d. Birštone, širdies liga. Palaidotas Kaune.

AKIPLĖŠIŠKAS LENKŲ PARTIZANAS

Pradžia 1920 m. rudens. Traukinys sustojo Dūkštų stotyje Išlipu. Atsiimu iš bagažo atvežtus baldus ir kitus daiktus. Stoties viršininkas kažkoks rusas ar lenkas prisiartinęs prie manęs prašo išversti į rusų kalbą kažkokį gautą tarnybinį raštą lietuvių kalba. "Velnias žino kas čia per kalba, kad nieko nesuprantų," — kalba jis man. Tuo laiku prisistato man kažkoks jaunas geležinkelietis lenkų uniforma, sakydamas, kad jis turįs arklį ir galįs mane nuvežti į Salakus (12 km. nuo Dūkštų). Sutinku.

Vežimas pilnas prikrautas. Sėdėti nėra vietos. Einame pėsčiomis. Kelyje išsikalbame. Labai kalbus. Išsijuoses giria lenkus ir lenkų tvarką, sakydamas, kad prie lenkų valdžios buvo visiems gerai gyventi, visiems užteko darbo ir visi gerai uždirbdavo. Lietuva maža ir

neturtinga, nieko savo neturinti ir visi mes badu pastipsime, ir t. t. Bandžiau prieštarauti. Puskelyje, sustabdęs vežimą, paprašė manęs dar jam pridėti tiek, kiek buvo sulygta arba jis iškraus daiktus ir važiuos atgal. Turėjau sutikti. Vėliau patyriau, kad jis buvo lenkų partizanas.

ZARASŲ KALĖJIMO VIRŠININKAS TARNAVO LENKAMS

Zarasų kalėjimo viršininku tais laikais buvo kažkoks sulenkėjęs rusas. Už priešvalstybinį nusistatymą mūsų valdžios buvo prašalintas. Atsikeršindamas lietuviams, perėjo frontą, iš rusų ir lenkų suorganizavo partizanų būrį ir užpuldinėdavo ramius lietuvius ūkininkus. Terorizavo visą apylinkę. Mūsų partizanai, Petro Šiaudinio vadovaujami, greit visą tą gaują likvidavo, o buvusį jų vadą, Zarasų kalėjimo viršininką, sučiupo gyvą. Keletą dienų palaikė Salake. Varant į Uteną kelyje mėgino pabėgti, bet buvo nušautas.

UŽPULTAS DIDŽIASALIS

(3 km. nuo Dūkštų)

Didžiulė lenkų gauja vieną naktį užpuolė lietuvių kaimą Didžiasalį. Viena suaugusi mergaitė, iššokusi pro langą, bandė pabėgti ir pranešti mūsiškiams partizanams apie lenkų užpuolimą, bet buvo nušauta. Vienas amerikietis lietuvis, neseniai grįžes į Lietuvą, mėginęs pasipriešinti, buvo nušautas, apiplėštas, o jo auksiniai dantys išlupti dar pusgyviui tebesant. Dar keletą vyrų nužudė, apiplėšė kaimą ir išsinešdino atgal į Dūkštus. Kartu išsivarė dar 7 lietuvius nesuspėjusius pasprukti. Iš Dūkštų tie jauni vyrukai buvo nuvaryti į Breslavą ir ten nežmoniškai kankinti, kojų padai deginami, kaulai laužomi, aukštyn kojomis pakabinami, vis reikalaujant prisipažinti, kad yra lietuvių partizanai ir išduoti kitus partizanus, esančius užfrontėje (t. y. lenkų pusėje). Pats esu kalbėjęs su vienu sugrįžusiu ir mačiau jo neužgijusias žaizdas.

PARTIZANŲ VADAS PETRAS ŠIAUDINIS

Partizanas Petras Šiaudinis, vilnietis, ilgą laiką vadovavo lietuvių partizanams užfrontėje. Buveinę turėjo Salake. Daznai pereidavo į lenkų pusę duoti nurodymus savo partizanams ir aptarti su jais tolimesnius žygius. Jam buvo žinomi visi takeliai, keliai ir keleliai.

P Šiaudinio partizanai lenkų okupuotoje dalyje sučiupdavo lenkus partizanus — plėšikus ir per frontą atvarydavo į Salakus ir čia juos perduodavo lietuvių policijai o patys prasišalindavo atgal į užfrontę. Visi užfrontės P. Šiaudinio partizanai buvo gerai suorganizuoti ir aprūpinti ginklais ir sprogstamąja medžiaga. Neveltui lenkai buvo paskyrę 10.000 zlotų už Šiaudinio galvą.

LIETUVIŲ MOKYKLOS UŽPUOLIMAS

Viena lietuvių mokykla buvo lenko dvarininko Gubavos dvare 8 km. nuo Salako ir 4 km. nuo Dūkštu. To lenko dvarininko prikalbėti lenkų kareiviai su leitenantu priekyje užpuolė minėtą dvarą lietuvių pusėje.

Mokytoja suspėjo duoti žinią mūsų kareiviams ir partizanams. Tais laikais Salake stovėjo pagarsėję lietuviai dragūnai, "Geležinio Vilko" pulko dalinys. Tie "vilkai" buvo gerokai lenkams įvarę baimės ir jie jų labai bijojo. Mūsų karininkai, gavę pranešimą apie lenkų įsibrovimą į Gubavos dvarą, tuojau pat išlėkė su savo "vilkais". Partizanai laukė kelyje. Lenkai įsiveržėliai be baimės vaišinosi, o lietuvių mokytoja juos ragino valgyti ir gerti ir laiką vilkino, kad mūsiškiai suskubtų atvykti.

Nudėję lenkų sargybą, lentenantas Kir. žaibo greitumu įsibrovė vienas pats į kambarį, rankoje iškėlęs revolverį ir šūkso: "Rankas aukštyn!" Nusigandę lenkai pakėlė rankas ir ramiai atidavė savo ginklus. Rezultate: užmušti 3 lenkai, paimti į nelaisvę aštuoni, jų tarpe vienas leitenantas ir leitenanto "žmona". Paimti 2 kulkosvaidžiai, 10 šautuvų ir keletas arklių. Iš mūsų pusės sužeistų ir užmuštų nebuvo.

MALVINA VALEIKIENĖ

Malvina Valeikienė, vidurinės mokyklos Giedraičiuose vedėja, vaistininko Mato Valeikos žmona, karo metu su lenkais didžiausiu atsidėjimu ir rūpestingumu rūpinosi mūsų sužeistais kareiviais, likusiais mūšių lauke užfrontėje. Tuo momentu užmiršdavo vargą ir pavojus. Surankiojus, tuoj perrišdavo žaizdas, nuramindavo ir atgabendavo į saugesnę vietą, kad paskiau, progai pasitaikius, galėtų išgabenti į Ukmergės ligoninę. Be to, ji suteikdavo lietuvių kariams svarbių žinių apie lenkų jėgas.

Per antrąsias Giedraičių kautynes, kada visi miestelio gyventojai išsislapstė ir aplink siautė pragaras, tik viena M. Valeikienė vaikščiojo po miestelį laukdama geros progos, kad kaip nors greičiau padėtų sužeistiems lietuvių kariams. Per pirmąjį lietuvių pasitraukimą iš Giedraičių buvo lenkų suimta, tardyta, mušta ir kankinta, kad išduotų lietuvių partizanus. Jos vyras, Matas Valeika, Giedraičių vaistininkas, buvo suorganizavęs būrį partizanų iš 52 žmonių. Jai neprisipažinus, buvo atiduota karo teismui, bet mūsų kariams staiga išvijus lenkus iš Giedraičių, nesuspėjo įvykdyti tos bausmės. Paskutinį sykį mūsiškiams užėmus Giedraičius, kareiviai buvo taip nuvargę, kad nebepajėgė surinkti mūsų sužeistųjų. Tai matydama, p. M. Valeikienė, atėjusi su keliais miesto gyventojais, pulko vadui Petruičiui sako: "ponas vade, nurodykite man, kuriose vietose liko mūsų sužeistieji?" Vadui nurodžius kautynių vietas, ji su savo vyrais, pasiėmę žibintus, per visą naktį jieškojo ir rinko sužeistuosius. Tuo būdu M. Valeikienė su savo vyrais išgelbėjo iš mirties ne vieną karį ar bent palengvino jų kančias.

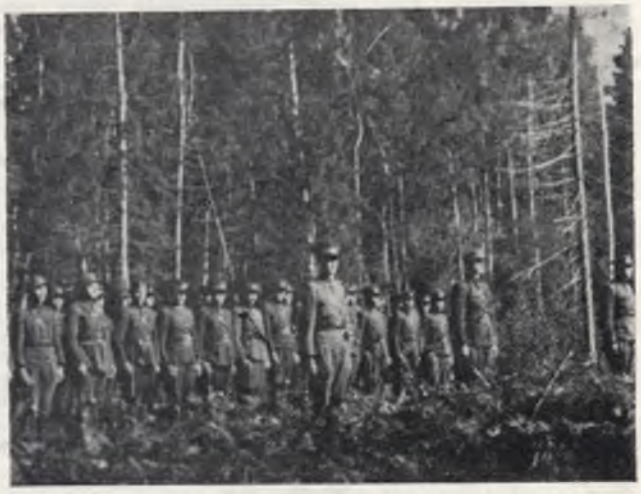

Lietuvos partizanai N... miškuose.

MAŽASIS KARAS

Kariniai veiksmai prieš sukilėlius, necivilizuotas tauteles, kai reguliari kariuomenė veikia prieš nereguliarias priešo pajėgas, pav. partizanus, vadinami mažuoju karu, arba guerilla, ispaniškai reiškiantį mažą karą.

Šitas terminas nereiškia kampanijos didumo. Pav. 1894—95 m. karas tarp Japonijos ir Kinijos, nors abi pusės naudojo dideles pajėgas, gali būti vadinamas mažuoju karu. Vienoj pusėj buvo gerai aprūpinta, drausminga, reguliari kariuomenė, o antroj, nors didelės jėgos, tačiau sudarytos iš palaidų, nedrausmingų, neapmokytų ir nereguliarių dalių.

Kai reguliari kariuomenė naudojama civilizuotame krašte malšinti sukilimą ar riaušes, kyla partizaninis karas. Sukilėliai sudarę šalininkų, arba partizanų grupes priešinasi reguliariai kariuomenei, kuri gali būti sava arba okupanto. Partizaninį karą gali pradėti ir tautelės, sukilę prieš imperialistus valdovus, toks karas dažnai kyla kolonijose ir kartais vadinamas kolonijų karu. Tokių karų pavyzdžiu gali būti jungtinė Britų ir Prancūzų ekspansija Indijoje į Peiho, malšinant indų sukilimą; Britų veiksmai prieš Egiptą 1882 m. arba Jungtinių Amerikos Valstybių kariuomenės veiksmai prieš indėnus.

Mažieji karai kariaujami visai kitose sąlygose kaip didieji. Karo menas turi būti pritaikomas šioms specialiom sąlygom. Tačiau pagrindinės karo meno taisyklės ir principai lieka tie patys. Partizaninis karas yra neatvira kova. Veiksmai vyksta sunkiai prieinamose vietovėse, kur nėra susisiekimo linijų ar sunku jas palaikyti, menkos informacijos ir staigūs veiksmai, dažnai kintančios aplinkybės karinėms reguliarioms dalims sudaro labai sunkias sąlygas. Įdomus mažųjų karų pobūdis yra tas, kad žiūrint iš strateginio taško reguliari kariuomenė yra blogesnėje padėtyje už priešą, bet taktiniu požiūriu ji yra stipresnė ir geresnėje padėtyje už partizanus. Reguliari kariuomenė yra pririšta prie tiekimo bazių ir susisiekimo linijų, tuo tarpu partizanai turi visišką judėjimo laisvę ir gali iš bet kurios krypties veikti prieš kariuomenės bazes, mažus jos dalinius ir susisiekimo linijas. Kiek daug jėgų reikia saugoti susisiekimo ir tiekimo linijas rodo, kad ir 1880 m. ekspedicija į Afganistaną. Iš ekspedicinio korpo linijų apsaugai buvo paskirta 15.000 vyrų ir veiksmams liko tik 12.000.

Turėdami veiksmų laisvę partizanai gali staiga susikoncentruoti ir taip pat greitai išsiskirstyti.

Tačiau kautynėse reguliari kariuomenė yra stipresnė. Nes organizacija, technika ir resursai yra jos pusėje. Todėl reguliarios kariuomenės uždavinys yra privesti partizanus prie kautynių, užangažuojant jų ko didesnes pajėgas, kad vienu smūgiu jas visas sunaikintų. Ilgi manevrai ir judėjimai daugiau vargina kariuomenę kaip partizanus, beto duoda jiems laiko ir progų suorganizuoti netikėtumus. Partizaninio karo pobūdis labai blogai veikia reguliarios kariuomenės moralę. Užpuolimai, pasalos, kelių atkirtimai, varginantys nakties veiksmai neduoda didelėms kariuomenės dalims poilsio. Partizanai geriau žinodami vietovę, naudodami mažus būrius gali pastoti kelią stiprioms kariuomenės dalims.

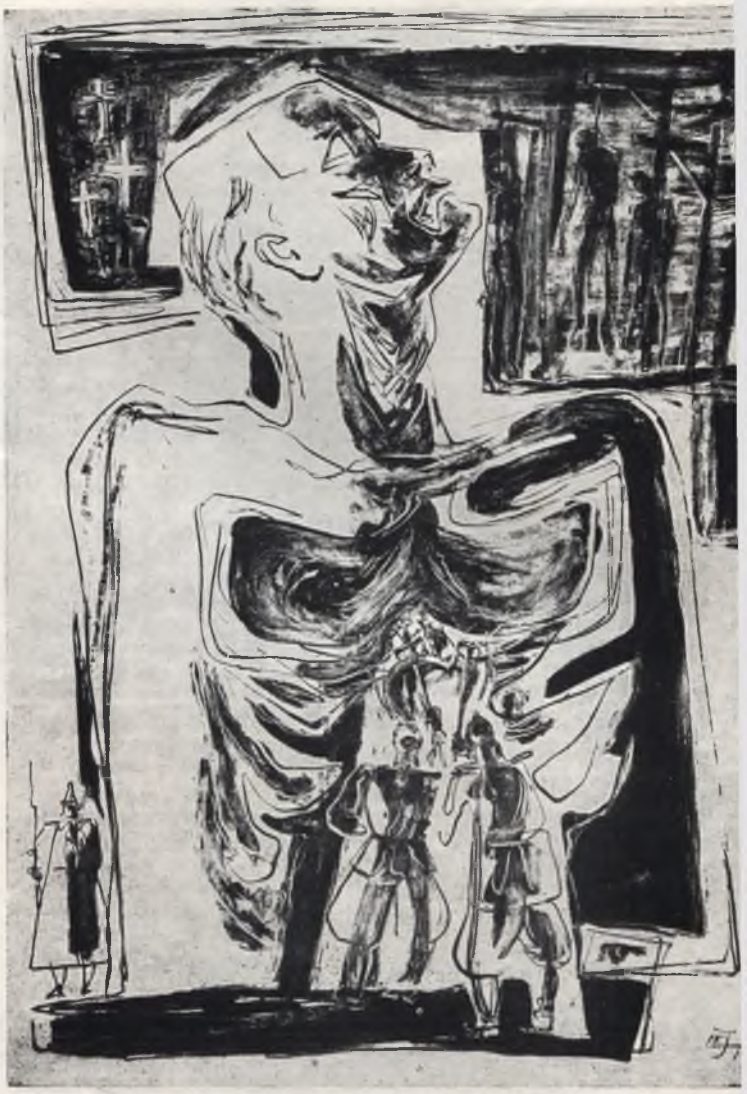

V. K. Jonynas "IŠLAISVINTOJAI"

Didysis Kaukazo tautelių vadas Šamilis ištisais metais tokiu kariavimo būdu vargino rusų kariuomenę ir tik perėjęs į tiesioginės kovos būdą, buvo sumuštas. 1863 m. sukilimas buvo greitai likviduotas, nes lenkų ir lietuvių sukilėliai ėjo atviron kovon prieš daug stipresnes rusų kariuomenės pajėgas. Jei būtų naudotas grynas partizaninis karas, sukilimas būtų užtrukęs daug ilgiau ir, žiūrint aplinkybių, būtų galėjęs įvairiai pasibaigti.

Partizaninio karo esmė yra išvengti lemiamo mūšio, kurio reguliari kariuomenė siekia. Tik gerai šitos kovos esmę supratę iškilo toki dideli partizanų ir sukilėlių vadai kaip Abd-el-Kader, Šamilis De-la-Rey, De Wet, Botha ir kiti.

Visais laikais reguliari kariuomenė nemėgo partizaninio karo, nes gero vado rankose ir mažas partizanų būrys yra rimta kliūtis. Toks buvo Fra Diavolo Kalabrijoj ir kazokų būriai veikiantys prieš Napoleono Didžiąją Armiją jai besitraukiant iš Rusijos.

KAI KERŠTU UŽSIDEGA ŽEMAIČIŲ KRAUJAS

1919 m. spalio 9 d. bermontininkai Šiauliuse užpuolė lietuvių karo komendantūrą, paštą, iždinę, kitas valstybines įstaigas ir areštavo Lietuvos vyriausybės pareigūnus. Komendantūros karius išblaškė. Tą pat dieną bermontininkų skraidomasis dalinys susirėmė su Pasvalio karo komendantūra ties Pasvaliu, bet lietuvių komendantūra, karininko Vėgėlės vadovaujama, bermontininkų puolimą atmušė.

Bermontininkai, užvaldę Šiaulius, ryžosi toliau į Lietuvą plėstis. Tą dieną reikalais Šiauliuose buvo du jauni ir energingi Kurtuvėnų apylinkės vyrai: Juozas Bijūnas ir Vladas Virkus. Jie matė visą bermontininkų tos dienos siautimą. Pasipiktino, užsidegė kerštu jų žemaitiškas kraujas.

— Juozai, ką tu galvoji? — paklausė Vladas. — Aš manau turėtumėm nesnausti. Už tokią bermontininkų kiaulystę turėtumėm jiems keršyti be gailesčio.

— Žinoma, nusileisti negalime, — pritarė Juozas. — Turime pradėti kovą.

Partizanų karo meno esmė yra mažo masto ir riboto tikslo, staigūs ir netikėti puolimai ir greitas pasitraukimas ir dingimas. Būrai kare su Britais kartais ir didelius dalinius mokėjo taip panaudoti. Alžyro karo metu prancūzų priešas Abd-el-Kader, pusiau civilizuotų kalnų Berberų vadas, žinojo, kad atviroje kovoje su prancūzu kariuomene jis tuoj žlugtu. Todėl naudodamas partizaninius metodus, jis keletą metų kirto prancūzų komunikacijas, grobė jų tiekimo centrus, užpuldinėdavo žygio voras ir gurguoles. Kol prancūzai susiorganizuodavo kautynėms, jis su savo būriu dingdavo dykumoje.

Naudoti vien tik taktinius metodus kovoje prieš partizanus reikštų neužbaigiamą karą. Kadangi partizanai semiasi sau jėgų iš vietos gyventojų ir krašto ūkio, partizaninio karo apimtis iš taktinės pereina į strateginę. Norint sunaikinti partizanus imamasi naikinti krašto ūkis ir gyventojai perkeliami kitur, atkeliant kitus, nepalankius partizanams. Tuo būdu atimamas partizanams maisto šaltinis ir šalininkai. Tokius metodus bolševikai naudoja dabar Lietuvoje ir visuose jų okupuotuose kraštuose.

Vadinamame Pusiasalio Kare, užtrukusiame 5 metus, Napoleono kariuomenė be vargo sumušdavo Ispanų reguliarią kariuomenę. Tačiau Ispanų kariuomenės sumušimas, anot Liddell Hart, buvo pralaimėtojo laimėjimas. Išblaškyta ispanų kariuomenė pradėjo partizaninį karą ir, remiama vietos gyventojų, išvystė tokio masto mažąjį karą, kad net labai stambios prancūzų pajėgos nepajėgė Ispanijos išlaikyti ir, anglams atsiuntus pagalbą, buvo išstumtos atgal į Prancūziją. Spėjama, kad nuo partizanų rankų kasdien žūdavo apie 100 prancūzų kareivių. Toki nuostoliai ir ypač moralinis smūgis buvo nepakeliami ir dideliai kariuomenei. Po kalnuotą ir plačią Ispaniją išsisklaidę partizanai buvo nenugalimi. Iš 300.000 vyrų armijos prancūzai galėjo paskirti tik 65.000 vyrų Portugalijos kampanijai. Visa likusi kariuomenės masė buvo užimta susisiekimo kelių ir bazių apsaugai nuo partizanų. Tai vienas iš geriausių pavyzdžių, kaip partizaninis karas gali surišti rankas labai stambioms karinėms jėgoms ir neleisti pasiekti karinei vadovybei jos užsimotų tikslų.

Z. R.

Bermontininkai klydo, manydami, kad žemaičius geriausia valdyti botagu . . .

Ir eidami plentu namo sumetė visus planus, kaip kovoti prieš bermontininkus, kaip susiorganizuoti į partizanų būrius ir kitką, kas reikalinga kovai. Ir tą dieną jie jau buvo ginkluoti, kišenėse turėjo po revolverį.

Nuo Šiaulių iki Kurtuvėnų apie 20 kilometrų. Atėjo pėsčiomis. Jau visai sutemus arti miestelio Žaliojoj girelėj jie pasivijo vežimą. Važiavo Kolainių rusas kolonistas, Muravjovo laikais atkeltų rusų palikimas. Šalia jo sėdėjo bermontininkų podpraporščikas, taip pat rusas — kolonistas. Podpraporščikas — Rusijos carinės kariuomenės laipsnis tarp viršilos ir leitenanto. Antpečius nešiodavo karininkų — blizgančius.

— Pavėžink mus, dėde! — Vladas paprašė ruso.

— Negaliu! Matote, kad vežu savąjį, — išdidžiai atsakė rusas.

Vladas su Juozu daugiau nieko nebesakė. Pasuko iš vieškelio miško keliuku ir pro Dirvonų kaimą, Kurtuvos upelio pylimo keliu pasiekė Kurtuvėnų miestelio pakraštį. Kad miestelyje nesusidurtų su tais pačiais rusais, taku per miestelio daržus išėjo į kitą kelią ir aplenkę vežimą, kuris blogų rudens keliu sunkiai iš lėto ritosi, nuskubėjo į kitą miestelio pusę.

Už kilometro Vladas su Juozu susilaikė prieš mišką ir Margių vienkiemį. Abu pasislėpė už vieškelio beržų laukti atvažiuojančių rusų. Važiuojantieji rusai dar susilaikė miestelyje arklius pasišerti. Vladui su Juozu teko gerokai jų palaukti.

— Bermontininko negalime paleisti, — sako Vladas. — Ne tik jie kėsinasi mus pavergti, bet ir akiplėšiškai elgiasi mūsų atžvilgiu. Be to, ir įžeidžia mus, laiko mus žemaičius kažkokiais kvailiukais, nieko nesuprantančiais, liurbiais. Šiauliuose visą lietuvišką valdžią suėmė, išblaškė, o čia, žiūrėk, drįsta važiuoti per mūsų kraštą, lyg kokie ponai. Dar carų dvasia gyvena. Kaip tu, Juozai, galvoji? Turime parodyti žemaitišką kerštą, kad jie nedrįstų po mūsų kraštą laisvai slankioti.

—Žinoma, žinoma! — iš lėto pratarė Juozas.—Karas pasigailėjimo nežino. Bet ką darysime su tuo seniu civiliu burlioku. Juk jis nekarys.

— Mm! — susimąstė ir Vladas. — Žmoniškumas neleistų jo liesti. Bet gyvą paleidus, jis pažintų mus ir išduotų mus bermontininkams. O jie atkeršytų mūsų namiškiams. Mūsų jie nepagautų. Nuo šiol mes jau pasidarome miško broliais.

Senas burliokas sudarė sunkiausį klausimą. Žmoniškumas kovojo su savisaugos klausimu. Burliokas juos pažinojo. Dar nebaigus Vladui su Juozu ginčytis ir spręsti senio likimą, vežimas su bermontininku pasirodė šiapus kapinių. Iš lėto artėjo. Nutrūko Vlado su Juozu kalba ir abu griovyje už beržo susiglaudę, beveik nustoję alsuoti, laukė vežimo. Jau girdėti rusų pašnekesys.

— Mužikus žemaičius geriausia valdyti botagu. Ką jie kvailiai išmano, — balsiai prašneko senis rusas. Kitų jo žodžių nebuvo galima suprasti. Tyliau buvo pasakyti.

KARAS IR JO KILMĖ

A. ŽYGMANTAS

Šiais laikais, kaip ir praeityje, yra maža įvykių, kurie neturėtų vienokio ar kitokio ryšio su karu. Vystymasis vienoje pasaulio dalyje, ar kurioj nors mintyjimo srityje, sukelia konfliktus visai kitoje, kartais tolimoje erdvėje. Kylant civilizacijai, atrodo, vis mažėja galimybės išvengti interesų susidūrimo; atvirkščiai, konfliktai linkę plist. Išradimai, transporto ir ryšių išsivystymas, socialiniai pasikeitimai ne lengvina, bet, atrodo, sunkina tarptautinį sugyvenimą tokiame pasaulyje koks jis dabar yra.

Senovėje eiliniam žmogui karas, jei jis jo nelietė tiesioginiai, nebuvo tiek žinomas, kaip šių dienų žmogui, kurio kasdieniniam gyvenimui jis deda savo antspaudą. Visuotinė karo tarnyba, valstybinė propaganda, centralizuota totalinė valdžia, industrializacija, techniški išradimai, kurie visus valstybės gyventojus su ju komercija ir industrija daro priešo puolimų pažeidžiamus, karui suteikia totalinį pobūdį, kokio istorijoj dar nebuvo žinoma.

Žmonių politinį, ekonominį ir socialinį gyvenimą dominuoja arba pasirengimas karui, arba atsistatymas ir atsikūrimas po praėjusio karo. Istorija prasideda karais, kurie valdo tautų gyvenimą. Karas iki šių dienų pasireiškia kova dėl erdvės, laisvės ir didybės. Savo dinamiškos prigimties atžvilgiu, karas yra "jėgingas judėjimas erdvėje". Jau seniausiais laikais jis buvo didžiausias išjudintojas ir natūralus apsireiškimas. Šiandien karo stovis yra tapęs tarptautinės teisės sąvoka.

Nors karo atsakomybė nelengva nustatyti, tačiau linkstama žiūrėti į karą greičiau, kaip į žmogišką reiškinį, bet ne kaip Dievo pasireiškimą ar velnio apsilankymą. Nežiūrint skaitlingų pastangų sustabdyti karus žemėje, atrodo, dar nepavyko surasti būdų, kaip tą padaryti.

Karas nėra pastovus ar periodinis reiškinys, bet kintamas savo pobūdžiu pagal sąlygas. Pirmykščių žmonių karas buvo kitokio pobūdžio kaip istorinių civilizacijų laikais. Modernus karas, savo keliu, yra skirtingas nuo pirmykščio ir istorinio karo.

Žmogus turi prigimti siekimų, kurie daro karą galimą, tačiau tas galimumas įsikūnija tik tam tikrom palankiom socialinėm ir politinėm sąlygom susidarius.

Konfliktas, turįs kraštutinę mirties sankciją yra pasaulinis gyvenimo įstatymas. Visi gyviai turi susirasti maisto ir vienaip ar kitaip turi gintis nnuo bakterijų savo kūne, ar nuo kitokių formų gyvių, kurių išlikimas grąsina jų gyvybei. Gyvuliai žudo vienas kitą maistui ir augalai vienas kitą stelbia. Tačiau aktyvi kova dėl gyvybės ne tik išlaiko gyvius gyvus, bet ir tinkamus gyventi.[6]

Stebėdamas kovą dėl išlikimo, senovės graikų filosofas Heraklitas rašė: "Karas yra visko tėvas ir karalius: vienus jis padarė dievais, kitus žmonėmis, vienus vergais, kitus laisvais".

Karas tai laukinė, žūtbūtinė kova tarp grupių žmonių ar gyvulių, priklausančių tai pačiai rūšiai.[7] Nepaprastas karo antspaudas matyti ir religijoj. Visos dievus garbinančios religijos savo panteonuose turėjo specialius karo dievus. Net, taip vadinamas, monoteistinis Hebrajų Jehova, pirmiausia, yra karių dievas, jis mėgsta žudynes ir jas įsako[8]. Prancūzų rašytojas Letourneau karčiai kalba: "Krikščionybė, kuri, kaip tvirtina, yra taikos ir meilės religija, kai reikalas eina apie dideles karines žudynes, grįžta į Jehovizmą, ji jas šventčia su entuziazmu, ir Te Deum niekad dar neap-

---

— Su kačergais nori išsikovoti liliputų ciesorystę, — nusijuokė bermontininkų podpraporščikas.

Tai išgirdus, užkaito ir žemaitiškas Vlado ir Juozo kraujas. Jau nebejautė jokio pasigailėjimo nei vienam, nei kitam. Kai tik vežimas priartėjo prie jų, staiga šoko iš griovio ir atstatė revolverius į juos. Podpraporščikas pajuto, kad čia jau nebejuokai. Staiga šoko iš vežimo ir pasileido bėgti i laukus, miško link. Nakties tamsos dengiamas tikėjosi pabėgti į mišką, kuris buvo čia pat. Vladas pasileido jį vytis. Abu greiti, bet Vlado kojos buvo ilgesnės ir bermontininką pasivijo lauko aukštumoje.

Bermontininkas matydamas, kad jau nebeišbėgs, pakėlė rankas ir rusiškai sušuko: "pasiduodu!" Bet kur jį gali dėti partizanų kandidatas, kada neturi belaisvių stovyklų ir nebežino, kur dabar būtų galima surasti lietuvių karių dalinį. Išeitis viena—likviduoti.

Juozui su vežiku nesisekė. Užkliuvo revolveris ir nebeiššovė. O vežikas veja arklius, Juozas už apinasrių prilaiko juos, bet revolveris užspringęs. Vladas, negirdėdamas šūvio vežimo pusėje, greitai šoko vytis. Pasivijęs vežimą, likvidavo ir tąjį senį rusą.

Arkliai, nebejausdami vežiko rankos, netoli važiavo. Įvažiavo į griovį pasiganyti, ir nebeišvažiavo. Pasiliko iki ryto stovėti. Rytą žmonės radę arklius ir negyvą rusą, pranešė vietos milicijai, o šie į Šiaulius bermontininkų vaidžiai. Atvažiavę bermontininkai ir patikrinę užmuštąjį, pas jį rado visus jo pinigus ir laikrodėlį. Tai radę padarė išvadą, kad jis buvo užmuštas ne plėšimo tikslais, bet politiniais ar kerštо. Iš miestelio gyventojų sužinojo, kad jis vežė bermontininkų podpraporščiką, kurio negalėjo surasti. Mat, būsimieji partizanai jį pakišo miško pakraštyje po išvirtusiu kelmu. Kaltė buvo nuversta ant lietuvių kareivių, kurie tą dieną Šiauliuose buvo nuginkluoti ir išblaškyti. Podpraporščiką surasti buvo įsakyta vietos milicijai, bet jie irgi lietuviai ir nesirūpino priešo jieškoti. Tik už dviejų savaičių žmonės netikėtai jį užtiko po kelmu.

Po to įvykio susidarė stiprus keliasdešimt vyrų Kurtuvėnų partizanų būrys, kuris ir atviromis kautynėmis buvo susirėmęs su bermontininkais. Bermontininkai Kurtuvėnų vengė. Jau nebevažinėjo mažais būreliais, bet tik dideliais. Kartą jų kuopa, norėdama pravažiuoti pro miestelį, iš pradžios iššovė iš patrankų. Vienas sviedinys pralėkė pro kapinių koplyčios sieną, nugriozdamas koplyčios priešakį ir sprogęs už koplyčios. Tik kai partizanai neatsakė, jie pradrįso pravažiuoti pro miestelį.

Romas Stauronis

vylė nugalėtojų... Karalius buvo laikomas Dievo pateptuoju ir jo valia buvo beveik dieviška ir, kaip šv. Augustinas yra pasakęs: 'Jei Dievas specialiu nurodymu įsako žudyti, žmonių žudynės tampa dorybe' "[7]. Vienas iš garsiausių karo religinių gynėjų J. de Maistre jame mato Dievo bausmę nusikaltusioms tautoms, pagal jį karas tai nepamainoma bausmės rykštė.[7] Toks pat karo gynėjas buvo ir prancūzas Prudhon. O pagal Hėgelį viskas kas įvyksta yra teisinga vien tik todėl kad įvyksta. Stipresnis yra teisingenis.

Sąvoka

Populiarus karo nusakymas priimtas platesniam vartojimui yra: karas tai bendruomenių arba valstybių kraštutinė priemonė spręsti ginčą žūtbūtine kova.[5] Plačiausia prasme karas yra jėgingas sąlytis ar susidūrimas atskirų, bet panašių vienetų.[1] Šita prasme žvaigždžių kolizija, kova tarp liūto ir tigro, kautynės tarp dviejų primityvių tautelių ir nesantaika tarp dviejų modernių valstybių, ar jų grupių, būtų karas. Tačiau nagrinėjant žmonių karus, šitą karo nusakymą tenka siaurinti vien tik praktiniais sumetimais. Profesiniams tikslams teisininkai, diplomatai, kariai ir mokslininkai turi specialius karo nusakymus.

Cicerono nusakymas, kad karas yra tik jėgų varžymasis buvo kritikuotas Grotiaus, kuris nustatė, kad karas nėra varžybos, bet sąlygos. Tarptautinė teisė ir diplomatai paprastai sekė Grotiaus nusakymą, kad karas yra 'sąlygos', kuriose varžovai naudoja jėgą kaip tokią. Tačiau čia būdavo išskiriama dvikovės tarp atskirų asmenų, sukilimai, agresiniai veiksmai ir kitos sąlygos, kuriose vykta jėgų varžyba tarp teisiškai nelygių.

Von Clausewitzas nusakė karą kaip jėgos veiksmą siekiantį priversti priešą vykdyti mūsų valią, arba "Karas yra ne kas kitas kaip valstybės politikos tąsa naudojant kitas priemones".[4]

Q. Wright, karo reiškiniui tyrinėti, siūlo suprastintą, bet pakankamai platų karo nusakymą: Karas yra teisinė sąlyga, kuri dviem ar daugiau priešingų grupių vienodai leidžia vykdyti konfliktą ginkluotomis pajėgomis. Trumpiau: karas yra sąlygos, kuriose grupės varžosi ginklu.[1] Tačiau karu laikomas tik labai didelio masto jėgos panaudojimas; karinės ekspedicijos, malšinimai, sukilimai, apsauga, policinės priemonės, ekzekucijos ir pan. paprastai pareikalauja mažesnio masto jėgų panaudojimo. Karas atsiranda tada, kai nesantaika ir jėgos veiksmai peržengia tam tikrą ribą, sukurdami naują situaciją, kurią įstatymai ir viešoji nuomonė pripažįsta karu.

Enciklopedija Britanica duoda tokį populiarų karo nusakymą: "Karas yra organizuotas jėgos tarp dviejų žmonių grupių panaudojimas siekiant priešingų tikslų, kiekvienai grupei norint primesti savo siekimus kitai. Taip yra ir net tada, kai vienos pusės tikslas yra grynai defenzyvinis; grupė, kuri priešinasi užpuoliko pavergimui mėgina jam primesti savo siekimą išlikti nepriklausoma."[6]

Be tikrųjų karų dar yra žinomas terminas mažieji karai. Šitas pavadinimas apima visus karinius veiksmus kai bent viena kariaujančių pusė yra ne reguliari kariuomenė. Tuo terminu vadinami reguliarios kariuomenės veiksmai prieš nereguliarias pajėgas, pav. prieš partizanus ar kai apmokyti kariai naudojami malšinant sukilimus, riaušes civilizuotuose kraštuose,[16] jei necivilizuotuose, tada vadinama kolonijų karais.

Kilmė

"Toliau aš klausiu, kur karas buvo pirmiausia randamas ir aš jums atidengiu, kad Danguje, kai mūsų Viešpats Dievas išvijo angelus. Vieną iš jų Jis padarė tokį gražų, kilnų ir garbingą, kad grožiu jis pralenkė visą kitą grožį taip, kaip prieš degančią žvakę nublanksta maža žvakė. Ir kai jis pamatė save tokį

MARSO TRIUMFAS, V. Leyniers sieninis kilimas, padarytas 1720 m. Briuselyje

kilnų ir gražų, jis sugalvojo pakilti į pačią aukščiausią vietą Danguje ir ten atsisėsti lyg jis prilygtų Dievui jo Kūrėjui. Kaip tik jis taip nusprendė, prasidėjo karas; tai yra tarp jo ir tų, kurie buvo jo nuomonės, ir gerųjų angelų, kurie jokiu būdu nenorėjo paremti jo nuomonę ir kurie taip veikė, kad Luciferis ir visi jo pasekėjai buvo nugalėti, apie ką pilniausiai aprašė mūsų viešpats Popiežius Šventasis Grigalius savo Moralės Knygoje. Taigi nedidelis stebuklas, jei šiame pasaulyje kyla karai ir mūšiai, kadangi pirmiausia jie atsirado Danguje"[18].

Taip Honore Bonet savo, 14 amž. parašytoje knygoje lengvai ir neginčijamai nustatė karo kilmę.

Žmogus yra suformuotas paveldėtų polinkių ir socialinių sąlygojimų, įvairiais laikais ir įvairiose vietose susikristalizavusių į skaitlingas kultūras. Jos iškeldavo jėgos panaudojimo skirtingas formas ir įvairuojančius laipsnius.

Jei reakcija į tam tikras padėtis pasireiškia jėgos panaudojimu, t. y. griebiantis karo, tai teigimas, kad karo paprotys yra skolintas, įsigytas iš Egipto civilizacijos, atrodo, yra netikslus. Tos pat rūšies gyvuliai pešasi ir kartais labai žiauriai piaunasi, o dalykai dėl kurių jie kivirčijas: maistas, teritorija, patelės yra tie patys, dėl kurių ir žmonės kovoja. Šia psichologine prasme karas yra elgesio būdas savaimingas daugumai žmonių ir gyvulių ir, atrodo, visiems vaikams. Reikia abejoti, kad vaikai išmoktų peštis pamėgdžiodami savo tėvus, kurie, savo ruožtu, būtų įgiję tą elgesio būdą iš savo civilizacijos netiesioginiai kilusios iš Egipto. Atrodo, kad kai kuria prasme karas yra organiškas pasireiškimas, kai kuria jis yra žmogiškas ir kai kuria jis yra civilizacijos pasireiškimas, galiausiai net visai paskiausiais laikais kilęs reiškinys.

Karas, kaip organizuota kova tarp žmonių didelių grupių, sudaro dalį tos kovos, kuri yra bendras pasaulinis reiškinys ne tik žmonių tarpe, bet kuris apima ir gyvulių pasaulį. Taigi karo, kaip atskiro reiškinio, priežasčių turėtų būti ieškoma to bendro pasaulinio elgesio, kovos, kilmėje.

Yra pastebėta kovos ypatybė, kad kartą kur nors prasidėjusi, ji dideliu greičiu plinta po kitas grupes ir į konfliktą įtraukia atskirus asmenis, kurie pradiniame kivirče nedalyvavo ir, greičiausiai, nesudominti kaip pradinis ginčas baigtųsi. Kovojimas, muštynės yra aukščiausiam laipsnyje užkrečiamas elgesys, kuris, atrodo, be jokios pateisinamos priežasties išplinta: 'kiekvienas šuo metasi į piovynes'. Šitas jaudinimas ir patraukimas, kurį sukelia kova yra bet kokios bendruomenės nepastovumo šaltinis. "Tai vienas iš pavojingiausių mūsų gyvuliškų paveldėjimų"[17]. Yra svarbu žinoti, kad suaugę, civilizuoti žmonės kovodami rodo dar žiauresnį agresyvumą negu laukiniai žvėrys, arba vaikai.[17]

Suaugusių agresyvumas yra grupinis pasireiškimas ir suaugę panaudoja savo proto ir vaizduotės galias agresyviems norams. Karai įvyksta, nes kovoti yra žmonių pagrindinis polinkis, tai elgesio būdas kartais iššaukiamas paprastos priežasties tarp gyvulių, vaikų, žmonių grupių ir ištisų tautų. Kapitalizmas negali būti karų priežastis vien tik dėl to, kad tokie pat karai įvykdavo dar prieš kapitalizmo atsiradimą. Be to, ir demokratiškos valstybės, kurių vyriausybės priklauso nuo rinkimų ir viešosios nuomonės, dažnai kariauja begėdiškai agresyvius karus. Tokiuose kraštuose dažnai kuri suinteresuota mažuma, valdydama propagandos aparatą, nuteikia visuomenę karui.[17] Mes gyvename intensyvaus nacionalizmo amžiuje ir yra beveik tikra, kad būsimieji karai bus kovojami tarp tautinių grupių. Karai gali būti sukeliami nacionalizmo ne todėl, kad tauta ar valstybė pati kaip tokia, yra taikinga ar karinga organizacija, nes esama tautų ir taikių ir agresyvių, bet todėl, kad agresyvūs impulsai klesti grupėse, o didžioji grupinė organizacija šiame amžiuje yra tautinė valstybė.[17]

Psichologine prasme karas prasideda su organine gamta. Pati paprasčiausia protoza yra gamtos apdovanota siekiais, skirtais įsigyti maisto, dauginimuisi ir savisaugai. Ir tam tikrų, rečiau ar dažniau pasitaikančių gyvulio aplinkumoje, sąlygų paskatinti šitie siekimai išauga į jėgingus organizmo veiksmus. Reikia abejoti, kad būtų gyvių, kurių nebūtų galima iššaukti kovon kokiu nors paskatinimu.

Socialogine prasme karo pradų esama taip vadinamų socialinių vabzdžių tarpe ir kai kurių aukštesnių žinduolių tarpe, tačiau, iš esmės, tikras karas pilnai egzistuoja tik žmonių tarpe. Žmonės ir socialiniai gyviai, kurie turi tarpusavio pagelbos instinktą, didelę gyvybinės kovos dalį perkelia iš individo plotmės į grupės. Jau Aristotelis sakė, kad žmogus yra politinis gyvis, kurio būde yra sudarinėti grupes turinčias bent pačius pradmenis valdžios ir įstatymų. Tokios grupės be valdžios negalėtų gyventi, nes bet kuri bendruomenė nuolat turi kovoti su nusikaltėliais, kurie netvarkomi ją sunaikintų. Taigi jėga yra būtinas valdžios priedas ir, kai jos galia tampa abejotina ar persilpna, tada grupės išlikimas yra netikras.

Išskyrus pačias primityviausias salygas, žmonių grupės, vartojančios jėgą viena prieš kitą, paprastai, yra sudarytos iš daugelio šeimų. Tai ir yra valstybės, kurių valdžia nors dalinai patriarchalinė savo kilme, bet laikosi galios idėjos, kuri siekia už patriarchato ribų. Net sukilėlių, ar namini karą sukėlusios grupės randa būtina sukurti savo valdžią, jei tik pajėgia taip ilgai išsilaikyti.[6]

Politinio autoriteto pagrindinė funkcija yra užtikrinti bendruomenės ramybę ir saugumą. Kiek tai liečia vidaus sunkumus tas pasiekiama draudžiant jėgos vartojimą piliečių tarpe. Daugumas žmonių klauso įstatymų ir bendradarbiauja dalinai iš įpročio, dalinai suprasdami, kad taip yra jiems patiems naudingiau.

"Žodžių karai linkę virsti kardo karais. Bendrai, karo galimumas bet kurioje bendruomenėje kyla ir krinta kartu su nesutikimo kiekiu, t. y. su esamu toje bendruomenėje nepasitenkinimu ir su nepatenkintųjų viltimi jėga pagydyti nepasitenkinimo priežastis."[6] Abi pusės vietoj sakyti kalbas ar rašyti diplomatines notas, Clausewitzo posakiu, tęsia politiką kitom priemonėm, pradeda kariauti.

Nesantaikos pobūdis nustato dviejų priešingų grupių konflikto įtampą. Kaip žmogus, kuris grąsinamas nužudymu, visada priešinsis daug stipriau už tą, kuriam gresia tik pralaimėjimas boksuojantis ar imantis, taip ir grupė, kuriai gresia išnaikinimas ar vergija, parodys daugiau pastangų už tą, kuriai gresia nuostolis kokios nors tolimos kolonijos ar pasienio tvirtovės

Biologine prasme karo priežastys slypi pirmykščiame maitinimo akte, kuriame tektų ieškoti pagrindinės priežasties kovos dėl išlikimo gyvulių pasaulyje. Aukštesni gyviai, taip pat ir žmogus nesugeba pasiimti tiesiog iš aplinkumos jų gyvybei išlaikyti reikalingų medžiagų — prateinų. Iš šito pagrindinio biologinio fakto kyla vyriausia priežastis aršios kovos, kuri daro gyvulius mėsėdžiais ir visą žemės paviršių paverčia plačia skerdykla.[7]

"Socialogine prasme karas kaip atskiras reiškinys negalėjo egzistuoti, kol atsirado pastovios žmonių bendruomenės, susidariusios kalbos ryšio ir prisirinkusių tradicijų dėka... Taip atsiradusi etika individe pagimdė sąžinę ir karingo elgesio galimybę, atsiliepiančią ne į organišką siekimą, bet į tautelės papročius, į 'super ego' reikalavimus. Yra tautelių, kurios retai kariauja, taip kaip yra gyvulių, kurie retai kaunasi, greičiausiai todėl, kad aplinkybės neskatina karingų papročių, kurie juose yra. Nėra pakankamai aprašyta nė viena laukinė tautelė, kuri nekovotų kaip vienetas tam tikrose aplinkybėse. O daugeliui tautelių papročiai liepia vartoti jėgą daugybe atvejų sąryšyje su tautelės solidarumu, religija, magija, vestuvėmis ir sportu. Tačiau karas, kaip normalus pragyvenimo šaltinis, įsigyti maisto, vergų ar grobio, ar išplėšti medžioklės plotą, egzistuoja jau tarp maisto rankiotojų, atrodo daugiausia kaip skolinys iš aukštesnės kultūros žmonių, nors tokio tipo karų yra išaugusių ir tarp kai kurių socialinių vabzdžių.

Teisinės padėties prasme karas, leidžiantis vienodai visoms grupėms plėsti turtą ir galią, prasidėjo su civilizacija... Tik civilizuotų žmonių tarpe karas buvo ir yra institucija tarnaujanti bendruomenės politiniams ir ekonominiams interesams ir yra apibrėžtas įstatymų, nustatančių aplinkybes pateisinančias jo naudojimą, tvarką, kuria jis pradedamas ir baigiamas ir būdą jam vesti."[1]

Modernia technine prasme karas prasidėjo kartu su pasauline civilizacija. Nuo seniausių laikų, pirmykščiai žmonės, istorinės civilizacijos ir net gyvuliai turėjo ar turi kariavimo techniką, ginklus, taktiką ir strategines idėjas, tačiau modernia prasme karas reiškia šaunamųjų ginklų, chemikalų ir, šiuo metu, atominės jėgos panaudojimą smūgiui, garo, dujų ir elektros panaudojimą judėjimui. Šitas panaudojimas kitokių jėgos šaltinių kaip žmogaus ir gyvulio raumenys karo veiksmams, pakeitė jo pobūdį ir pagimdė modernųjį karą. Dar iki naujausių laikų žmogus negalėjo kitos jėgos pakinkyti karo tikslams kaip savo ir gyvulio raumenys. Gal viena išimtis buvo būrinis laivas, tačiau jis buvo toks nepatikimas, kad karo tikslams noriau būdavo naudojami irkliniai laivai.

Gyvuliai kovoja prigimtų siekimų verčiami, pirmykščiai žmonės kovodavo grupės papročių vedami, istorinės civilizacijos kariavo dėl grupės interesų, dabartinės pasaulinės civilizacijos žmonės kariauja dėl geresnės pasaulio santvarkos. Gyvulių karas panašus į modernų karą tik psichologine prasme. Karas tarp pirmykščių žmonių, civilizuotų kaimynų nepaliestų, panašus į modernų karą tik psichologine prasme. Karas tarp istoriniu civilizacijų panašus į modernu karą psichologine, sociologine ir teisine prasmėmis. Tik nuo 15 amž., kai išsivystė nuolatiniai, pasaulinės kultūros ryšiai, karas virto moderniu technologine prasme.[1]

Aplinkybės vedančios į karą, apytikriai, galima nusakyti šitaip: Tam tikri, nepaprasti įvykiai paveikia jautrią, politinę grupę jėga išoriniai reaguoti egzistuojančios tarptautinės įtampos kryptimi. Sir Arthur Salter nuomone (Yale Review: War Risk in Economic Conflicts) moderni istorija rodo, kad karų pagrindinės priežastys yra buvę keturios ir ėjo tokioj tvarkoj sukeldamos karus: dinastinės, religinės, politinės ir ekonominės Betarpė karo priežasti tik įžiebia karą, tačiau jis kyla dėl giliau esančių, senesnių priežasčių ir iš jų istorija nustato karo priežastis.

Teorija, kad karas yra vėlesnis žmonijos išradimas išsiplėtęs po visą žemės rutulį iš vienos ar kelių centrų, buvo palaikoma žinomų rašytojų kaip W. H R. Rivers, G. E. Smith, W. C. Mac Leod ir ypatingai W. J. Perry, kuris tvirtino, kad karas kilo priešdinastiniame Egipte, iš ten buvo perimtas kitų tautų ir tokiu būdu išsiplėtė po visą pasaulį: "Tam tikruose taškuose, 'archaiškų civilizacijų' pasieniuose barbarai turėjo pakankamus ryšius su tų civilizacijų centrais, kad išmoktų karo meno, kuris pamažu išsivystė į būtinybę ir priemonę laikyti prispaudus žemesnes klases. Barbarai, kurių gobšumas buvo erzinamas galimybės grobti civilizacijų centrų turtus, priėmę klajoklių gyvenimo būdą, įsiveržda vo į tuos centrus, kartais juos užkariaudami, bet visuomet priversdami daugiau ir daugiau juos militarizuotis. Karingieji barbarai: Kasitai, Hiksai, Semitai, Dorėnai, Achajai, Etruskai, Keltai, Teutonai, Bantai, Taiskanai, Mongolai, Turkai, Totoriai, Aztekai. Polineziečiai, Vikingai puldinėdami tokių civilizacijų kraštus iš dykumų, stepių ir jūrų, išvystė didelio masto karus."

NUGALĖJIMAS, statula iš Samotrakijos, sukurta 300 m. pr. Kr.

Prielaida, kad žmogus iš prigimties nėra karingas, ir kad pirmykščiai žmonės, maisto rankiotojai, buvo taikingi ir nežinojo karo, yra palaikoma stebėjimų padarytų tyrinėjant kai kurias maisto rankiotojų stadijoj tebegyvenančias laukines tauteles, kaip Eskimus, Ceilono Vedus, kai kuriuos Kalifornijos Indėnus, kurie, sakoma, nežino jėgos naudojimo nei kaip individai nei kaip grupė. Teigiama, kad studijuojant senojo akmens amžiaus Europos maisto rankiotojų urvinius piešinius ir akmens įrankius nerandama jokių karo žymių. Be to, įsigalėjusi sena tradicinė nuomonė,

kad kada tai senovėje būta auksinio taikos amžiaus, palaiko tą nekaringo žmogaus teoriją. Perry visiškai palaiko Rousseau sukurtą pažiūrą apie pirmykštį žmogų, gyvenusį idilišką gamtos gyvenimą, priešingai Hobbes pažiūrai, kad gamtinis stovis yra karo stovis visų prieš visus.

Senieji laikai nėra buvę taikos ir ramaus idiliško gyvenimo, be karo, laikai[2] Žmonės visais laikais kivirčijosi ir pešėsi, jei jie nekariavo tai arba jie negalėjo, arba buvo perdaug prispausti, arba buvo per bailūs. Tik laikui bėgant buvo suprasta, kad taika yra vertingesnė politika už karą. Taika tapo gėris, kurio buvo siekiama, ji neatsirado kaip gamtos duota palaima. Kuo primityvesnis laukinis žmogus yra, tuo jis mažiau rūpinasi apie kitą ką kaip savo gyvybės išlaikymą ir apsaugojimą ir tam tikslui jam suprantamiausias yra jėgos panaudojimas. Jo didžiausias įtarimas, kad visi kiti yra pasirengę panaudoti prieš jį jėgą. Šitas yra ryšku laukinių gyvulių gyvenime, kur savisaugos instinktas yra visuotinas ir pats stipriausias. Pirmykščių žmonių gyvenime tarpusavio nepasitikėjimas buvo bendra taisyklė tarp išsibarsčiusių grupių, kurios varžėsi dėl skurdaus ir vargingo pragyvenimo.

Senojo akmens amžiaus įrankiai tinka medžioklei ir lygiai taip pat žmonių kovai, reiškia karui, o kai kurie Madeleno ir Capso periodų urviniai piešiniai gali reikšti ne tik medžioklės ar ritualines scenas, bet ir karo: "Bet medžioklė nėra vienintėlė šių paveikslų (Capso) istorija. Tai vienur tai kitur jūs matote neabejotinus, bendrų bruožų kovos piešinius ir pirmuosius kautynių paveikslus šiame pasaulyje pieštus; galima tikėti, kad jie buvo piešti tam, kad užtikrinti laimėjimą kautynėse, taip kaip medžioklės paveikslai buvo piešiami tam, kad sektusi medžioklė." (iš J. Baikie, Peeps at Men of the Old Stone Age).

Q. Wright norėdamas susekti karo istorijos eigą, skirsto karą į keturis periodus: gyvulių, pirmykščių žmonių, istorinių civilizacijų ir modernios technologijos karą. Lyginant visų šitų didžiųjų vienetų karybą nereikia pamiršti, kad kiekvienas iš jų yra išaugęs iš pirmojo buvusio. Tuo būdu yra nenutrūkstantis ryšis tarp karingo elgesio pačių primityviausių gyvulių ir tarp pačios moderniausios valstybės.[1]

Pirmajam periodui tirti yra maža duomenų iš prožmogiškųjų liekanų iškasenų ir iš dabartinių gyvulių stebėjimo. Antrasis pirmykščio žmogaus periodas prasidėjo gal prieš milijoną ar pusę milijono metų, pasirodžius primatams (žmogui-beždžionei) sugebantiems tam tikra kalba susikalbėti. Šitas laikotarpis yra ilgiausias žmogaus istorijoj. Jei skaityti, kad Naujojo Akmens Amžiaus kultūra niekur nesiekė toliau kaip 10.000 metų, tai pirmykščio žmogaus laikotarpis apima 99% visos žmonijos istorijos, nuo pat žmogaus atsiradimo. Per tuos 99% savo istorijos žmogus kito biologiškai ir kultūriškai. Nuo Naujojo Akmens Amžiaus nėra žymiu, kad žmogus būtų kiek žymiau biologiškai pasikeitęs. Karo ir taikos įrodymai šiam laikotarpiui randami civilizuotų bendruomenių protėvių archeologinėse liekanose ir dar begyvenančių primityvių — laukinių žmonių gyvenimo stebėjime.

Trečiasis, arba istorinis periodas prasidėjo prieš 6000 metų Nilo ir prieš 10.000 metų Eufrato slėniuose, Induso ir Geltonosios upės slėniuose prieš 4—5000 metų ir Perų bei Meksikoje prieš 3—4000 metų. Šiam laikotarpiui aiškiausia data nustato rašto vartojimas, išskyrus Peru. Daugelyje vietų jis yra dar nepasibaigęs ir tęsiasi iki šių dienų. Įrodymai apie karo pobūdį šitame periode randami dabartiniuose ir senuosiuose raštuose, aprašomojo, chronologinio ir analitinio pobūdžio įrašuose ir archeologinėse liekanose. Paskutinis pasaulinių ryšių periodas prasidėjo su spaudos išradimu ir su didžiosiomis kelionėmis iš vakarų Europos, kurių dėka sudaryti pastovūs ryšiai tarp Europos ir civilizacijų centrų Artimuose Rytuose, Amerikoje, ir Tolimuose Rytuose. Gyvendami šitame laikotarpyje galime išvadas tikrinti stebėjimu.

Kai kurie kariniai rašytojai yra nuomonės, kad proistorinių ir pirmykščių žmonių kivirčai, peštynės nėra vertos karo vardo: "Grupės teisių apsaugai, arba apsisaugoti nuo moterų vogimo ir žudynių, jie žinojo tik retai įvykstančią kovą tarp pavienių asmenų ar grupių strėlės šūvio iš saugios slėpynės formoje, bet ne atvirą puolimą ir nežinojo jokio karo"[3]. Tačiau dabartinių primityvių kultūrų, dabartinų bezdžionių stebėjimo daviniai ir proistorinio žmogaus liekanos verčia manyti, kad jėgos vartojimo formos visada buvo plačiai tarp žmonių paplitę, nors jų būta ir labai skirtingų, kaip individu taip ir grupių tarpe.[1] Jokiais žmonijos istorijos laikas nebūta auksinio taikos amžiaus, kaip nėra buvę visuotinio geležinio karo amžiaus.

Literatūra:

1) Quincy Wright, A Study of War, 1942.
2) C. Falls, Ordeal by Battle, 1943.
3) P. Schmitthenner, Krieg und Kriegfuehrung, 1930.
4) Gen. von Clausewitz, Vom Kriege, 1917.
5) Der Grosse Brockhaus.
6) Encyclopedia Britanica.
7) Ch. Letourneau, La Guerre dans les Diverses Races Humaines, 1895.
9) H. Stegemann, Der Krieg, 1939.
16) C. E. Callwell, Smal Wars, 1906.
17) Durbin and Bowlby, Personal Aggressiveness and War, 1939.
18) Honor Bonet, The Tree of Battles, 1949.

L. S. Ramovės Clevelando skyriaus paramos dėka šitas KARIO numeris išleidžiamas padidintas.
KARIO nuoširdi padėka energingiems Ramovėnams Clevelande.

PALIEKAME GIMTĄJĄ ŽEMĘ

S. ŠYVINIS

1944 m. liepos 3 d. Vilniuje. Lietuvių pirmasis savisaugos batalijonas pasiruošęs pasitraukti iš Vilniaus, nes bolševikai šuoliais artėjo prie Lietuvos. Vokiečiai smarkiai traukiasi. Mums lietuviams darosi nebejauku, nes pasilikti Vilniuje pavojinga ir nuo bolševikų, ir nuo lenkų partizanų. Eina gandai, kad bėgančius iš Vilniaus lietuvius lenkų partizanai užpuldinėja pakeliais ir apiplėšia. Viską atima. Pavojinga ir pačiai gyvybei. Jau daug lietuvių esą nužudyta.

Daugelis lietuvių civilių glaudžiasi prie batalijono drauge trauktis. Su ginkluotais savo kariais vis drąsiau. Prie batalijono prisijungiu ir aš. Kariai priima visus savo tautiečius. Įėjęs į batalijono kareivinių kiemą nustembu. Diena karščiausia, o čia kieme kareiviai laužą susikūrę. Geriau įsižiūrėjęs pastebiu, kad kareiviai ne šildosi, bet degina batalijono štabo raštus. Svarbesnius pasiėmė drauge su savimi.

Artėjant vakarui, pradėjome pasitraukimo žygį. Kad lenkų partizanai nesugalvotų kokių šunybių, karių ir civilių vora išsiskleidė. Pražygiuojant pro katedrą, žiūriu, netoli jos, koją atmetęs, stebi mūsų žygį lenkų partizanas, mano geras pažįstamas ponas Julijonas, kilęs iš Kėdainių apskr. Su juo pažįstamas nuo 1920 m. Tarnavome vieno pulko štabe. Jis buvo pulko štabo rikiuotės skyriaus viršila.

PONAS JULIJONAS

Truputis apie poną Julijoną. Jau 1920 m. mes štabo raštininkai pastebėjome, kad ponas Julijonas yra didelis lenkų patrijotas. To pat pulko ūkio skyriaus viršila irgi buvo Julijono draugas, taip pat karštas lenkas. O tuomet kaip tik ėjo lietuvių kovos su lenkais. Mes raštininkai žinojome, kad jie karšti lenkai, bet kaip nežinojo mūsų adjutantai, tikri lietuviai patrijotai, ir šiandien man neaišku. Neblogesni buvo ir lietuviai raštininkai, bet į viršilas pakėlė lenkus. Mat, lietuviai patys yra truputį per išdidūs, kietanugariai ir nemoką lankstytis. O kad prieš juos kas lankstosi — mėgsta ir tokiam minkštakauliui gatavi būtų ir savo sielą atiduoti. O lenkai moka klastingai lankstytis ir įsigyti palankumo.

Kautynių metu su lenkais, kai štabe telefono triūbelė subirbdavo, ponas Julijonas beveik ap-

KARAS GALI KILTI KIEKVIENU METU

Mes gyvename didžiausių karų amžiuje. Du pasauliniai karai praūžė mūsų kartos laikotarpyje, keisdami tautų likimą ir mūsų pačių gyvenimo būdą.

Nepažinti karo esmės, nebūti informuotam karyboje, neturėti tikrų žinių apie karinę pasaulio padėtį, reiškia tą patį lyg būti nerūpestingam ir užsimerkti prieš gręsiantį pavojų.

Tik informuotas ir žinantis nebijo netikėtumų.

Norėdamas patarnauti lietuviškai visuomenei ir informuoti ją šioje gyvybinėje srityje, KARYS yra pasiryžęs 1955 metais duoti daugiau karinių žinių. Be aktualios informacijos KARYS tieks medžiagos iš Lietuvos istorijos, apie mūsų karių žygius, novelių ir kitų vertingų straipsnių, jokioj kitokioj spaudoj neužtinkamų.

Organizuojami nauji žurnalo skyriai ir 1955 metais KARYS eis žymiai padidintas, ir gausiau iliustruotas.

Nežiūrint to KARIO prenumerata lieka ta pati: tik $5.00 metams.

Tačiau Jūs turite progos sutaupyti, jei užsakysite KARĮ sau ir dar vienam, naujam skaitytojui ir panaudodami pridėtą lapelį, prisiųskite iki sausio 1 d. 1955 m. $8.00 vietoje $10.00. Tuo būdu jūs sutaupote $2.00 ir padedat KARIUI pasiekti jo užsimojimą pasidaryti didesniu, įdomesniu ir gražesniu.

Kiekviena priedinė prenumerata naujam skaitytojui (trečia, ketvirta ir t.t.) kainuoja taip pat po $4.00, jeigu įmokėta iki sausio 1 d. Naudokitės šia proga, užpildykite pridėtą lapelį ir siųskite su pinigais, čekiu ar perlaida KARIO administratoriui.

KARYS

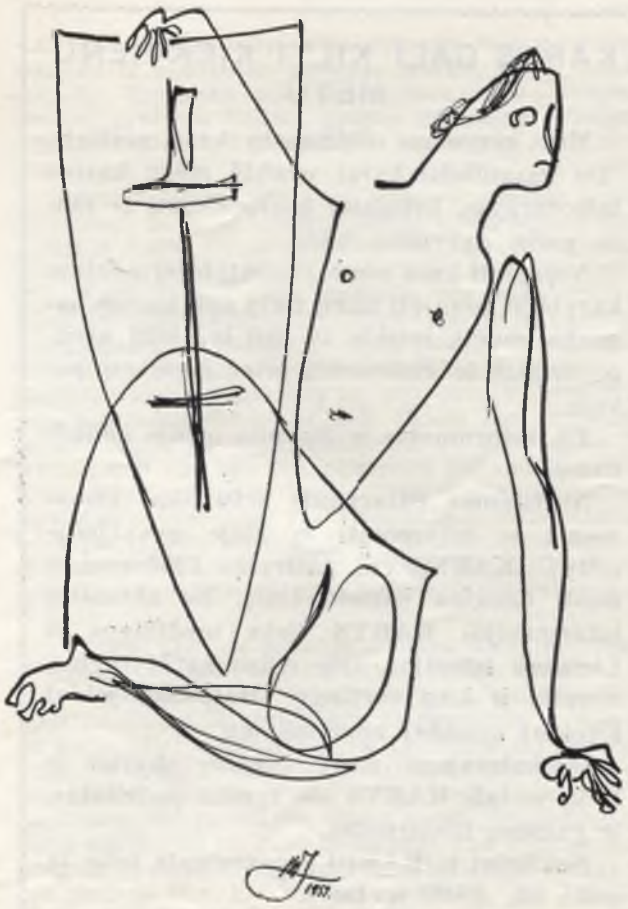

V. K. Jonynas PARTIZANAS

versdamas kėdes ir stalus, bėgdavo prie telefono, kad tik lietuviai raštininkai pirmieji nepribėgtų. Tą patį darė ir jo draugas ūkio skyriuje. Mes pradėjome juos įtarti, ar jie nėra lenkų šnipai. O mūsų adjutantams jie buvo patikimiausi. Kartą girdėjau, kai adjutantas padavė ponui Julijonui labai slaptą raštą, liečiantį kautynių veiksmus su lenkais.

— Ponas viršila, paruošk šį raštą ir grąžink man. Žiūrėk, kad kiti raštininkai jo neperskaitytų. Tai labai slaptas raštas, — adjutantas įsakė ponui Julijonui.

Žinoma, mums pasidarė labai pikta, kad lenkui įsakoma nuo lietuvių slėpti lietuviškas paslaptis. Kada 1920 m. liepos mėn. lenkų kariuomenė, bolševikų sumušta, bėgo Varšuvos link, mūsų ponas Julijonas apalpo. Ir iš kariuomenės išėjęs pasidarė smarkus lenkų veikėjas. Lietuviams atgavus Vilnių, ir ponas Julijonas persikėlė į Vilnių. Vertėsi kažkokiu neaiškiu bizniu. Kartą mane susitikęs paprašė lietuvių dalinių Vilniuje adresų. Girdi, noriu prekybos reikalais užmegzti su jais ryšius. Kadangi nujaučiau, kad jis gali būti lenkų partizanas, tokius adresus duoti atsisakiau. Pasisakiau nežinąs.

Dabar vėl grįžtu prie partizano žygio. Ponas Julijonas, pamatęs mane voroje, prieina ir paprašo, kad nuvykęs į Kauną jo vardu pasiųsčiau telegramą jo broliui į Kėdainių apskr. Telegramos turinys: "Aš pasilieku Vilniuje. Jūs saugokite savo N..." (vietovės pavadinimas). Ar tik ir Kėdainių apskr. nebuvo lenkų partizanų. Telegramos turinys kažkaip tuo kvepia. Žinoma, nesiryžau tokios telegramos duoti. O be to, ir Kaune tomis dienomis jau nebepriiminėjo civilių asmenų telegramų.

RUSAI BOMBARDUOJA VILNIŲ

Už Vilniaus miesto sulūžta vienas mūsiškių gurguolės ratas. Kol surandamas specialistas, kol sutaisoma, gerokai sutemsta. Iki nakties netoli nuvažiuojama, gal tik apie 10 kilometrų nuo miesto. Mūsų voroje suskaitau viso 195 vežimus, žinoma, daugiausia civilių. Karinių nedaug.

Apie 11 val. nakties virš Vilniaus pasirodo rusų lėktuvai. Išmeta šviesas, kurios apšviečia ir mus. Gali net laikraštį skaityti, taip šviesu. Mūsų voroje kyla panika ir visi keliu leidžiasi bėgti, nes vieta atvira. Laukas, ir nėra jokio miškelio. Bėgimas dar pavojingesnis, nes geriau gali atkreipti priešo lėktuvų dėmesį. Vos pavyksta bėgančią vorą sulaikyti. Vežimai sustatomi po kelio medžiais, o žmonės sugula grioviuose.

Rusų lėktuvai pradeda bombarduoti Vilnių. Vis naujos jų serijos atskrenda, išmeta šviesas, kartais net po aštuonias, o paskui bombas. Mums matyti bombų sprogimų pašvaistės. Mieste plačiu ruožu kilo gaisras. Kaip tik laiku išėjome iš Vilniaus! Rusų lėktuvai galėjo ir mus matyti, bet nelietė. Tarp daugumos civilių, karių galėjo ir neįžiūrėti.

Kai nustojo bombarduoti, pakilome toliau važiuoti. Užpakalyje palikome Vilnių degantį, raudonuojantį. Jau saulei patekėjus, leidžiantis nuo vienų aukštumų, slėnyje, tolumoje, pamatėme žygiuojančią kažkokią kariuomenę. Iš tolo nebuvo galima pažinti, kieno ji: vokiečių, bolševikų ar lenkų partizanų. Mūsų vora sustojo ir žmonės pakelyje sugulė. Pagaliau pasirodė, kad tai vokiečių, ir mes vėl pajudėjome pirmyn.

VOKIEČIAI SULAIKO MŪSŲ ŽYGĮ

Prie Maišiogalos miest. vokiečiai mus sulaiko, liepia pasisukti iš kelio į lauką, kad netrukdytumėm jų kariuomenei trauktis. Toliau per upelį buvo lenkų partizanų susprogdintas kelio tiltas. Vokiečiai, nutiesę balkius, iš lėto savo mašinas ritino per upelį. Tai trukdė žygį ir kelyje stovėjo ilgos eilės įvairiausių mašinų. Stovime mes lauke iki pavakarės ir nežinome, kada mums leis pajudėti. Pro šalį lekia ir lekia įvairiausios mašinos ir sunkieji pabūklai. Ten toli toli vėl dulka kelias. Ten irgi traukiasi vokiečiai.

Darosi nejauku. Nežinom, ar toli bolševikai. O gal čia stovėsime, kol paskutinis vokietis pravažiuos ir pasirodys bolševikų tankai. Rugių lauku iš lėto ateina pora vaikų. Vienas mūsų tarpe esąs civilis lietuvis rodo į tuos vaikus. Tai, girdi, lenkų partizanų žvalgai. Jis nebepirmą kartą šiuo keliu vyksta. Ir kai tik čia kareiviai pasirodo, tuoj atsiranda tie patys vaikai ir atidžiai stebi kariuomenę.

Jau pavakarėje pradėjome žygiuoti kitu keliu, ne tuo, kuriuo vokiečiai traukėsi. Pirmyn buvo išsiųsti žvalgai sekti, kad iš pasalų neužkluptų lenkų partizanų ugnis. Iš arti pulti, žinoma, nedrįstų, bet iš tolo apšaudant galėtų padaryti nuostolių, nes vežimuose važiavo daug moterų ir vaikų.

ĮDOMI MŪSŲ VORA

Toliau pradėjome naktimis žygiuoti, o dienomis miškuose ilsėtis. Pražygiuojant pavojingas vietas, kur būdavo įtariamas lenkų ar bolševikų partizanų veikimas, atidžiai dairėmės į šalis. Batalijonas turėjo atsarginių šautuvų. Jais apginklavo ir civilius jaunuolius, buvusius kareivius ar šaulius. Tarp ginkluotųjų buvo ir viena jauna mergaitė, buvusi šaulė. Ir ji, šautuvą ant peties pasikabinusi, tvirtu žingsniu žengdavo su vyrais šalia vežimų su moterimis ir vaikais. Įdomi atrodė ši mūsų marga vora. Pravažiuojantieji vokiečiai smalsiai pasižiūrėdavo į mus. Gal jiems būdavo keista, kad drauge su kariais žygiuoja ginkluoti ir civiliai, net ir mergaitės. Visą kelią laimingai pražygiavome, niekas mūsų voros nepalietė.

Širvintuose prie mūsų kareivių priėjo keletas jaunų vyrų civilių. Jie paprašė iš mūsų kareivių šautuvų, šovinių ir kitokių ginklų. Girdi, jie nesitrauksią iš Lietuvos ir bolševikams užėjus eisią į miškus partizanauti ir bolševikų mušti. Mūsų kareiviai, nepažindami jų, nesiryžo iškart patikėti. Bijojo, kad nepakliūtų jų ginklai į bolševikų ar lenkų partizanų rankas, nors vyrai ir gražiai lietuviškai kalbėjo. Kareiviai paklausė juos, kas žymesniųjų Širvintų lietuvių pažįsta juos. Drauge su jais nuėjo pasiteirauti. Pradėjus vėl žygiuoti, nebemačiau tų kareivių grįžtant. Kadangi vyrukai nepabūgo eiti pas patikimus lietuvius jų asmenybės patirti, manau, kad jie buvo tikri lietuviai ir ginklų iš kareivių gavo, nes jų atsarginių turėjo.

IR MANE KARIŠKAI APRENGIA

Iki Kauno keliavome savaitę laiko. Kadangi ir toliau ryžausi su kariais trauktis, tai ir mane aprengė kariniais drabužiais. Net ir šautuvą davė. Olandišką. Žinoma, kariškai apsirengiau nuo vokiečių akių, kad jie neatkreiptų dėmesio, jog tarp karių civilis maišosi. Kiti civiliai Kaune nuo karių voros atkrito. Pasiliko tik karių šeimos.

Toliau jau traukėmės Suvalkijos lygumomis, apsistodami kur savaitę, kur trumpiau ar ilgiau. Traukėme Šakių link. Jeigu Vilniaus krašte ir pro Jonavos apylinkėje rusų kolonistų apgyvendintus kampus pravažiavome niekieno neliesti, tai Suvalkijoje jautėmės visai ramūs ir tikri, kad čia niekas į mus šūvio nepaleis.

Pravažiuojame Šakių miestą. Įvažiavus į mišką, kairėje girdėtis trumpa šūvių serija iš kulkosvaidžio ar automatinių šautuvų. Į tai nekreipėme dėmesio. Dienos metas, tur būt, vokiečiai daro šaudymo pratimus. Išvažiuojame iš miško ir pasukame Kidulių valsčiaus link. Priešais eina kelias į Gelgaudiškį. Miškas pasilieka kairėje ir užpakalyje. Staiga iš kairės pasipila į mus automatų šūviai. Kulkos pralekia aukštai. Visi šokstame iš vežimų. Kareiviai išsiskleidžia į grandinę ir šaudydami puola mišką. Šaudymas iš miško nutilsta. Kariuomenės arkliai stovi ramūs, bet civilių kai kurie pasibaidė, šoko iš kelio ir vienas vežimas buvo sulaužytas. Jis vežė karinį turtą. Toliau vėl žygiavome atsargiau, nes, matyt, čia buvo bolševikų desantininkai. Pamačius pakelėse kokius miškelius ar jų salas, pirm voros nueidavo kareivių žvalgyba ir ten prastovėdavo, kol vora pravažiuodavo.

ĮVAŽIAVOME Į MAŽĄJĄ LIETUVĄ

Rugpjūčio 2 d. perėjome ties Sudargu Lietuvos-Vokietijos sieną ir žygiavome Tilžės link. Kai kur pakelėje mus sutiko vaikai ir kareivius apdovanojo uogomis. Sustojome pailsėti viename dvare prie Nemuno kranto. Kitoj pusėje buvo Klai-

pėdos kraštas. Virš mūsų pralėkė vokiečių lėktuvas ir ant dvaro išmetė raudoną rakietą.

Antrą kartą sustojome pailsėti jau už Tilžės, laukuose prie vieno dvaro. Mūsų kareiviai įsigeidė nusipirkti pieno. Mato, prie kelio stovi keletas moterėlių. Prieina prie jų ir vokiškai klausia, kur čia būtų galima gauti pieno. Moterėlės nusišypso ir atsako lietuviškai: "Su mumis kalbėkite tokia kalba, kokia patys kalbate." Kareiviai susigėdo, kad Tilžės apylinkėje vokiškai žmones kalbina.

Viršum mūsų, jau žemai, vėl pasirodė vokiečių lėktuvas ir išmetė raudoną rakietą. Netrukus mus užklupo vokiečių karinė policija ir visus karius nuginklavo. Žinoma, ginklus atidavėm be jokio pasipriešinimo. Šalia manęs vienas kareivis nusijuokė: "Mane jau šeštą kartą nuginkluoja ir apginkluoja." Toliau jau traukėme be ginklų.

Už Tepluvos miške vokiečiai galutinai mus sulaikė. Karininkus, karo invalidus ir karių šeimas pasiuntė į Drezdeną, o kareivius į Tilžę. Su jais ir aš turėjau vykti į Tilžę. Čia apnakvydino policijos kareivinių arklidėse.

Rytą atsikėlęs dairausi po kareivinių kiemą. Susitinku pažįstamus mūsų karininkus, kurie irgi tose kareivinėse apgyvendinti ir nuskirti į Drezdeną.

— Na, kaip tu čia patekai į kareivius? — nusijuokęs paklausė majoras Andriūnas.

Papasakojau visą savo istoriją. Majoras paklausė, ar tebeturiu civilinius drabužius. Atsakiau tebeturįs.

— Taigi, persirenk ir bėk, kol laikas. 11 val. tuos kareivius paskirs į aerodromų tarnybą ir jau tada pabėgti bus nebeįmanoma.

Taip ir padariau. Persirengiau, o karinius drabužius pakišau po šiaudais, kur gulėjau, kad jie vokiečiams taip greit nekristų į akis. Mūsų kareiviai, pamatę mane jau nebe žalią, bet juodą, nusijuokė: "Tai jau skrisi?" — "Skrisiu!" — atsakiau.

Savo daiktus palikau pas mūsų karininkus, o pats išėjau į miestą darbo pasijieškoti, nes jau žygiuojant buvo pasiūlytas man darbas į iš Kauno atkeltą vieną įstaigą. Gavau ir tuoj pat pristatė dirbti. Baigęs darbą, vakare nuėjau į policijos kareivines savo daiktų atsiimti. Jau buvo tuščia. Kareiviai išvykę. Įeinu į karininkų kambarį. Irgi tuščias. Dar duonos likučiai palikti ant stalo. Matyt, dar neseniai išvykę.

Nusigąstu. Manau, sudieu mano daikteliams. Jeigu vokiečiai užėjo, tai radę išnešė. Apsidairau, ir akys nušvinta. Stovi kampe nepaliesti. Pasiimu daiktus ir einu pro duris. Bet rūpestis! Prie vartų stovįs sargybinis rytą praleido mane, o dabar įleido. Mat, civiliais drabužiais ir suaugusio amžiaus, tai manė, kad būsiu karininkas. O kaip dabar su daiktais praleis. Vokiškai nemoku ir negalėsiu dailiai pameluoti. O tiesos pasakyti negalėčiau, nes esu pabėgęs iš kareivių eilių.

Einu pro vartus ir į sargybinį nežiūriu. Kailyje lyg blusos ar skruzdelės bėginėja. Sargybinis kažko mane paklausia. Nesuprantu nieko, tik atsakau: "Nach Drezden!" — ir toliau traukiu pro vartus. Sargybinis nieko neatsako, ir aš laimingai traukiu Tilžės gatvėmis. Ir taip Hitleriui tarnavau tik vieną naktį policijos arklidėse ant šiaudų. Vadinas, buvau Hitlerio dezertyras, o 1918 m. prieš pavasarį esu buvęs ir Lenino dezertyras. Ir sekėsi man, nors kojas ir trumpas turiu.

NARSIEJI VYRAI

GERA SAVAM KRAŠTE KARIAUTI

Trys 4 pėst. L. K. Mindaugo pulko kareiviai: j. psk. Bolius Juknevičius ir eiliniai Nagaras ir Grigorevičius Ramygalos apylinkės (Panevėžio aps.) keliais žygiavo kažkokiu uždaviniu. Kiti sako, kad atliekamu laiku taip sau keliavo savo reikalais. Ką ten supaisysi. Jauni, drąsūs, energingi vyrai, iešką kovos žygių. Šimtas priešų jiems atrodydavo kaip vienas. Jau tokia lietuvio prigimtis nuo senųjų laikų. Anais 1919 metais lietuviai savanoriai mėgdavo ir be jokių uždavinių slaptai prislinkti prie priešo ir jį gerokai paerzinti.

Šie trys šaunūs vyrukai pakelėje susitinka seną lietuvę moterėlę.

— Kur jūs, vaikeliai, einat? — perspėja moterėlė. — Va, anas vienkiemis pilnas bolševikų.

Kareiviai ar nepatikėjo moterėle, ar nepabūgo priešo. Nuėjo slaptomis į vienkiemį. Atsargiai prisėlino prie trobos ir dirstelėjo pro langą. Troboje sėdėjo keturi bolševikai. J. psk. Juknevičius pro langą iššovęs du bolševikus kliudė, o likusieji du pabėgo.

Arti vienkiemio būta daugiau bolševikų. Išgirdę šūvius, atbėgo 18 bolševikų ir apsupo namą, kuriame buvo šie trys mūsų kareiviai. Mūsų vyrai, matydami, kad jau riestai, užsilipo ant namo

aukšto ir pradėjo gintis nuo priešo. Bolševikai nežinoję, kiek ten yra lietuvių kareivių, ir pradėjo gerokų kalbinti pasiduoti. Mūsų trejetukas pasiryžo gintis iki paskutiniųjų ir laikėsi apie valandą laiko.

Mūsų vyrams pasidarė visai striuka. Tai pastebėję vietiniai gyventojai pasiuntė piemenuką ar pusbernį į Ramygalos dvarą lietuviams kariams pranešti. Dvare stovėjo mindaugėnų 5 kuopa, kurios dalis atvyko į vienkiemį, du bolševikus nukovė, 6 paėmė į nelaisvę ir išgelbėjo savo tris vyrus.

Velykos. Jos mielos kiekvienam lietuviui. J. psk. Juknevičius jas sutiko fronte. Jo namai jau bolševikų užimti, tačiau nelabai toli nuo lietuvių užimto fronto baro. Parūpo Juknevičiui aplankyti savo namiškius. Gimtosios vietos gerai pažįstamos iš mažens, todėl drąsiai gali keliauti ir išvengti priešo akių. Atėjo ir priešas jo nepastebėjo.

Dvare griežė armonikos ir skambėjo rusiškos dainos. Bolševikai linksminosi. Juknevičius priėjo prie savo namiškių namelio langо, pasibeldė ir tyliai pasakė: "Mama, įleisk! Tai aš, Bolius!"

— Sūneli, prapuolei! — nusigandusi ištarė motina. — Dvare trys patrankos ir pilna bolševikų.

J. psk. Juknevičius nuramino motiną, kad nepastebėtas atėjo ir taip pat mokės nepastebėtas išeiti. Tik labai trumpai paviešėjęs, pasiėmęs švarių baltinių ir margučių, laimingai sugrįžo į savo kuopą.

Puolant bolševikus Polavydų dvare, j. psk. Juknevičius buvo sužeistas. Atsilikęs nuo savųjų ir nuo sužeidimo kiek atsigavęs, bandė pasiekti savuosius. Eina keliu ir susitinka kažkokį kareivį. Ginkluotas ir lietuvišką vytį kepurėje įsiseges. Kadangi tuo metu mūsų savanoriai dėvėjo kas kokius turėjo drabužius, tai iš apdaro buvo sunku atpažinti. Tik iš ženklų.

— Stok! Kur eini? — lietuviškai suriko sutiktasis.

Juknevičius, išgirdęs lietuviškai, pamanė, kad tai Lietuvos kareivis. Pasisakė esąs sužeistas ir einas savųjų ieškoti. Tačiau pastebėjo, kad sutiktasis nusiima šautuvą ir jau tiesia į jį. Juknevičiaus šautuvas taip pat buvo užtaisytas. Mirties akivaizdoje žmogus pasidaro stiprus ir vikrus, be to, ir žaizdos nustoja skaudėti. Sutiktajam nelaukiant smūgio iš šoniastojo, Juknevičius laimingai suskumba pirmas iššauti ir paguldyti priešą. Paskui pasirodė, kad šis sutiktasis buvo lietuvis bolševikas, apsimetęs Lietuvos kareiviu. Matyt, jis grįžo iš žvalgybos.

Antanas Mažulis

Lietuvos Karo Muzėjaus Įkūrėjui,
didžiajam Tėvynės mylėtojui

GEN. VLADUI NAGIUI - NAGEVIČIUI

mirus, šeimai nuoširdžią užuojautą reiškia

Am. Liet. Tautinės S-gos I skyrius,
Brooklyn, N. Y.

Lietuvos Nepriklausomybės Kovų
Savanoriui-Kūrėjui

GEN. VLADUI NAGIUI - NAGEVIČIUI

mirus, jo žmonai ir artimiesiems
nuoširdžią užuojautą reiškia

L. S. Ramovė, Clevelando Skyrius

Mūsų nariui a.a. mjr.

BRONIUI BARTKŪNUI

mirus, jo žmonai, dukrai ir artimiesiems
nuoširdžią užuojautą reiškia

L. S. Ramovė, Clevelando Skyrius

KARO MUZĖJUS LIŪDI GENEROLO

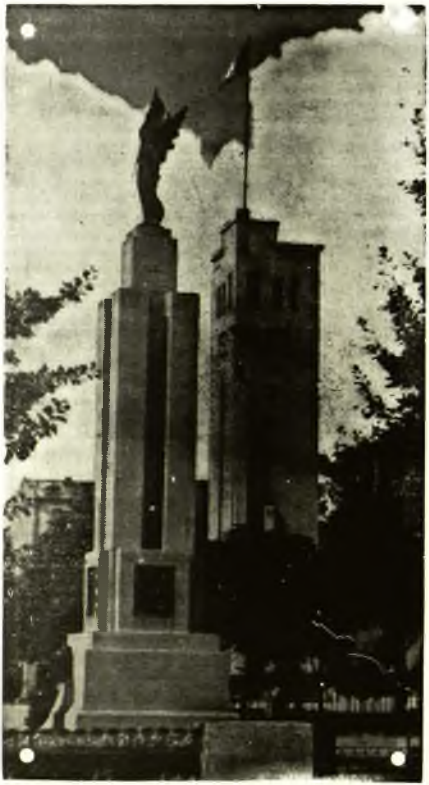

KARO MUZĖJAUS KŪRĖJUI GEN. VLADUI NAGIUI MIRUS

PRANYS ALŠĖNAS

1954 m. rugsėjo 15 d. nustojo plakusi didelio Lietuvos patrijoto, vieno pačių pirmųjų Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių ir Lietuvių Tautos Šventovės — Karo Muziejaus įkūrėjo gen. Vlado Nagio-Nagevičiaus širdis. Jis mirė Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Clevelando mieste.

Aukodamas šias eilutes amžinos atminties garbingajam Generolui, vietoj gėlių puokštės, šiame rašinėlyje noriu prisiminti velioni tik iš vieno taško — kaip Lietuvos Karo Muziejaus įkūrėją. Apie kitus jo nuopelnus parašys kiti.

A. a. gen. V. Nagiui-Nagevičiui Lietuvos Karo Muziejus buvo tarytum antroji širdis, beplakanti jo krūtinėje. Jis nuoširdžiausiai rūpinosi muziejaus reikalais visą savo amžių ir netgi tada, kada žiauraus priešo išgultas iš savos žemės jau gyveno Jungtinėse Amerikos Valstybėse. 1951 m. į "Draugą" buvau parašęs straipsnį apie Karo Muziejų. Tuojau generolas prisiuntė man padėkos laišką ir jame džiaugėsi, tarytum kas jo mylimiausią kūdikį būtų laikraštyje prisiminęs...

Muziejaus steigimo ir juo rūpinimosi našta ant generolo pečių gulėnet nuo 1919 m. Kilus minčiai organizuoti Lietuvos Karo Muziejų, Krašto Apsaugos Ministerija, pritardama gražiam sumanymui, tuo reikalu rūpintis pavedė Vladui Nagevičiui, tuomet dar pulkininkui, ir 1919 m. gruodžio 15 d. Įsakyme Kariuomenei paskelbė šitokį patvarkymą:

"Gydytojui pulkininkui Vladui Nagevičiui, kaipo istorijos paminklų rinkimo žinovui, pavedu imtis prie Krašto Apsaugos Ministerijos Lietuvos Karo Muziejaus tvėrimo. Pavedu jam kreiptis į įstaigas ir asmenis, kurie šiam reikalui gali padėti. Dalių vadams ir karo komendantūroms įsakau teikti jam reikalingas žinias ir pagalbą."

Karo Muziejaus sumanytojas bei iniciatorius ir buvo tuometinis pulkininkas Vladas Nagevičius. Kada gen. Liatukas paskelbė šitokį patvarkymą Isakyme Kariuomenei, tuomet plk. Nagevičius ėmėsi labai intensyvaus darbo. Jis važinėjo po įvairias kraštо vietoves, rinko medžiagą, ieškojo pagelbininkų tame dideliame darbe ir t. t.

1921 m. sausio 22 d., V. Nagiui-Nagevičiui jau būnant pakeltam į generolo laipsnį, Įsakymu Kariuomenei Nr. 17. 1 paragrafu buvo įsteigta karo istorijos kolegija, kurios sudėtis buvo šitokia: gyd. generolas Vladas Nagevičius—pirmininkas, generolai Valerijonas Ramanauskas, Juozas Kraucevičius, Maksimas Kalche, pulkininkai: Juozas Litvinas, Mikas Gedgaudas, Arvidas Jansenas, Pranas Sližys, majoras Leonas Šilingas, kapitonai: Juozas Papečkys, Jonas Laurinaitis, Antanas Užupis, Stasys Dirmontas ir Vytautas Steponaitis, vyr. leitenantai: Jurgis Bobelis, Juozas Urbšys veterinarijos gyd. Kazys Trumpis, karo vald. Juozas Grigaitis ir šaulių Sąjungos pirm. Vladas Putvinskis — nariai.

Šitokios sudėties kolegijai buvo pavesta rūpintis pulkų istorijų rašymu ir Karo Muziejaus bei archyvo organizavimu. Pirmiausia buvo labai intensyviai imtasi Karo Muziejaus organizavimo darbo. Tuo reikalu 1921 m. sausio 25 d. Kaune įvyko kariuomenės dalių atstovų suvažiavimas. Sudarytoji Kolegija, deja, neilgai gyvavo. Ji tetrūkjus, bene, tik du posėdžius, tiktai, iškrikо. Visas muziejaus organizacinis darbas užgulė ant vieno gen. V. Nagevičiaus pečių. Kadangi generolas parodė ypatingai gražios iniciatyvos, veiklumo ir darbštumo bei pasiaukojimo pavestam dideliam darbui, tai Karo Muziejaus organizavimas milžiniškais žingsniais ėjo į priekį.

Muziejaus steigimo tikslas ir uždavinys Įsakymu Kariuomenei 1921 m. sausio 22 d. Nr. 17. 2 paragrafe aplūdintas šitaip:

"Kuriamasis Lietuvos Karo Muziejus turi praktiniu ir garbingą tikslą — pagaminti būsiančioms kartoms amžiną paminklą to, kaip Lietuva, per amžius priešu varginta, numetė vergijos pančius ir su ginklu rankoje per skausmus ir kovą pasiekė savo nepriklausomybę.

"Antra Muziejaus užduotis — atvaizduoti, kaip gimė toje pasaulio sulrutėje Lietuvos kariuomenė, kaip ji augo, žygiavo, mušėsi ir tvarkė

A. a. Gen. Vladas Nagius

kasdieninį savo gyvenimą. Svarbu, kad nei vienas kiek žymesnis atsitikimas pulke ar daly nepraeitų Muziejaus nepastebėtas, kad kiekvienas ar tal karininko, ar kareivio tėvynei nuopelnas būtų tinkamu būdu paženklintas.

"Daug svarbių mūsų kariuomenės pergyvenimo pėdsakų kasdien po truputį nyksta, gi nuo šios dienos, Muziejų steigiant, tikėkime, tas nykimas bus sustabdytas.

"Abi uždaotys savo įsipildymui reikalauja nepaprastos energijos iš Istorijos kolegijos narių ir, pagaliau, darbas bus tinkamai atliktas tiktai tuomet, jei jį paremsime ne tik viršininkai, ne tik visi karininkai, bet bendrai ir kiekvienas susipratęs Lietuvos gynėjas kareivis ir visa lietuvių visuomenė. Todėl visus, kas gali kuo prisidėti, kviečiu prie bendro mūsų paminklo Lietuvos Karo Muziejaus tvėrimo.

"Dalių bei įstaigų viršininkams ir, apskritai, visiems kariams įsakau teikti visokeriopos pagelbos Karo Ist. Kolegijos nariams, o tinkamus daiktus: fotografijas, dokumentus ir t. t. atsiųsti Kolegijos pirmininkui ne vėliau š. m. vasario 5 dienos, kad juos gauti prieš Muziejaus atidengimą".

Šį Isakymą Kariuomenei pilnai įvykdė ir gražiai išteisėjo amžinos atminties a. a. Gen. V. Nagius-Nagevičius. Tebūnie amžina garbė Jo atminimui!

GENEROLUI V. NAGIUI
Nagevičiui mirus, užuojauta Jo šeimonai ir artimiesiems reiškia

L. S. Ramovės
New Yorko Skyrius
ir
KARYS

PRIEVARTA TARNAUJAME SVETIMIESIEMS

A. AUGUOLIS

"Kario" redakcijai pateko trumpas, gerokai kišeniuose benešiojant sutrintas dienoraštėlis, rašytas ant atskirų lapų. Jį rašė vienas lietuvis karelvis, prievarta paimtas į vokiečių kariuomenę ir paskirtas į aerodromų tarnybą. Nors karo nuotykių maža, bet spaudoje panaudoti pravartų. Juk tai parodo mūsų kareivio vokiečių uniformoje gyvenimą karo pabaigos išvakarėse — 1945 m. sausio-gegužės mėn. O aerodromų tarnyboje nemaža lietuvių tarnavo.

Redakcija

Sausio 21 d. Įsrutyje (Insterburge) dunda patrankos. Mes skubiai traukiamės. Nužygiavę 28 kilometrus nakvojame. Pošisio 4 val. Tollau vėl žygiuojame.

22 d. auštant išžygiuojame per Ilmsdorf į Alenburgą. Gresia didelis pavojus, kad bolševikai mūsų neapsuptų. Atžygiuojame į Friedlandią nakvoti. Kareiviai labai išvargę ir lengvina savo kuprines.

23 d. žygiuojame per Domnau į Pr. Eilau. Čia vieną dieną išalmėš.

24 d. gauname 3 dienų žygio davinį, o kitą dieną ruošiamės žygiuoti Karaliaučiaus link. Gauname žinią, kad rusai jau užėmė Įsrutį, Norkalčius, Vėluvą, Tepluvą, Alenšteiną, D. Eilau ir Breslavą. Veržiasi Dancigo link.

25-26 dd. tęsiame žygį tollau. Praeiname Karaliaučių ir traukiam Piluvos (Pilliau) uosto link. Aple 10 km. už Karaliaučiaus vokiečių generolas grąžina mus atgal ginti Karaliaučiaus. Miesto gynimu mes nesidomėjome ir nuošaliai sulaukę sutemos pradedame žygį, aplenkdami pavojingą generolą. Žiauri pūga ir nakties žygis nuvargina ir pakerta mūsų jėgas. Užtat, nelaukę įsakymo, patys suvirstam į "bauro" tvartą išsėtlis. Kitą dieną padarome tik 10 km.

MIAKO BROLIS

J. Juodžio pav.

28 d. paslekiame Fischhausen ir Piluvą. Labai daug prišalome. Vidurnakti perkėlė į Neringą ir vieną valandą laukėme, kol susiradome nakvynę angare.

29 d. per Neringą eiti negalima, nes smarkiai apšaudo rusų artilerija. Laukiame laivo išplaukti. Pietums gavome tik sriubos, o duonos visai nebeturime. Žygio davinio dar negauname.

30 d. gauname žygio davinį ir vakare išžygiuojame per Neringą. Kolberge nakvojame kurhauze. Šalta.

Vasario 1 d. žygiuojame tollau. Pereiname Neringą. Pakelėje radome daug prišaudyta nuvargusių rusų belaisvių. Nakvojome Steegen.

2 d. žygiuojame Dancigo link. Per Vislą persikėlėme dviejose vietose. Jau antrą dieną negauname žygio davinio. Duonos visai nebeturime. Mūsų nuotaika visai krituši. Kolberge 1 kuopos vadui kpt. Valiui pritarus, už tariamą plėšimą

buvo sušaudytas tos pačios kuopos lietuvis kareivis.

3 d. pasiekėme Dancigą ir aerodrome gavome nakvynę. Kitą dieną ilsimės.

5—6 dd. vėl žygiuojame per Zoppot ir Gotenhafen.

7 d. ilsimės Rahmel aerodrome. Keletas mūsų išėjo į darbus. Kitą dieną irgi toj pačioj vietoj. Kasėme kulkosvaidžiui lizdą. Vakare grįžę iš darbo neberadome savo kuopos. Ji buvo išėjusi į miške esančius barakus. Nuėjome ir mes. Radome jau paruoštus kambarius. 9 d. nebeturime ko valgyti. 10 d. iškombinuoju bulvių.

11—25 dd. laikotarpyje po dvi dienas dirbu, o po vieną ilsiuos. Aerodrome dirbame įvairiausius darbus. Žmonių daug, bet darbo maža. Prieš du metus aerodromas buvęs amerikiečių smarkiai subomborduotas. Prie Rahmel svetimšalių civilių darbininkų stovykloje užtinkame 17 lietuvaičių. Nueiname. Buvome šaltai sutikti, nes visos turėjo svetimtaučius vaikinus (belgus, olandus ir kt.).

Vasario 26—kovo 8 d. taip pat tebedirbame aerodrome. Pirmoji kuopa išvyko į Piluvą. Esame bolševikų apsupti. Jie yra už Stolp. Maistas blogas, duonos maža. Pajūrio oras labai keičiasi. Kovo mėn. pirmomis dienomis labai prisnigo.

9—11 d. Išveža bombas iš aerodromo, kiti valo sniegą iš apkasų.

12 d. naktį minuojame aerodromą ir išsprogdiname. Rahmel sprogdinant, aerodromo karių krautuvėje randame daug maisto. Kada paėmėm didesnį kiekį riebalų ir šiaip įvairių skanėstų, daugeliui vyrų paleido vidurius. Paliekame Rahmel ir traukiamės į Hexengrund aerodromą. Rusai jau visai prie Rahmel. Sekančias dvi dienas ilsimės.

15 d. visai netoli Rahmel kasame bunkerius. Rusų artilerija mus apšaudo, bet mūsiškių niekas nenukenčia — Kitą dieną kasame apkasus palei savo barakus mūsų pačių apsaugai. Barakai stovi ant pat Baltijos jūros kranto. Esame katile 7 km. pločio ir 15 km. ilgio pagal pajūrį.

17 d. pakrauname išvežimui bombas. Už bulvių iš kapčių vogimą 9 civilius darbininkus pakorė.

18—29 d. Kasame apkasus, sprogdiname aerodromą. Rusai apšaudo

Hexengrundą. Jų lėktuvai kasdien mus smarkiai puola. Bunkerius statome naktimis. Vokiečiai traukiasi nuo Gotenhafeno.

Iš katilo išveža tik žmones. Arklius nušauna, aplieję benzinu, padega. Mašinas taip pat degina. Kareivių, kaip bičių avilyje. Kur sviedinys krenta, ten pataiko į kareivį.

Vieną popietę dalinamės maisto davinį. Užgirdę bombos staugimą, virstame į koridorių. Trenksmas. Tinkas ir dulkės krenta ant mūsų. Grįžę į vidų randame trijų kambarių sieną supūstą į vidų. Viskas sujaukta. Tik štai iš po lentgalių išlenda vienas iš mūsų draugų ir klausia, kas čia atsitikę, kad viskas keistai atrodo. Mat, bomba sprogo per metrą nuo barako iš lauko pusės, o jis viduje ties ta pačia vieta miegojo. Jis išliko nesužeistas.

30 d. Nepaprasta žinia. Iškelia iš apsupimo. Vyrai, susiradę spirito, geria, vakare išvykstam į uostą, pasikraunam. Rusai smarkiai apšaudo Hexengrundą — Iš mūsų kuopos buvo sužeisti tik du vyrai.

Kuopos vertėjas Kurmis, bijodamas vyrų keršto už pataikavimą vokiečiams, kažkur dingo.

31 d. išlipam Heloje ir pusiasaliu žygiuojame 5 km. Visi labai nusiminę. Vakare vėl grįžtame į uostą. Nakvojame.

Balandžio 1 d. Velykos, bet labai skurdžios, nes neturime ko valgyti. Apie 12 val. pasikraunam į laivą ir vakare išplaukiam. Žiaurus minos sprogimas sudrebina ne tik laivą, bet ir mūsų širdis.

4 d. išlipame Swinemuendo uoste nusilpę ir skaudančiomis galvomis. Lengviau atsidusome išvežti iš apsupimo. Ausyse dar skamba šūvių ir sprogimų garsai. Gauname nusipirkti duonos. Esame paskirti į Wittstock aerodromą ir vakare traukiniu išvažiuojame.

6 d. atvykstame vidurnaktį. Kitą dieną apsistojame už 5 km. aerodrome.

9—17 d. dirbame miške ir kitur. Drabužiai suplyšę, naujų neduoda, Amerikiečių lėktuvų pavojus dieną ir naktį. Vieną kartą dienos metu smarkiai apšaudė aerodromą ir sudegino daug lėktuvų. Lietuviui kulka nusvilino ausį. Netoli suradome lietuvaičių.

Lietuvaitės mus išvadino vokiečių pataikūnais, hitlerininkais, smetonininkais. Paaiškėjo, kad prieš porą metų visos buvo išvežtos iš Lietuvos, kaip prijaučiančios komunistams. Dabar jos su džiaugsmu laukė rusų ateinant.

17 d. traukiniu išvykome į Neustrelitz, didelę Luftwaffes rinkimosi stovyklą. Mūsų prižiūrėtojus vokiečius atskyrė į savo pirmykščius dalinius.

18—23 d. Vokiečiai surinko išsklaidytus Luftwaffe dalinius ir sudarė vieną pulką. Mūsų kuopą išskirstė po 15 vyrų prie kiekvienos vokiškos kuopos. Kuopos negavo jokios transporto priemonės, išskyrus kuopos vado mašinėlę. Lietuviai šautuvų negavome, užtat lauko virtuves turėjome patys traukti. Vokiečių vadams protelis buvo susimaišęs ir jie manė, kad lietuvius galėsią panaudoti vietoje arklių.

24 d. vakare naujai suformuotas aviacijos pulkas traukiniu metamas Berlyno link į frontą.

Mūsų džiaugsmas, ištrūkus iš Gottenhafen apsupimo, virto liūdesiu. Kitą dieną pasiekėm Fuerstenberg, Templin. Atvažiuojant prie fronto, rusų artilerija mus apšaudė. Rusų lėktuvai pagreitino mūsų išsikrovimą miškelyje. Praleidę keletą valandų miškelyje, pradėjome trauktis. Vienas artilerijos sviedinys krito per porą metrų nuo mūs, bet nesprogo.

26 d. taip pat traukiamės.

27 d. stovime miške prie ežero. Ežere daug prišaudyta žuvų.

28 d. traukiamės nuo ankstaus ryto. Virtuves traukiam patys. Bandom įtikinti jauną kuopos vokiečių leitenantą, kad arkliai, kurie palaidi bastėsi ūkininkų sodybose, būtų daug patikimesnė jėga traukti virtuves, negu mes. Karininkas bijojo įsakymo "kas plėšbus sušaudytas". Pagaliau įtikinę karininką, kad traukdamiesi vistiek paliekam rusams, gavom jo sutikimą parūpinti arklius. Persikeliam per kanalą. Rusai jau visai arti.

29 d. sekmadienis. Gražus, saulėtas pavasario rytas.

Nuo kanalo traukiamės į netoliese esantį miškelį. Apsistojame pa-

miškėje. Bolševikai kitoje kanalo pusėje. Vyksta kautynės. Mūsų pareiga paruošt valgį ir nešti į frontą. Be to, dar nešėme šovinius kovojantiems prie kanalo. Apie dvyliktą valandą man tenka su kitu kuopos kareiviu gabenti šovinių dėžę. Sviediniai rausia duobes aplinkui, lėktuvai patarškina iš viršaus, o prie kanalo kulkosvaidžių ir šautuvų šūvių pragaras. Klupdami per ūkininkų ganyklas įvykdome savo uždavinį ir gavę pakvitavimą kiek kojos neša atgal. Netoli miškelio iššoka prieš akis vokiečių karininkas ir pareikalauja pasiaiškinti, kodėl bėgame iš fronto. Parodę pakvitavimą apie uždavinio įvykdymą, buvome praleisti. Jokio malonumo palikti kaulus kažkokio vokiečio sodyboje ar būti pakartam ant šakos prie kelio.

Už valandos gauname žinią trauktis, nes bolševikai jau keliasi per kanalą. Bėgame. Nepaprastą įspūdį visiems padaro miglosvaidžių ugnis, kuri trumpam sulaiko bolševikų veržimąsi ir mes galime šiek tiek atsikvėpti ir užvalgyti. Sutemus gaisrų pašvaistės parodo mums, kad esame apsupti ir turime mažą plyšelį tarp dviejų pašvaisčių, pro kurį galima prasiveržti. Žygiuojame visą naktį. Baimė patekti rusams išbaido mums miegą ir nuovargį. Auštant pasiekiam Grinsee.

30 d. Rusų tankai kulkosvaidžiais apšaudo plentą, o patrankėlėmis miestelį ir kelius. Pagalvoju, jei čia būtų amerikiečiai, lįsčiau į namo rūsį ir sulaukčiau karo pabaigos. Bet dabar... Dantis sukandęs bėgu per vos dygstančius javus pirmyn į laisvę. Raudonasis siaubas kaip lava liejasi iš paskos, viską naikindamas. Nakvojame bažnyčioje.

Gegužės 1 d. Atrodo, kad nuo prakeikto maro negalėsime išbėgti. Juo greičiau bėgame, juo didesnis pavojus patekti bolševikų nelaisvėn. Žygiuojant paaiškėjo, kad kelias priešakyje bolševikų užkirstas ir vokiečių mašinos grįžta. Sukame į kairę laukų keliuku, kuriuo jau t r a u k i a vokiečių sunkvežimiai. Stabtelėjus vienam sunkvežimiui, greit šoku į jį. Taip išsiskiriu su geriausiais kuopos draugais. Tas žingsnis, kaip vėliau paaiškėjo, išgelbėjo iš rusų nelaisvės ir iš mirties nasrų. Tą dieną keičiant sunkvežimius ir pėsčiomis buvo nužygiuota nemaža kilometrų. Vakare netikėtai sutinku lietuvių karių kuopą. Prie jos prisidedu. Gaunu valgyti ir netrukus kuopos vadas praneša pasiruošti į žygį. Žygiuojame ištisą naktį.

Gegužės 2 d. Visi išvargę po nakties žygio sukrintam miškelyje trumpam poilsiui. Apie 12 val. visus sukelia ant kojų ir nemaža baimės įvaro pro šalį važiuojantieji sunkvežimiai su baltomis žvaigždėmis. Bet kokia penkiakampė žvaigždė, kad ir ne raudona, įvaro nemaža baimės. Netrukus prisistato mažas amerikiečių sunkvežimis ir mes paimami į amerikiečių nelaisvę. Lengviau atsidusome, išbėgę iš bolševikų nasrų.

Muravjovas pakorė 129 žmones, 1000 ištrėmė į Sibirą, uždarė 84 bažnyčias, 30 vienuolynų, atgabeno 7000 burliokų...

VIENODI KAILIAI, BET SPALVA KITA

SIMAS SUZIEDĖLIS

Vieną rytmetį prie generalgubernatoriaus Mikalojaus Muravjovo paminklo Vilniuje susirinko gaujos šunų ir pradėjo baisiai staugti. Pasirodė, kad paminklas buvo išteptas vilko taukais. Tokiu nepaprastu būdu vilniečiai išreiškė savo įtūžimą, kad jų mieste atsirado paminklas žmogui vilkui — lietuvių tautos korikui Muravjovui.

"Koriko" vardą Muravjovas įsigijo dar Rusijoje gyvendamas. Kas tiktai carui užsimindavo, kad žmonėm reikia duoti daugiau laisvės, Muravjovas siūlydavo tą pakarti.

Muravjovas korikas į Lietuvą buvo atsiųstas caro Aleksandro II 1863 metų sukilimui malšinti. Jis buvo paskirtas Vilniaus generalgubernatorium, kuriuo išbuvo dvejus metus. Prieš tai buvo Gardino gubernatorium ir pasižymėjo dideliu žiaurumu spausdamas lietuvius ir gudus. Dar labiau siautėjo Vilniuje atsiradęs. Jis buvo pasistatęs sau tris uždavinius: iškarti visus, kas tik reikalavo laisvės ir priešinosi rusų valdžiai; surusinti lietuvių tautą ir žemę — padaryti iš jos "istino ruskij kraj"; suprovoslavinti katalikus. Kokiomis priemonėmis jis to siekė ir kiek jos panašios į dabartinį bolševikų terorą?

Pirmiausia Muravjovas griebėsi užgniaužti betkokį lietuvių laisvės siekimą. Sukilimas buvo žiauriai numalšintas, pasitelkus kazokus ir žandarus, kurie su priemonėm nesiskaitė. Muravjovo valdžios ženklu buvo kartuvės, pastatytos Lukiškių aikštėje, Vilniuje. Sukilėliai buvo kariami dienos metu, o žmonės varomi žiūrėti. Patsai Muravjovas pranešė viešai pakoręs 129 žmones, 400 išsiuntė į kariuomenės drausmės batalijonus, apie 900 sukišo į sunkiųjų darbų kalėjimus, arti 1000 nugrūdo į katorgą, virš 7000 nutrėmė į Sibirą ir kitas Rusijos žemes. Iš tikrųjų nuo Muravjovo Koriko nukentėjo žymiai daugiau žmonių, nes niekas neskaitė kovose žuvusiųjų, iš pasalų nužudytųjų, pabėgusiųjų ir daug daugiau ištremtųjų. Muravjovas pirmas pradėjo masiškai tremti į Sibirą. Jau tada į Rusiją buvo išvaryti pėsčiomis ištisi kaimai. Buvo ir tokių vietų, kur sodybos sudegintos ir neliko nė žymės, kad ten žmonių gyventa (Ibėnai, Užpaliai, Miškaičiai). Ar ne tas pats daroma ir dabar Lietuvoje?

Bolševikai dabar vykdo ir antrąjį Muravjovo Koriko užsimojimą — lietuvius išnaikinti arba iškeldinti iš jų žemės, o rusus Lietuvoje įkurdinti. Muravjovas per porą metų atgabeno apie 7000 rusų ir įkurdino juos gerose žemėse; tam jis konfiskavo 2000 stambių ūkių. Lietuviams, ypač katalikam, savam krašte žemės įsigyti neleido. Siekdamas Lietuvą surusinti, jis prigrūdo daug rusų valdininkų, uždarė 150 gražiai veikusių lietuviškų mokyklų, kūrė rusiškas ir leido tik rusam mokytojauti. Lietuvių kalba buvo draudžiama dėstyti ir lietuviškai įstaigose kalbėti. Uždraudė lietuviams ir spaudą, versdamas rusiškom raidėm skaityti bei rašyti ir rusiškai mokytis. Ir dabar, antai, bolševikų laikraštis "Zaria Vostoka" rašo, kad tautinės kalbos socialistinėje santvarkoje turėsiančios išnykti — užleisti vietą rusiškajai. Ir čia bolševikai neatsilieka nuo Muravjovo Koriko.

Trečias Muravjovo Koriko siekimas Lietuvoje buvo sugriauti Ka-

ED. BUKELSKIS

VISAIP MES BĖGOM IŠ TĖVYNĖS

Visaip mes bėgom iš Tėvynės.
Šeimom, pavieniui ir būriais.
Klajūnai tapome. Kuprinės
pečius nuspaudė pakeliais.
Vietovės Jurbarkas, Virbalis,
žalioji siena, Tauragė
šauniais vežimais ir žirgeliais
užtvino, užvirė staigiai.
Tokio grūdimosi, gajumo
Tikrai nuo Vytauto laikų
Lietuvių čia nebuvo buvę:
Jaunimo, senių ir vaikų.
Ne mes vieni nuo priešo bėgom.
Pabėgo sielos nuo velnių.
Dėvėję frakais ir sermėgom
Nelaukė pagarbos iš jų.
Pabėgo žmonės, giesmės, dainos
ir tipai iš literatūros.
Kas liko, nusidažė rainas,
Arba dauboj kur įsikūrė.
Teisė ir pagarba pradingo,
Pradingo meilė ir dievai,
Tiktai žiedeliais pievos sninga,
Tik liūna laukuose javai.
Vieni važiavo ant risorų,
Bekoną zulino blauzda.
Kiti vos peršoko per tvorą
Kaip stovi: kepė ir lazda.

Dėl to nelygus jų likimas,
Nelygios dienos sūkuriuos,
Visko nesuvarysi rimais.
Tiktai kai ką apimt tariuos.
Atvykome į Vokios žemę:
Svetys esi nevisados,
Čionai šiukšles ar vargą semiam,
Kai kas net laukia, kas ką duos.
Ne vienas sotus spekuliantas
Su baisiai nuskriausta mina
Dar skundės, kad ne visas trantas
Jam persiųsta. Jam ne gana.
Bet kiek liūdnų nuo miesto tilto
Išblyškę žiūri vandenin,
Kad neturi nei kur sušilti.
Nei ko įmesti gomurin.
Vieni paliko visą mantą,
Prakeikdami visas valdžias.
Kiti laimingai apsipranta,
Atleidę įtemptas vadžias.
Vieni tėvus namuos paliko,
Kiti juos vežas kaip kūmuos,
Kiti vaikučiais kaip gvazdikais
Apsisodino vežimus.
Vieni meilužių nusikratę,
Kitiems tuo reikalu geriau.
Pavydo ir aistros gyvatė,
Atrodo, ir toliau kariaus.
Mes verkdami apleidom žemę,
Kur buvo miela ir gražu.
O likusiems veidai aptemo
Prie savo nuosavų daržų.
O kas gi sava bepaliko?
Tik rankos, oras ir kapai.
Riebiai gyvena pakalikai,
O tu tik žiauberį laupai.
Svetur — ne tėvas, ne tetulė,
Ne brolis, sesė, ar mama,
Čia badmirio sriubas apgulus
Gyva, marga tautų šeima.
Spalvos ir kvapo kaip deguto
Erzac-kavos visiems gana.
Ir krenta svoris, šiaip ir brutto,
Raukšlėta daros šypsena.
Norėtum nervus kur pamest,
Bet dvasinės ir kūno votys
Nepameta kutent ir ėst.
Nesvarbu, kas piklins garą:
Vistiek čia geresni takai.
Pabėgęs nuo mirties ir maro,
Ir šiaudą skęsdamas laikai.

---

talikų Bažnyčią. Jisai uždarė 30 vienuolynų ir konfiskavo jų turtus, uždarė taip pat 32 bažnyčias ir 52 koplyčias, neleido naujų statyti ir senų remontuoti. Muravjovas, kaip ir bolševikai, persekiojo katalikus kunigus: 66 kunigus ir Vilniaus vyskupą ištrėmė į Rusiją. Likusiems kunigams neleido išvykti be leidimo iš savo parapijos, cenzūravo pamokslus, sekė kiekvieną jų žingsnį, apstatę žandarais ir šnipais. Kliuvo Muravjovui Korikui ir Lietuvos kryžiai pakelėse ir prie namų: jie buvo rusų žandarų nuvartyti ir nupjaustyti. Tas pats daroma ir dabar Lietuvoje bolševikų rankomis.

Muravjovo Koriko siautėjimas, trukęs dvejus metus, buvo ir kitų iš Rusijos atsiųstų gubernatorių kartojamas. Tačiau lietuvių tauta nepalūžo tuose persekiojimuose: ji apgynė ir savo kalbą, ir savo tikėjimą, ir net savo laisvę. Apgins ir nuo naujų bolševikinių muravjovų korikų.

POETAS JUOZAS MIKUCKIS

Kpt. Juozas Mikuckis šiemet mini sukaktį 50 metų, kai pradėjo rašinėti eilėraščius. Pirmasis jo eilėraštis "Ant Kauno pilies griuvėsių" buvo išspausdintas 1904 m. Kaune leidžiamame laikraštyje "Nedeldienio Skaitymai." Pirmasis jo eilėraščių rinkinys "Pirmosios dainos" buvo išleistos 1910 m.

Toliau sekė kiti išspausdinti jo eilėraščių rinkiniai: 1912 m. — "Auštant" (antroji laida 1914 m.), 1914 m. "Didvyriai ir smulkmenos" 1920 m. — "Aušros rasos," 1924 m. "Vakaro kaukės," 1926 m. — "Laukuose" ir 1932 m. — "Dienų grandys." Tremtyje, Vokietijoje, buvo išleidęs rotatoriumi spausdintą eilėraščių rinkinį "Svetimose padangėse." Šiuo metu Amerikoje išleistas jo eilėraščių rinkinys "Lyrikos kraitis."

Kpt. J. Mikuckis 1919 m. buvo Kauno karo komendantas. Jis yra Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris.

Kai Tėvynė pavojuje, niekas tada neturi teisių — visi turi tik pareigas.

PROF. KAN. JUOZAS MEŠKAUSKAS —

PIRMASIS KARO KAPELIONAS

Keturiasdešimt metų Kunigystės Sukaktį šiais metais mini kanauninkas Juozas Meškauskas.

Jo tėvai, Gasparas ir Elzbieta Siaurytė, gyvendami Panevėžio priemiestyje Smėlynėje, užaugino ir į mokslus išleido tris sūnus ir dvi dukteris, jų tarpe ir Juozą, gimusį ten pat 1889 m. balandžio 16 d.

Baigęs Panevėžio realinę 1909 metais, Jis buvo priimtas į Žemaičių Kunigų Seminarijos II kursą. Ją baigęs 1913 m. siunčiamas į Petrapilio Dvasinę Seminariją. Joje būdamas, 1914 m. kartu su M. Krupavičium, Iz. Tamošaičiu ir kitais, įšventintas kunigu ir 1917 m. baigia Akademiją su magistro laipsniu.

Pirmosios pareigos Jo laukė Taline, kur dirbo lietuvių pabėgėlių ir karo belaisvių kapeliono darbą ir netrukus skiriamas kapelionu į rusų armiją Rumunijoj. Ten Jam tenka aplankyti visas frontas. Bolševizmui pradedant siausti armijoj, Romane įvykusiame lietuvių karių suvažiavime kun. Meškauskas pirmininkauja ir ragina steigti tautinius dalinius. Pagaliau armijos vadovybė leidžia kariams organizuotis tautybėmis ir kun. Meškauską skiria **Pirmuoju Lietuvių Karo Kapelionu.** Patekęs į Odesą Jis, kontakte su pabėgėlių komitetu, padeda grąžinti lietuvius į Lietuvą. Pagaliau ir pats, 1918 m. spalio mėn. 31 d., grįžta į Panevėžį, į savo tėviškę.

Kun. Meškauskui buvo visada aišku, kad be kovos tauta laisvės nematys. Jis tai kovai ragino ir pats ruošėsi. Grįždamas Lietuvon atsigabeno pilną čemodaną ginklų — pistoletų ir šovinių, kuriuos išdalino vėliau Lietuvos savanoriams. Panevėžyje būdamas padėjo organizuoti savanorius ir, kai bolševikai užėmė Panevėžį, daug jo apšviestų ir organizuotų jaunuolių pasitraukė, kad galėtų organizuoti bolševikų išvijimą. Mūšiai ties Kėdainiais išgelbsti Kauną. Kun. Meškauskas vyskupo įsakytas dirba Kauno Kunigų Seminarijoje ir vis prašosi skiriamas į kariuomenę kapelionu. Tačiau svarbios pareigos Seminarijoje laiko Jį pririštą.

Kun. Meškausko troškimas dirbti su kariais išsipildo tik 1941 m.

Prof. kan. J. Meškauskas

spalio 7 d., kai Jis yra paskiriamas Kauno Komendantūros Kapelionu. Už metų, 1942 m. vasario 12 d., Jis pradeda eiti Kauno Įgulos Bažnyčios Rektoriaus ir Vyriausiojo Lietuvos Savisaugos Dalių Kapeliono pareigas.

1944 m. baigiantis bolševikai vėl artėja prie Lietuvos sostinės. Kun. Meškauskas nuvykęs į Vilnių grįžta iš jo su paskutiniais vokiečių besitraukiančiais daliniais. Jis matė Vilnių apšaudomą ir degantį. Kai 1920 metais lenkai klastingai puolė Vilnių, jo brolis karininkas buvo paskirtas su patranka pridengti Vilniaus evakuavimą. Šį kartą Jam pačiam, vienam iš paskutinių, lietuvišką uniformą nešiojančiam kariui, teko matyti Lietuvos sostinę evakuojant prieš dar žiauresnį kaip 1920 metais priešą.

Palikęs savo Tėvynę, žuvusius draugus ir artimuosius, su skaudančia širdimi kun. Meškauskas, 1944 m. spalio mėn. 8 d., atvyko į Rytprūsius. Nuo tos dienos prasidėjo Jo tremties kelionė, kuri Jį atnešė pagaliau į šį kraštą.

NUOŠIRDŽIAI PAGERBĖ SUKAKTUVININKĄ

Keletos organizacijų surengtas kan. J. Meškausko 40 metų kunigystės minėjimas įvyko spalio 10 d. 11 val. kan. Meškauskas laikė iškilmingas pamaldas Angelų Karalienės bažnyčioje (Brooklyn, N. Y.). Jam patarnavo buvę jo mokiniai. Po pietų minėjimo dalyviai susirinko Angelų Karalienės Parapijos salėje, kur 4 val. prasidėjo aktas.

Po visos eilės sveikinimų Jubiliatas buvo apdovanotas dovanomis ir pagerbtas vaišėmis.

Kan. J. Meškauskas kaip pirmasis Lietuvos Karo Kapelionas susilaukė atitinkamo pagerbimo iš savo ginklo draugų ir kolegų kunigų. Dalyvių buvo apie 200.

Minėjimo metu kpt. P. Jurgėla perskaitė Amerikos Lietuvių Legiono štabo tokį aktą:

Amerikos Lietuvių Legiono Štabas 1954 m. spalio 7 d. nutarė kunigystės 40 metų sukakties proga apdovanoti Tamstą mūsų Legiono Garbės Ženklu, tuo įvertinant didelį pasišventimą ir nuopelnus Lietuvos kariuomenės moralės ugdymui, kuomet Tamstai teko nepaprastose aplinkybėse dirbti kaip pirmajam lietuvių kariuomenės kapelionui I-jo didžiojo karo metu ir kaip vyriausiajam kapelionui II-jo pasaulinio karo sūkuriuose.

Vykdydamas Legiono valią, prašau gerb. Kanauninką leisti man prisegti šį garbės ženklą ant Tamstos krūtinės, kurioje plaka nepaprasta krikščioniškoji ir lietuviškoji širdis.

Iškilmingojo akto ir vakarienės metu Skautų Vyčių oktetas padainavo karinių ir liaudies dainų. Iškilmingojo akto metu vadovavo savanoris kūrėjas kpt. V. Alksninis ir vakarienės metu — savanoris kūrėjas J. Kiaunė.

Jau laikas išsirašyti 1955 metams

„KARĮ"

Kaina metams 5 dol. Pinigus ir laiškus siųsti šiuo adresu:

"KARYS"
680 Bushwick Avenue
BROOKLYN 21, N. Y.

GEN. VAN FLEET: Politikų kišimasis į Korėjos karą buvo žalingas . . .

KATASTROFA AZIJOJE

Gen. Van Fleet, buvęs Jungtinių Tautų pajėgų Korėjoj vyr. vadas, išėjęs atsargon 1953 metais, parašė straipsnį "Katastrofa Azijoje", kurį tik šiemet paskelbė U. S. News—World Report žurnale. Jo santrauką čia duodame.

Po paliaubų Korėjoje Amerika neprivalo pamiršti, kad Korėja yra tik vienas sektorius ilgo fronto, kuriame per ateinantį dešimtmetį Amerika turės priešintis Sovietų imperializmui.

Kremliaus strategija nepasikeitė. Jis vis ieško silpnų vietų, jose veikia ir laimi.

Po įvykių Graikijoj Rusija grįžo prie senos Lenino-Stalino linijos, pagal kurią į Europą eiti tik kada Azija yra jau krepšyje. Taigi kelias į Paryžių eina per Peipingą.

Tuo keliu jau toli nueita. Kinija sutvarkyta. Japonijos kryptyje komunistinė kariuomenė Korėjoje skiriama nuo Amerikos kareivių tik paliaubų linija. Kitos kom. Kinijos pajėgos nukreiptos Pietų Azijos kryptimi.

Mūsų visa stiprybė Tolimuose Rytuose yra: Korėja, Formoza, Filipinai ir Japonija. Pietų Azija turi mažiau karinės ir moralinės reikšmės.

Tuo tarpu tame mums svarbiausiame plote Japonija negali būti apginkluota, Formoza yra izoliuota, mūsų armija Korėjoje negali judėti dėl paliaubų. Gi Raudonoji Kinija gali laisvai tvirtėti viduje, netrukdoma veikti pietų kryptimi ir griežtai kalbėti visose konferencijose.

Jei mes paseksime, kas įvyko nuo 1948 metų, tai pamatysime, kad jie šypsodamiesi laiko prieš mūsų akis pasaulio užvaldymo planą, kuris jau pajungė po jų vėliava trečdalį žmonijos. Argi mes esame per tingūs tai suprasti?

Yra faktas, kad jei mes dabar prarandame Korėją ir Indokiniją, tai mus laukia katastrofa Azijoj. Bus tik laiko klausimas, kada jie užvaldys Japoniją, Formozą, Tailand, Burmą, Malajus, Indoneziją ir Filipinus.

Tai pasiekti jiems, galbūt, nereikės nė šūvio. Tie maži kraštai bus priversti pirkti taiką sudarydami "naujus susitarimus" su Kinija ir Rusija. Visa kita atliks penktoji kolona. Kaip ilgai "neutralioji" Indija galės pasilikti neutrali?

Kada laisvas pasaulis bus atkirstas nuo būtinų žaliavų ir Kremlius kontroliuos didžiulius žmonių rezervus, kokia viltis liks Viduriniams Rytams, Afrikai, Europai ir mums patiems? Aš kaip karys galiu tik stebėtis jų vykdomo plano paprastumu.

Jie veržiasi pirmyn išvengdami dviejų pavojų: 1. nesuardyta "taika", 2. išvengiama visuotino karo su pagrindinėmis jėgomis. Jie sumaniai vykdydami mažus karus, už maža ką laimi labai daug.

Karas Korėjoj padeda sukelti Kinijos masių neapykantą Amerikai. Korėjos kalvose jie treniruoja savo kariuomenę, kuri bus panaudota vakaruose ir pietuose.

Mes juos apdovanojome iniciatyva, dėl kurios armijos taip kovoja. Jie, o ne mes, nuspręs ar ribotas karas prasidės vėl Korėjoj, ar Formozoj, ar kuriam kitam sektoriui.

Kur mes jų armijas sumušam, jie gali priimti "paliaubas", kad galėtų persigrupuoti ir atsikvėpti. Atrodo, kad Jungtinėms Tautoms karinis principas, kad sumuštas priešas turi būti persekiojamas, neleidžiant jam persigrupuoti, yra nepriimtinas.

Būdamas Korėjoj jaučiau, kad politikų kišimasis į karo reikalus buvo žalingas ir visas paliaubų epizodas buvo tikras nesusipratimas. Paprastai paliaubos daromos tada, kada jų pasėkoje nusimato bent koks politinis sprendimas. Bent man atrodo, kad mes net bazės tokiam sprendimui nei Korėjoj, nei kitur Azijoj neturėjome. Kremliaus planai pasiliko nepasikeitę.

Nuolaidomis komunistams nupirkome paliaubas. Dėkoju Dievui, kad atgavome bent pusę belaisvių ir bent laikinai neturime nuostolių kautynių linijose.

Paliaubos Amerikos gyventojams turėtų sukelti ne džiaugsmo, bet gėdos jausmus. Tiesa, mes sumušėm mažą agresorių — Kremliaus Korėją. Bet UNO politikieriai prarado nervus, besiderėdami su dideliu agresoriu — Raud. Kinija. Buvo paprašyti neutralūs tarpininkauti laisvės žygyje prieš užpuoliką, lyg tai būtų paprastas kaimynų apsistumdymas.

Nesistebėkime, kad mūsų prestižas Azijoj nusmuko, kad abejojantieji svarsto į kurią pusę tvoros nusileisti, kad jau daug prekybos delegacijų sėdi Peipinge. Azijos tautos, kurios nori kovoti dėl laisvės, tai kovai vadovybės jieško Filipinuose, Pietų Korėjoj ar Formozoj, užuot ėję jos jieškoti į UNO.

Tuo tarpu mes viliamės, kad mūs nuolaidos įvarys kylį tarp Peipingo ir Maskvos. Tai yra pavojingai kvaila.

Pirma, dabar ir daugelį metų priekin Raudonoji Kinija turės kreiptis į Rusiją, o ne į vakariečius, kad gautų moderniam karui reikalingų ginklų. Reikia keliasdešimt metų, kad jinai galėtų juos pasigaminti.

Antra, senas kiniečių sapnas, dabar perimtas raudonųjų, užvaldyti visus Tolimuosius Rytus, yra galimas tik Rusijos pagelba. Mažos tautos, kurios yra jos kaimynystėj ir nori būti laisvos, gali pagalbos tikėtis tik iš Vakarų.

Kinijos kaimyninės valstybės nusėtos kultūriškai savanoriškomis kiniečių kolonijomis, kurios kol kas yra laisvės pusėje. Bet, jei Kom. Kinijos prestižas kils tokiu tempu, kokiu didėjo nuo Korėjos karo pradžios, tai nereiks labai ilgai laukti, kada senosios kiniečių kolonijos bus priverstos prisijungti prie laimėtojo, kuris eina po kūjo ir pjautuvo vėliava.

Ir savo namuose turime ar tai neišmanančių ar sąmoningai skleidžiančių mintis, kad mums laimėti jau pervėlu. Tai vedantieji psichologinį karą prieš mus pačius.

Amerika turi vesti aiškią, tvirtą ir griežtą politiką. Kompromisai yra dažnai reikalingi, bet jie neturi būti daromi iškilmingų įsipareigojimų sąskaiton.

Mūsų įsipareigojimuose UNO sąjungininkams aš nieko nematau, kas mus turėjo versti perduoti karo iniciatyvą komunistams. Korėjoje mes greitai išėjome sutramdyti Š. Korėją, kaip agresorių, bet pasirodymas kito priešo—Kinijos mus privertė suabejoti ir pasitraukėme. Atsigavome, išmetėme už 38 para-

lelės ir prasidėjo begalinis politinis atsitraukimas.

Tada buvome pajėgūs ir dabar dar esame sunaikinti kiniečių armiją, ko pasėkoje greičiausiai įvyktu komunistinio režimo žlugimas Kinijoj. Čia mūsų armija turėjo auksinę progą padaryti istoriją.

Bet UNO diplomatai tos progos neišnaudojo. Jie tematė tik vieną agresorių — Korėjos liaudies kariuomenę. Kiniečių tikru vardu pavadinti nedrįso, jie buvo tik "kiniečiai savanoriai". Tai tik parodo, kaip žemai yra kritusi pasaulio bendrai ir mūs pačių politinė moralė.

Buvo įrodinėjama, jog užkabinus Kiniją, Rusija išeitų viešan karan. Bet turint galvoje bendrą Rusijos liniją yra aišku, kad jie išnaudos visas progas mažiems karams, bet vengs visuotino karo, kol neturės užtektinai atominių bombų ir tinkamų lėktuvų jas numesti mums ant galvų.

Jie teikia rimtą pagarbą mūsų stipriai aviacijai, atominėms bomboms ir mūsų laivynui.

Iš jų pusės būtų neprotinga išprovokuoti žiaurų kerštą, kuris galėtų sunaikinti jų bazę pasaulinei revoliucijai. Dėl to tikrai apsimoka keletą metų luktelti.

Bet jei mes dar turime laiko. Aš nesakau, kad laikas dirba mūs naudai. **Laikas buvo ir bus tų pusėje, kurie žino kaip jį išnaudoti.** Mes ruošėmės rimtai visuotinam karui, kuris gali niekad neprasidėti ir buvome akli drungniems karams, kuriuos Kremlius laimi. Ir jei dalykai eis kaip ėjo per 8 metus, mes galime Trečiąjį Pasaulinį Karą pralaimėti dar jam neprasidėjus.

Norint užbaigti visokius knibinėjimus, mums reikia aiškios tvirtos politinės linijos. Negatyvi, kuri pasitenkina tik priešo stabdymu, o ne jo bloškimu atgal, neatitinka mūsų žmonių sveikai galvosenai. Ar galite tikėtis iš amerikiečių, kad jie džiūgautų dėl eilės atsitraukimų, kad ir geriausiai pavykusių, kurie baigiasi garbingu "atsipalaidavimu?" Mano manymu tai yra tik gražesnis nuolaidos apibūdinimas.

Tvirta teigiama politinė linija yra tokia, kuri užtikrins laisvos bendruomenės gyvavimą; kad laisvas žmogus galėtų laisvai keistis laisvo darbo gaminiais, idėjomis. Tik tokiame pasaulyje mūsų amerikoniškoji laisvė gali gyvuoti.

Šioje kovoje dėl laisvės aš jaučiu pareigą pareikšti rimtą įspėjimą. Aš tikiu į UNO reikalingumą. Pripažintini jo laimėjimai tarpininkaujant ginčuos bei pastangos pakelti gyvenimo lygį. Bet būtų kvaila pasitikėti UNO kaip kolektyvinio saugumo įrankiu.

Rusija ir jos satelitai yra to "klubo" nariai. Kiti nariai yra garbingai "neutralūs" mūsų laisvės kovoj. Teisybė 50 UNO narių 1950 metais pasmerkė agresiją. Bet tik 16 iš jų malonėjo prisidėti, kai reikėjo griebtis ginklo.

Korėja davė tiek divizijų, kiek tik jai buvo leidžiama; 10 karo metu ir jau 16 paliaubų metu.

Amerika davė 7 divizijas, beveik visą laivyno ir oro paramą ir visiems visą aprūpinimą ir tiekimą.

Aš visuomet aukštai įvertindavau sugebėjimus kautis vyrų, kuriuos atsiuntė kitos valstybės. Bet jų buvo nedaug: 1 divizija iš visos Anglijos imperijos, 1 brigada turkų, 2 batalijonai graikų ir po batalijoną iš Kolumbijos, Etijopijos, Filipinų, Tailand, Prancūzijos, Olandijos ir Belgijos.

Pasėkoje to tautų mišinio mes praradome laisvę daryti karinius sprendimus. Nebuvo galima padaryti bent kokio svarbesnio sprendimo kautynių lauke prieš tai negavus 16 valstybių diplomatų pritarimo, kuris turėdavo ateiti per Vašingtoną. Įsikišus Kinijai, tie 16 kontroliavo ne tik visą strategiją, bet ir smulkius taktinius veiksmus, net bombavimo taikinių parinkimą pačioj Korėjoj.

Ištisus mėnesius 8-sios armijos dalinių didesnių kaip būrys puolamieji veiksmai buvo apriboti. Dažnai aš bijodavau, kad diplomatai iš mūs atims ir būrių komandavimą.

Mūsų puikūs kovotojai ir lygiai geros Korėjos divizijos galėjo sumušti priešą. **Bet jie buvo padaryti tik diplomatų susirinkimo pastumdėliais. Mes turėjome nusileisti, nes mūsų sąjungininkai bijojo užpykinti Peipingą. Jei mes priešą būtume sutriuškinę, tai jis būtų negalėjęs mums duoti mūs prašomų paliaubų.**

Aš jaučiu, kad kolektyvinis saugumas turi remtis ne UNO, bet regionaliniais paktais, kaip Monroe Doktrina Amerikos ar mūsų sudaryti paktai Pacifike. Mažesnių susigrupavimų rėmuose valstybės geriau gali įspėti tikrąjį agresorių ir jo kėslus ir suorganizuoti rimtą pajėgą apsigynimui.

Tokie paktai tinka ir tokiem keistiem karam, kuriuos per paskutinius 8 metus pralaimėjome Kremliaus naudai. Jei mes pajėgtume taip susiorganizuoti, Trečias Pasaulinis Karas gal niekad nekiltų.

J. L.

NAUJI KELIAI ARKTIKOJE

Tik šią vasarą Amerikos ledlaužiams pavyko palaužti ledus McClure sąsiauryje ir atidaryti jūros kelią ieškomą jau nuo 1610 metų. Dabar šiuo keliu galės naudotis dideli jūrų laivai.

Kokia šio naujo kelio reikšmė karo atveju?

1. Jei Panamos kanalas būtų sugriautas, tai laivai galėtų bent vasaros metu plaukti iš Atlanto į Ramųjį vandenyną.

2. Karo laivai nešantieji vairuojamas raketas galėtų priartėti prie Rusijos šiaurės pakraščių iš Arktikos, nerizikuodami plaukti pro Beringo sąsiaurį ar gerai ginamą Murmansko sritį.

3. JAV bombonešių ir raketų bazės gali būti steigiamos ir aprūpinamos Kanados šiaurėje, iš kur yra tiesus kelias į Rusiją.

4. Gali būti įsteigtos ir aprūpinamos lėktuvų sekimo ir įspėjimo stotys net 6 skridimo valandų atstume nuo JAV šiaurės sienų.

5. Padidėja jūrų pajėgų lankstumas. JAV laivynas esantis prie Anglijos norėdamas atsidurti prie Formozos, plaukdamas pro Panamą padarys 13,000 mylių, tuo tarpu jam pro Arktiką susidaro tik 8,000 mylių.

Prie šio kelio atidarymo dirbo JAV ir Kanados ledlaužiai ištisus mėnesius. Kanados naujai pastatytas karo laivas "Labrador" yra jau pasiųstas Arktikon tyrinėjimo ir patruliavimo uždaviniams.

Bendras JAV ir Kanados radaro ankstybo įspėjimo tinklas jau įstegtas Arktikoje. Dažnai skraidoma į Šiaurės ašigalį skraidymo sąlygoms tyrinėti. Nuolatinės oro sekimo stotys įsteigtos 250 mylių nuo ašigalio ant ledo plaukiojančių salų.

Naujojo kelio atidarymas leidžia veikti Arktikoje plačiu mastu ir palengvina išspręsti daug problemų surištų su karu tolimoje šiaurėje.

Naujasis kelias pridedamam žemėlapyje nužymėtas kapota linija.

J. L.

Iš RAMOVĖNŲ VEIKLOS CHICAGOJE

Chicago LS Ramovės skyrius savo veikloje žengia pirmyn. Rugsėjo mėn. 26 d. įvykusiame skyriaus narių susirinkime Hollywood salėje buvo gyvai diskutuota dėl Ramovės įsijungimo į Amerikos Lietuvių Legioną. Tuo reikalu kalbėjo kpt. Tyrulis, o gen. M. Reklaitis padarė pranešimą iš CV nutarimų. Paaiškėjo, kad netolimoj ateity tuo tikslu bus atsiklausta visų skyrių ir tuo būdu paaiškės Ramovės organizacinis likimas. Taip pat atskiru dienotvarkės punktu buvo svarstytas "Kario" rėmimo reikalas. Šiuo reikalu daug padaryta. Buvo nutarta, kad visiems nariams "Kario" skaitymas yra privalomas, paraginta kviesti savo draugus jį skaityti, prašyta aukoti, kad sudarytų atsargos kapitalą, pagal išdalintas blankas. Jas užpildžius nutarė siųsti skyriaus valdybai, o ši surinkusi, jas pasiųs "Kario" admin. Valdyba nori žinoti, kurie nariai aktyviai dirba ir remia mūsų s-gos gyvenimą. Buvo siūlyta, kad lapkr. 21 d. rengiamame Kariuomenės šventės minėjime būtų prijungtas ir Kario pagerbimas prie 50 m. spaudos sukakties proga, bet nutarta vienbalsiai Kariui parengimą įvykdyti gruodžio ar sausio mėnesiais. Tam specialiai bus paruoštas koncertas, kurį surengs komisija, sudaryta iš skyriaus valdybos pakviestų narių. Kariuomenės šventės minėjime dalyvaus vyrų choras, kuris kviečia ramovėnus jį paremti savo balsais. Švietimo vadovas p. Grigaravičius kvietė ramovėnus remti skautus, kurie ir mums padės. Susirinkimas pritarė ir prof. M. Biržiškos šelpimo reikalu. Klausimų, sumanymų daly skyriaus nariai pageidavo, kad būtų daugiau rūpinamasi savųjų narių šelpimu; jų sunki padėtis labai liūdna, todėl net buvo pasiūlyta tuo reikalu sudaryti fondą pirkti kariams namą. Pabaigoj p. A. Siliūnas padarė pranešimą apie mūsų veiksnių veiklą. Su-mo nariai pageidauja, kad toki pranešimai būtų padaryti objektyviai. Gražiai susirinkimą pravedė p. J. Ignatonis, o sekr. p. Abramikas.

Bal. Brazdžionis.

KURIE DAR NEATSILYGINO UŽ 1954 METŲ "KARIO" PRENUMERATĄ, KVIEČIAME ATSILYGINTI IR NELAUKTI ASMENIŠKO PARAGINIMO.

MŪSŲ BIČIULIAI

I. **ĮMOKĖJO ĮNASUS:**

29. Šlikas Vladas, Detroit, Mich.
30. Baniulis Stasys, Cicero, Ill.
31. Mikeliūnas Danys, E. Chicago, Ind.
32. L. S. "Ramovė" Melbourno Sk. (du įn.) Australija
33. Šeštokaitis Leonas, Waterbury, Conn.
34. Bobelis Balys, Brooklyn, N. Y.
35. Sakas V. Columbus, Ohio.
36. Ališauskas K. Chicago, Ill.
37. Jakimavičius Vladas (du įn.) Brockton, Mass.

II. **AUKOJO "KARIUI":**

1. L. S. "Ramovė" Clevelando Sk.	204.25
2. Arūnas Antanas	1.00
3. Budvidis Pranas	5.10
4. Daunys K.	1.00
5. Gaigalas P.	5.00
6. Maceikonis Uršulė	1.00
7. Navikėnas J.	1.00
8. Pažeriūnas Pijus	2.00
9. Rėklaitis Antanas	7.00
10. Tervydis Vladas	1.00

KARYS DĖKOJA VISIEMS JŲ PARĖMUSIEMS.

III. **"KARYS" GRĮŽO**

(neradęs adresato):

1. Č. Modestavičius, Cleveland, Ohio.
2. A /3c I. K. Vyšniauskas, Lake Charles, La.

ATITAISYMAS

Pereitame KARIO numeryje praleista šie aukojusieji šalpos fondui, RAMOVĖS Atstovų Suvažiavime, Čikagoje:

P. Plechavičius	$5.00
M. Rėklaitis	5.00
V. Mieželis	5.00

PETRAS JUKNYS, II pasaulinio karo veteranas, karinėm temom daug rašęs Amerikos lietuvių spaudoje, neseniai atžymėjo savo laikraštinio darbo 25 m. sukaktį. P. Juknys, gyvenąs Brooklyn, N. Y., buvo energingas Neprikl. Lietuvos laikraščių bendradarbis. Taip pat "Karys" P. Juknio asmenyje turi nuoširdų rėmėją.

KARINĖS ŽINIOS

JAV Gynybos ministeris. Charles E. Wilson apie Amerikos ateities gynybą yra taip pareiškęs: "Dabar įsigalioję kariniai planai ir programos sutelks tokią karinę pajėgą, kurią JAV galės išlaikyti atitinkamame lygyje taip ilgai, kiek reikės.

1957 m. liepos mėn. karo aviacija bus suorganizuota į 137 vienetus, iš kurių 126 bus visiškai parengti kautynėms. Laivyno aviacija turės 16 lėktuvnešių grupių ir 15 prieš pov. laivus nukreiptų eskadrų. Tuo tarpu marinų aviacija susidės iš trijų kovos vienetų.

1955 m. pabaigoje armija turės 17 divizijų, 18 atskirų pulkų, pulko pajėgumo kautynių vienetų, ir 122 priešlėktuvinės artilerijos batalijonų.

1955 m. pabaigoje karo laivynas bus sudarytas iš 1,080 laivų, iš kurių 404 bus stambaus kalibro vienetai. Gi marinai, kaip ir dabar turės 3 kautynių divizijas.

1955 m. liepos mėn. JAV karinėse jėgose tarnaus apie 3,047,000 asmenų.

*

Sovietiniai satelitai — Lenkija ir Čekoslovakija — nepatenkinti, kad rusų kariniai lėktuvai, duoti šiems kraštams, esą žymiai blogesni už tuos, kuriuos gavo raudonoji Kinija.

GEN. T. DAUKANTUI 70 METŲ

Mūsų spauda paminėjo gen. Teodoro Daukanto 70 metų amžiaus sukaktį. Argentinoje buvo suruoštas ir pobūvis gen. Daukantui pagerbti.

Gen. Daukantas ir "Kariui" yra artimas. 1922 m. grįžęs į Lietuvą, jis "Karyje" rašinėjo iš jūrininkų gyvenimo ir jūrininkystės klausimais.

Gen. Daukantas yra gimęs 1884 m. rugsėjo 8 d. Rusijoje, netoli Petrapilio. Jo prosenoliai dėl religinių persekiojimų yra atvykę į Lietuvą iš Anglijos. Gen. Daukantas, nors gimęs ir svetur, bet Lietuvos nepamiršdavo. Eidamas mokslus, kas vasarą atvykdavo į Žemaitiją, tėvų gimtinę. Pasirinko jūrininkų gyvenimą.

1903—1917 m. tarnavo rusų karo laivyne, 1919—1922 m. prekybos laivyne. 1922 m. grįžęs į Lietuvą, stojo į Lietuvos kariuomenę. 1923—1925 m. buvo Jūrų mokyklos jūrų reikalų inspektorium ir lektorium. Toliau ėjo kitokias pareigas, bet visą laiką palaikė ryšius su jūrininkyste. Jis, grįžęs į Lietuvą, išjudino Lietuvos jūrininkystės reikalus, juos kėlė spaudoje ir darbu stengėsi lietuvių tautą padaryti jūrų tauta.

Tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje, gen. T. Daukantas buvo Kariuomenės Štabo viršininku ir pora kartų buvo krašto apsaugos ministeriu. Išėjęs iš kariuomenės į atsargą, kurį laiką buvo Lietuvos atstovu Argentinoje, Urugvajuje ir Brazilijoje. Taip pat yra buvęs Šaulių Sąjungos pirmininku, dirbo su skautais ir dėstė mūsų universitete. Bendradarbiavo ir spaudoje. Vokiečių okupacijos metu gen. T. Daukantas veikė lietuvių pogrindyje prieš vokiečių nacius. Gyveno ir tremtyje Vokietijoje. Dabar gen. Daukantas gyvena Argentinoje.

NEW YORKO RAMOVĖNAI PASVEIKINO GEN. DAUKANTĄ

Spalio 2 d. Brooklyne, N. Y., Lietuvių Atletų Klube, įvyko Lietuvių Sąjungos "Ramovės" New Yorko skyriaus susirinkimas. Jame dalyvavo ir vietinio legijono Dariaus-Girėno posto narių.

Susirinkime buvo pranešta, kad L. S. "Ramovės" New Yorko skyrius įstojo į Amerikos Lietuvių Bendruomenę ir sudarė New Yorko apygardos 6 apylinkę. Toliau buvo pranešta apie rengiamus lapkričio 23 d. šventės ir kan. Meškausko sukakties minėjimus.

Buvo kalbėta ir "Kario" reikalu. Nutarta kreiptis į L. S. "Ramovės" centro valdybą, kad ji išleistų sąjungos skyriams potvarkį, kviečiant skirti tam tikrą procentą lėšų "Kariui" paremti.

Susirinkimas nutarė pasveikinti gen. Teodorą Daukantą jo 70 metų amžiaus sukakties proga.

Po pranešimų prof. V. K. Jonynas laikė susirinkimo dalyviams paskaitą apie lietuvių liaudies meną.

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkojame vienokiu ar kitokiu būdu parėmusiems KARIO gegužinę: pp. Bačiulienei, Bliumentalienei, Vl. Braziuliui, J. Baranauskui, J. Damušiui, Gailiušienei, Gaižučiui, Gecevičienei, G. Gudėnui, Januškienei, Jonaitienei, Jurkšienei, Juodienei, O. ir E. Karnėnams, Klimaičiui, Macijauskui, Mikoliūnui, Nevardauskui, Pautienienei, Paulioniui, Priminiauskienei, Sukarevičienei, Stankevičiui ir O. ir P. Židoniams.

L. S. Ramovė, Clevelando Skyrius

Gen. T. Daukanto 70 metų amžiaus sukakties minėjimo metu Argentinoje. Penktasis iš dešinės sėdi gen. Daukantas.

KARINĖS ŽINIOS

JAV, kiek leidžia esamos sąlygos, istorinę Kretos salą paverčia pagrindine gynybos baze rytiniame šios jūros dalyje. Ši oro — laivyno bazė karo atveju galės užblokuoti Dardanelus ir neišleis sovietų laivų išplaukti iš Juodosios jūros. Šiuo metu dėl šios salos kontrolės ir vadovybės rungtyniauja du admirolai. Viceadmirolas T. S. Combs reikalauja, kad šios salos administracinė kontrolė priklausytų amerikiečiams, tuo tarpu admirolas lordas Mountbatten nori, kad britai būtų šios salos valdytojai.

BOMBONEŠIAI Į TOL. RYTUS

Amerikos karo aviacija pranešė, kad pirmą kartą į Tolimuosius Rytus bus pasiųsta trisdešimt sunkiųjų, tarpžemyninių bombonešių. Apmokymui tie bombonešiai spalio mėnesį atliks skridimą be nusileidimo iš Vašingtono valstybės į Guamo salą Ramiajame vandenyne.

Karinės aviacijos pranešime nurodoma, kad šio apmokymo tikslas yra pradėti paruošti ir palaikyti visus strateginius aviacijos vienetus pasaulinio masto panaudojimui.

MŪSŲ MIRUSIEJI

IŠKILMINGAI PALAIDOTAS GEN. NAGIUS

Paskutiniu metu gen. Vlado Nagiaus-Nagevičiaus sveikata buvo labai pašlijusi. Buvo net apalpęs bažnyčioje ir be žado parneštas namo. Ypač jo sveikata atsidūrė kritiškoje būklėje, kai nusilaužė kojį. Iš pradžių buvo gydomas ligoninėje, o paskui perkeltas į Willoughby kleboniją, kur dirba jo žmona. Čia ir mirė rugsėjo 15 d.

Palaidotas buvo rugsėjo 18 d. Kalvarijos kapinėse, Clevelando mieste. Laidotuvėmis rūpinosi Amerikos Lietuvių Bendruomenės ir L. S. "Ramovės" Clevelando skyriai.

9 val. iškilmingas pamaldas atlaikė visi trys Willoughby, Ohio, parapijos kunigai. Pamaldų metu giedojo Čiurlionio ansamblis. Pamokslą pasakė kun. Dr. K. Širvaitis. Kapinėse atsisveikinimo kalbas pasakė ALB Clevelando skyriaus vardu St. Barzdukas, L. S. "Ramovės" Clevelando skyriaus vardu plk. K. Žukas, be to, svečiai: plk. Ingelevičius, prof. Oželis, Oželienė ir kt. Buvo sugiedota giesmė "Marija, Marija" ir Tautos himnas. Garbės sargybą prie generolo karsto sudarė buvę kariai ir skautai-ės. Laidotuvių tvarka rūpinosi gen. K. Tallat-Kelpša, J. Budrys ir kt. Laidotuvėse buvo gausu dalyvių iš Clevelando ir kitų vietovių. Iš viso paskui karstą važiavo apie šimtą automobilių.

Šiame numeryje dedame Pr. Alšėno rašinį apie gen. Nagių ir jo ryšį su Karo Muziejumi. Kitame numeryje įdėsime rašinį apie kitą gen. Nagiaus veiklą.

A. A. PETRAS VAREIKA

Petras Vareika, Lietuvos nepriklausomybės kovų dalyvis, rugsėjo 13 d. palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse. Gimęs buvo Panevėžio aps., Raguvos vls., Limeikių k. Ilgai gyveno Žemaitijoje, Ylakiuose, o vėliau Skuode, dirbdamas valstybinės degtinės parduotuvės vedėju. Kaip buvusį Lietuvos kariuomenės savanorį kūrėją, kariavusį laisvės kovose su raudonąja armija, ir kaip veiklų organizacijų narį, Vareiką bolševikai 1940 m., įžygiavę Lietuvon, suėmė ir kalino. Jo sūnų Joną ištrėmė į Sibirą. Karo pasėkoje P. Vareika su žmona, sūnum Juozu ir marčia Joana apsigyveno Chicagoj. Čia rugsėjo 9 d. mirė, eidamas 56 metus.

MIRĖ BR. BARTKŪNAS

Rugsėjo 12 d. širdies liga Clevelande mirė Lietuvos kariuomenės majoras Bronius Bartkūnas. Velionis buvo gimęs 1898 m. Kaune. Mokėsi Rusijoj (Tūloj). Grįžęs į Lietuvą, savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę, vakarais taip pat mokėsi ir baigė gimnaziją, išėjo augštesniuosius technikos kursus ir vėliau juose buvo lektorium. Iš Lietuvos pasitraukė 1944 m. liepos 6 d., į Ameriką atvyko 1947 m. liepos 8 d. Clevelande, Kalvarijos kapuose, palaidotas rugsėjo 15 d.

STASĮ VITAITĮ PRISIMINUS

Prieš keturias ar penkias dešimts metų į šį kraštą atsikėlusi mūsų išeivių karta pasižymėjo nepaprastu aktingumu.

Juk patys ateiviai buvo didžioje daugumoje bemoksliai, žali kaimo berneliai. Ir gyvenimas šiame krašte ne toks, kaip šiandien, buvo. Ateivis svetimųjų skriaudžiamas, menkiausį uždarbį tegaudamas, nedrąsus buvo svetimųjų tarpe. Bet neatsižvelgiant į šias negeroves, vis tik lietuviai išplėtė stiprią kultūrinę veiklą, išugdė plačią ir įvairią spaudą, sukūrė stambias ir reikšmingas organizacijas.

Šios garbingos lietuvių išeivių kartos atstovų tarpe vienas žymiųjų buvo Stasys E. Vitaitis. Jis gimė 1885 m. rugp. 5 d. Rudaminos valsč. Strupagalvių kaime. Į Ameriką jis atvyko šio šimtmečio pradžioje. Ir jis pradėjo nuo angliakasio darbo Pennsylvanijoj, o vėliau savo jėgomis išsilavino ir ilgainiui užėmė šio krašto lietuvių veikloje vieną svarbiausių vietų. Jis dirbo prie laikraščių — **Darbininkų Viltis, Ateitis, Vienybė** ir pagaliau net 18 metų redagavo Susivienijimo Lietuvių Amerikoje organą **Tėvynę.**

S. Vitaitis ne tik buvo žymus visuomenininkas, bet ir rašytojas. Jis parašė keletą veikalų, jų tarpe didžiulę apysaką — **Gyvenimo Dumble.** Tai ne tik literatūrinis kūrinys, bet kartu ir mūsų brolių ateivių skurdaus ir vargingo gyvenimo dokumentinis atvaizdavimas.

Bet ypatingus nuopelnus S. Vitaitis turi Susivienijimui Lietuvių Amerikoje. Čia dirbo net 35 metus, atidavė šiai organizacijai savo gražiausius metus ir suvaidino SLA veikloje ypatingai svarbų vaidmenį. Kai atėjo depresija ir pasireiškė lietuvių kolonijose tam tikras nusiminimas, jis pasileido į sunkią kelionę ir lankė iš eilės kuopas, keldamas žmonių ūpą, stiprindamas organizacijos ryšius. Taip pat dideli S. Vitaičio nuopelnai, kad Susivienijimas buvo išgelbėtas nuo komunistų puolimo ir veržimosi jį paimti savo žinion.

S. Vitaitis mirė šių metų rugsėjo 4 d. Brooklyne, N. Y.

Nepriklausomos Lietuvos vyriausybė įvertino S. E. Vitaičio nuopelnus ir apdovanojo jį Gedimino ordinu.

P. Tarvydas

SUSTIPRINTAS PABALTIJO KARIŲ DRAUGINGUMAS

Rugpjūčio 29, 1954, Buenos Aires Lietuvių Klubo salėje įvyko iškilmingas lietuvių, latvių ir estų buvusių karių Draugingumo Akto pasirašymas. Dalyvavo virš šimto pabaltiečių ir atstovai nuo kroatų, ukrainiečių, vengrų, baltgudžių ir lenkų buvusių karių organizacijų.

Iš lietuvių kalbas pasakė gen. T. Daukantas ir kiti šio akto dalyviai. Buvusis Talino radijo pranešėjas p. Pirk padainavo solo, o Vytauto Cibavičiaus vadovaujamas lietuvių vyrų oktetas savo lietuviškomis dainomis sužavėjo visus dalyvius. Girdėjosi ir latvių dainos, prie bendro vaišių stalo.

Pabaltijo b. karių Draugingumo Aktą pasirašė: Estų b. karių vardu Dr. A. Okas ir R. Pedasteo; latvių — kapt. F. Gaišais ir G. Tirelis; lietuvių — kpt. V. Diminskis ir M. Galeckas.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Europe, Nine Panel Studie by Experts From Central and Eastern Europe. Išleido Free Europe Committee, Inc. 1954 m. 146 psl.

Vytautas Alantas, **Svetimos Pagairės.** Novelės, Apsakymai, Feljetonai. 255 psl. Nidos Knygų Klūbo Londone leidinys Nr. 3.

Dr. S. Aliūnas, **Valerijono Lašai.** Eilėraščiai. Išleido Nemunas Chicago.

Vladas Andriukaitis: AUDRA ŽEMAIČIUOSE. Vytauto Didžiojo laikų apysaka. Išleido Gabija, 335 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. 218 psl., kaina $2.20.

LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE

Parengė **BAL. BRAZDŽIONIS**

Liūtas Grinius, buv. Lietuvos Respublikos prez. sūnus, užbaigęs 6 savaičių pradinį lavinimą kariuomenėj Fort Leonardwood, Mo., buvo sugrįžęs į Chicagą porai savaičių aplankyti savo mamytės ir pažįstamu.

Dabar L. Grinius gavęs nuolatinį paskyrimą į Aberdeen Proving Grounds, Md., užimti elektroninio inžinieriaus vietą.

Edvardas Juščius, tarnauja marinuose. Dvejis metus išbuvo Korėjoj. Gavo vieno mėnesio atostogas, po kurių dar grįš į kariuomenę baigti tarnybos, kurios liko trys mėnesiai.

Algis Trinkūnas, buvęs "Dainavos" ansamblio narys ir akordeonistas, dabar tarnauja Amerikos kariuomenėje parašiutininkų dalyny. Yra baigęs specialią parašiutininkų mokyklą ir jau 16 kartų padaręs "šuolį iš debesų".

Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių Veteranų Sąjunga nutarė įsijungti in corpore į Lietuvių Bendruomenės organizaciją. Sąjunga parašė LB Chicagos apygardos valdybai tuo reikalu raštą, kuris šiuo metu persiustas Lokui, su prierašu, kad būtų peržiūrėtas statutas ir atitinkamai palankia prasme pakeisti įstatai. Minėtoji Sąjunga LB veiktų kaip atskiras padalinys.

A. A. Gen. Vladui Nagevičiui mirus, Kunigaikštienės Birutės D-ja neteko savo nuoširdaus bičiulio ir garbės nario. Jo šviesiam atminimui pagerbti, vietoje vainiko, pasiuntė per vyr. Balfo Įgaliotinį Vokietijoje Iz. Rugienių penkiems laisvės kovų invalidams 25 dol.

George Piktužis yra labai pasižymėjęs beisbolininkas JAV armijoje Europoje, 78 šarvuotame lauko artilerijos batalione. Jis yra Chicagoje baigęs Morgan Park vidurinę mokyklą.

Pirmasis lietuvis Kanados lakūnas, kaip papildomai teko sužinoti, buvo Montrealio lietuvis leitenantas Tomas Rugienius, praėjusiame kare gerai pasižymėjęs ir dabar studijuojąs Montreaelio McGill universitete. Taigi, p. Navikėnas yra jau antras lietuvis lakūnas Kanadoje.

Antanas Vaivada, tarnaująs valdiškoje įstaigoje Washingtone, D. C., neseniai gavo kapitono laipsnį. Pereito karo metu jis buvo pirmuoju leitenantu.

Mingaila A. Milas, kurio tėvai, Adalbertas ir Janina Milaševičiai, gyvena 34—23 41 st. Astoria, N. Y., įstojo JAV kariuomenėn 273 Reg. H Co. 69 Div., kur atliks pagrindinį pėstininkų mokymą. Jis yra baigęs Marianapolio mokyklą ir St. John Kolegiją Brooklyne. KARYS linki sėkmės.

IŠ CLEVELANDO RAŠO:

KARIO Gegužinė pavyko neblogai. Publikos suvažiavo neperdaugiausia, nes dalis žmonių sužinojo apie a. a. mjr. B. Bartkūno mirtį, jis mirė tą pat dieną. Gegužinėn susirinkę buvę kariai ir jų draugai, laiką praleido gražiai ir kultūringai. Daug kas gėrėjosi KARIO parodėle, kuri kiekvieną įtikino, kad KARYS visą laiką tobulėja ir formos ir turinio atžvilgiu. Dabar sunkias dienas gyvenąs KARYS apsidžiaugs gegužinės pasekmėmis, kai gaus gegužinės rezultatą didoką čekį.

Kl. Karosas,
Ramovės sk. sekretorius

KARYS

THE WARIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription $5.00 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

*

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis,**
Administratorius **Leonas Bileris**

*

REDAKCINĖ KOMISIJA:

Stasys Butkus,
Kazys Kepalas,
Juozas Valakas.

*

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

plk. ltn. K. Ališauskas
dr. K. Jurgėla,
plk. inž. dr. Vėbra.

Leidžia Kario leidykla

*

Prenumerata JAV ir užsienyje: metams — $5.00, pusm. — $3.00, atsk. nr. — 50c. Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Legionierius Vrublevičius, atsitarnavęs Svetimšalių Legione

KARIAI IR JAUNIMAS

Veda **ROMAS KEZYS**

STUDENTAI NESNAUDŽIA

Studentija vėl sugrįžo į mokslo šventoves pradėti naujų mokslo metų. Pirmoji ir tiesioginė studento pareiga ir uždavinys yra mokslo siekimas. Tačiau vien tuo pasitenkinti negalima; akademinio jaunimo laukia ir visuomeninė veikla. Gražu, kad studentai ir šiame krašte vykdo dali visuomeninių uždavinių. Be eilės idėjinio pobūdžio organizacijų, visa studentija jungiasi vienon bendron organizacinėn šeimon — Lietuvių Studentų Sąjungon JAV-se. Į ją akademinis jaunimas stoja kaip paskiri asmenys, ne kaip grupių ar srovių atstovai. Sąjunga jungia visus, kuriems rūpi lietuviškas ir akademinis veiklos reikalas.

Praeitais mokslo metais LSS JAV-se buvo arti 600 narių. Tikimasi, kad šiais metais šis skaičius padidės, nes vis daugiau lietuvių stoja i kolegijas ir universitetus pradėti ar tęsti studijų. Tai džiugus reiškinys. Kai ateis laikas, turėsime gerai paruoštų jėgų kadrą Lietuvos atstatymo darbui.

Lietuvių Studentų Sąjunga JAV-se šiais metais yra numačiusi atlikti eilę uždavinių. Pirmasis iš jų būtų plati šalpos rinkliava. Netrukus, numatoma kreiptis į lietuvių bendruomenę ir prašyti aukų studentijai paremti. Tai bus pirma tokia platesnio masto rinkliava. Reikia tikėtis, kad studentų prašymai bus suprasti ir visi savo aukomis prisidės prie rinkliavos pasisekimo. Valandos uždarbį paaukoti studijuojančiam jaunimui galėtų kiekvienas. O tai būtų didelė pagalba akademiniam jaunimui.

Studentija jaučia, kad ji turi rimtai prisidėti prie kovos dėl Lietuvos išlaisvinimo. Gi prasmingiausias ginklas šiais laikais yra informacija. Reika vietos gyventojus informuoti apie mūsų krašto tragediją, naujakurių atsiradimą, ir jų padėtį šiame krašte. Tam tikslui yra įsteigtas užsienio skyrius, kurio pagrindinis uždavinys išleisti anglų kalba biuletenis, kuriame bus bandoma svetimtaučiui patiekti faktinės medžiagos apie Lietuvą ir jos svarbiausias problemas. Netrukus turėtų pasirodyti pirmasis biuletenio numeris. Visuomenė galėtų prisidėti prie darbo, paremdama studentiją aukomis biuletenio leidimui plėsti.

Svarbu rūpintis kitų informacija, tačiau negalima užmiršti ir mūsų pačių tautiškumo išlaikymo problemos. Ir čia studentai bando pasireikšti. Nustatyta šaukti suvažiavimus, kuriuose pagrindinis dėmesys bus skiriamas lituanistiniam reikalui. Prelegentai bus kviečiami patyrę specialistai. Tuo būdu studentai ne tik gaus žinių, bet bus užmegstas ryšys su vyresne karta, o tai iki šiol buvo užmiršta.

Sąjunga turi dar eilę kitų uždavinių, kuriuos ji numato įvykdyti. Žodžiu, studentija nesnaudžia. Ji uoliai darbuojasi visuomeninėje srityje, siekdama užsibrėžtų tikslų.

P. GANVYTAS

V. KAREČKAITĖ

PARTIZANAS

Vėjas judina žibantį rytą!
Dainų kupini
Saulės vingiai!
Skambanti ryto rankelė
Broleli iš miego kelia!

Bėga jo akys kaip žvaigždės
Po spalvotą padangę.
Žemė skamba,
Bet širdis — Baltųjų takelių
į laisvę neranda!

Bėga jo mintys
kaip virpančios bitės:
Ar berželiai nulinks kepurėti,
kai žydinčią sielą
Vėjas nuskins dėl laisvės?

Meldžias varpeliai
ant kruvino tako.
Garbė žvaigždėmis išrašyta,
kur krito brolelis ir miega,
Kaip šaltinėlis bėgiojęs,
suklupęs, užmigęs!

MŪSŲ ŠEIMOJE

Lietuvių Studentų S-gos JAV-se Centrinę Valdybą šiuo metu sudaro: pirm. — A. Sužiedėlis (Washington, D. C.), Vice-pirm. — A. Kėželis (Chicago, Ill.), pirmasis sekr. — R. Rauchaitė (Chicago, Ill.), antrasis sekr. — R. Kezys (Brooklyn, N. Y.), iždininkas — A. Barzdukas (Cleveland, Ohio), nariai — V. Vygantas (Urbana, Ill.) ir V. Kleiza (Chicago, Ill.).

New Yorko skautai spalio 23 d. surengė pobūvį Atlanto pakraščio skautams ir skautėms. Pobūvio tikslas — prisiminti praėjusią "Rambyno" stovyklą ir suorganizuoti New Yorko skautų tėvų ir rėmėjų komitetą. Parodyta stovykloj darytos spalvotos nuotraukos ir filma, kurią susuko G. Penikas iš Brooklyno.

-o-

Vyt. Pileika iš Hartfordo, Conn., Atlanto pakraščio skautų vyčių vadas, už veiklą skautų organizacijoj pakeltas į paskautininko laipsnį.

-o-

Moksleivių Ateitininkų S-gos centro valdyba yra Clevelande. Ją sudaro jauni at-kai sendraugiai ir studentai: pirm. — A. Kasulaitis, V. Palubinskas, A. Valaitytė, A. Barzdukas, J. Vyšniauskas, J. Puškorius, L. Iešmantaitė ir V. Kasperavičiūtė. MAS-gai šiuo metu priklauso 50 narių.

-o-

Lietuvos Vyčiai sukruto organizuoti mokyklinio amžiaus jaunimą. Visur, kur tik yra bent dešimt jaunuolių, norinčių priklausyti Lietuvos Vyčiams, steigiama kuopa. Idėja yra graži, ir visi,, ypač Amerikoje gimęs lietuviškasis jaunimas, turėtų stoti į Lietuvos Vyčius.

-o-

Rugsėjo 8—10 dienomis J. Bačiūno vasarvietėje, Tabor Farm, Mich. įvyko Nepriklausomųjų Studentų S-džio suvažiavimas, kurio metu nepr. studentai nutarė pasivadinti Lietuvių Studentų Santara. Santara yra ne ideologinė organizacija. Jos svarbiausias tikslas suburti vidurio srovės lietuvius studentus kovoje už žmogaus, tautos ir valstybės laisvę, stiprinti tautinį sąmoningumą bei kovoti už žodžio ir minties laisvę. Santaros valdybą sudaro V. Kavolis, J. Smulkštys, Z. Rekašius, L. Sabaliūnas ir S. Šimoliūnas.

KUPRINĖS PABIROS

KORTOS IŠGELBĖJO NUO AREŠTO

1940 m. — bolševikmečiu — plk. Ž. vienas sėdi savo kambaryje ir iš nuobodumo lošia kortomis tam tikrą lošimą, kurį galima lošti vienam. Kadangi anksčiau Neprik. Lietuvoje yra ėjęs aukštas ir atsakingas pareigas, todėl bolševikinė NKVD buvo sumaniusi jį suimti.

Įeina pas pulkininką į kambarį NKVD tardytojas ar kitoks pareigūnas, naują portfelį po pažastimi pasibraukęs. Ar norėjo plk. Ž. tuoj pat areštuoti ar tik ištardyti, ir ar lauke buvo apsupę namą kiti raudonieji, neteko patirti. Enkavedistas, pamatęs plk. Ž. lošiant vieną patį su savimi, didelėmis akimis pažvelgė į jį ir tik trumpai paklausė:

— Loši kortomis

— Taip, lošiu! — plk. Ž. iš lėto atsakė, nuo kortų nepakeldamas akių.

Enkavedistas kokią minutę pasižiūrėjo į jį ir nieko nesakęs išėjo pro duris. Užėjo pas greta gyvenančią plk. Ž. kaimynę pasiteirauti apie jį.

— Turbūt, jis neviso proto, kad vienas pats lošia kortomis, — enkavedistas paklausė moters.

Moteris buvo nekvaila ir greit sumetė, ko čia tas "svečias" atėjo. Enkavedistui ji ir atporino:

— Taip, taip! Jis visai nesveiko proto. Išdarinėja dar netokių pokštų.

Enkavedistas padėkojęs išėjo ir daugiau pas plk. Ž. nebeužėjo nei jis, nei kiti neprašyti svečiai.

St. Širmutis

ŠIŲ LAIKŲ BAUBAS

— Jonuk, vėlus laikas, tamsu, neik į gatvę. Gali koks velniukas kelią pastoti, — bara motina 6 metų sūnelį tremtinuką.

— Pagąsdink, mamyte, velniukais bobutę, bet ne mane. Jeigu koks velnias gatvėje pasirodytų, tai tuoj policija jį pagautų ir į cirką atiduotų.

— Na, meškos tikrai tave gali pagauti.

— Meškomis pagąsdink tėvuką, bet ne mane. Meškos zoologijos soduose uždarytos ir miesto gatvėse nesivalkioja.

— Mačiau bolševiką, kuris vakarais vaikus gaudo ir į Sibirą veža.

— Tikrai tamsu, mamyte. Geriau atsuk televiziją. Pasižiūrėsiu kouboju.

K. S.

IŠ LIAUDIES JUMORO

Čigonas ir bažnyčioje apgaudinėja

Dar rusų carų okupacijos metu Lietuvoje vienas čigonas įsigeidė lengvai įsigyti 100 rublių. O anais laikais tai buvo didelis pinigas. Čigonas, atėjęs į miestelį, dirst į vieną pusę, dirst į antrą, trečią ir ketvirtą, kur čia būtų Dievo užslėpti, o čigonui žadėti rubliai.

Čigono akys užkliuvo už katalikų ir rusų pravoslavų bažnyčių bokštų.

— Je, Pone Dieve! — žiūrėdamas į bokštų kryžius, galvoja čigonas,— kur tu turtingesnis: bažnyčioje ar cerkvėje?

Čigonas ilgai negalvoja. Nutarė, kad Dievas turi būti turtingesnis cerkvėje, nes į ją visa miestelio valdžia susirenka.

Kai cerkvė tuščia, čigonas pradėjo į ją užeidinėti vieną, antrą, trečią ir ketvirtą dieną, ir balsiai melsdamasis prašyti:

— Dieve, Dieve, man labai reikia šimto rublių. Jeigu duosi daugiau ar mažiau — neimsiu. Tik lygiai šimtą rublių.

Čigono maldą nugirdę cerkvės tarnai, pranešė popui. Šis slapta atėjęs į cerkvę, nugirdo tą pačią čigono maldą. Parūpo popui truputį pajuokauti iš čigono. Užlipęs ant cerkvės lubų, prie ilgos virvutės pririšo 99 rublius ir pro lubų skylutę pradėjo iš lėto leisti žemyn. Popas tikėjosi, kad nepilnų 100 rublių čigonas neims.

Nusileidus pinigams, čigonas tuoj puolėsi prie jų. Suskaitė ir radęs tik 99 rublių, čigonas puolė ant kelių padėkoti Dievui:

— Dėkui, Pone Dieve, nors ir už tiek. Matyt, ir Tu esi neturtingas. Pritrūko Tau vieno rublio. Na, tiek to! Tą rublį, Dieve, atiduosi kitą kartą.

Ir čigonas greitai movė iš cerkvės. Kol popas nusirangė nuo bažnyčios lubų ir pasiekė policiją, čigonas dingo ir iš miestelio.

Lietuvis laimėjo lašinius

1919 m. vasario mėn. kautynių metu su bolševikais Kėdainių apylinkėje, lietuviams savanoriams padėjo ir vokiečiai, žinoma, nedykai, bet už lietuviškus lašinius, sviestą ir kiaušinius, surinktus iš gyventojų.

Tas pačias gėrybes iš ūkininkų plėšė bolševikai.

Po vienų kautynių sumušti ir bėgą bolševikai pametė geroką bryžą lašinių, pagrobtų iš kaimo. Kaip tik tuo keliu ėjo lietuvis savanoris ir vokiečių kareivis. Vokietis pirmas pamatė lašinius, bet lietuvis pirmas juos paėmė. Abu susiginčijo, kam priklauso tie lašiniai.

Po ilgų ginčų lietuvis pasiūlė: abiem dantimis įsikąsti į tą lašinių bryžą ir savo gimtąja kalba tarti mėsos pavadinimą. Ištarus žodį, kieno dantys išlaikys, to ir bus lašiniai. Vokietis sutiko ir abu įsikando lašinius.

— Lašiniai! — iš lėto tarė lietuvis ir dantyse išlaikė lašinius.

— Špek! — vokietis greitai ištarė ir tuo tarpu iš jo dantų ištrūko lašiniai.

Sovietinės kultūros pažymys

1940 m. raudoniesiems rusams okupavus Lietuvą, į ją priplūdo daug sovietinių šeimų. O su jomis drauge ir parazitų. Viena sovietinė "katiuša," grįžusi namo, pasipiktinusi skundžiasi lietuvei darbininkei:

— Tai tau, ir kultūra Lietuvoje! Išlaksčiau visą Kauną ir niekus negavau pirkti "vošabei" (parazitams iš galvos šukuoti tankios šukos).

— O ar Vilijampolėje buvai? Ten mačiau dar nuo caro laikų užsilikusių "vošabei," — juokais sako lietuvė darbininkė.

— Buvau nubėgusi ir ten. Neradau! — pasisako "katiuša."

— Gaila! — nusijuokia lietuvė. — Matyt, kitos jau anksčiau atvykusios jūsiškės išpirko tas paskutines rusiškos kultūros liekanas Lietuvoje.

Nerado zuperiniu drabužiu

Viena sovietinė "katiuša," sutikusi lietuvį ūkininką, su panieka jį bara:

— Na, ir nekultūringas jūsų kraštas. Laukams tręšti nenaudojate mineralinių trąšų, zuperio.

— O iš ko, tavorška, sprendi, kad mes nenaudojame? — perpykęs užklausia lietuvis ūkininkas.

— Ogi pravažiavau visą Lietuvą ir nemačiau nė vieno žmogaus, kuris dėvėtų iš zuperinių maišų pasiūtus drabužius, — paaiškina sovietinė "katiuša."

Kaina 2 u. c

MARGIEJI LAIŠKELIAI

Gerb. Redaktoriau!

Ačiū Jums už atsiųstą KARĮ. Prašau jį ir toliau siuntinėti. KARYS paskutiniu laiku tikrai gražiai ir patraukliai atrodo. Lietuviai pasižymi stipriu partiškumu. Kas ypatingai reiškiasi spaudoje. Tačiau KARY sutilpsta žinios ir iš ateitininkų ir iš skautų veiklos. Tolerancija yra kultūringa savybė ir jūs ją turite.

Dėl Jūsų nuomonės, kad KARIUI tinka tik rašiniai, kur betarpiškai vaizduojama kova, karo laukas, mūšis, aš turiu pasisakyti, kiek priešingai. Aš sutinku su tuo, kad KARIUI tinka tai, kas surišta su kova. Bet aš tą kovą plačiau suprantu. Jeigu imti kovą tik siaura kariavimo prasme, tai visa Nepriklausomybės laikų kariuomenė nieko nenuveikė, nes ji niekur nekariavo. Atseit, ji nebuvo naudinga. Vis dėlto, ji turėjo teigiamos įtakos, nes išleisdavo disciplinuotus, o kartais skaityti ir rašyti išmokytus kaimo vyrus į Lietuvos visuomenę. Taigi, Lietuvos kariuomenė, galima sakyti, dalyvavo "kultūrinėje kovoje" ir įnešė savo indėlį.

Šių dienų KARYS, man atrodo, turėtų kaip tik atsisakyti platesnės registracijos kariškų įvykių iš praeities, o mestis į tikrą kovą ginti viską, kas yra sava, lietuviška, moralu ir kultūringa. Kitaip sakant, KARYS turėtų būti nuolatiniu šauklių, kad lietuvis paliktų lietuviu ir išlaikytų lietuvišką dvasią. KARYS turėtų būti tas Karo Muziejaus trimitininkas, kuris kasdien saulei leidžiantis pūsdavo trimitą, sutraukdamas būrius žmonių į Muziejaus sodelį pasižiūrėti vakarinių apeigų ir susimąstyti. To nedaro joks lietuviškas laikraštis, nei žurnalas. Tai KARIO dirva. Tai tikras lietuviškos kovos laukas.

Aš stebiuosi, kad yra buvusių karininkų, kurie neskaito KARIO. Atrodo, kad visas ju kariškumas dingo su nusivilkta uniforma. Tai nėra gražu . . .

N.

* * *

Su godumu verčiame KARIO puslapius ieškodami kas skaitytoją domintų ir kas padarytų žurnalą einančiu su gyvenimu, duotų jam dinamikos.

Žinoma, yra gera ir atsiminimai, tačiau prie jų turėtų būti ir gausiau aktualesnės medžiagos. Manytina, jog čia nebe redakcijos kaltė, čia gal reikėtų kaltinti pačius žurnalo skaitytojus, karius, kurie pritingi plunksną į rankas paimti.

Kariai, kurie valdo plunksną, galėtų parašyti savo įspūdžius iš kariuomenės tarnybos šiuo metu. Juk turime nemaža mūsiškių visuose kontinentuose. Tenka pagirti buvusį karį Bronių Liogį, kuris nesenos praeities vaizdeliais iš Korėjos karo domina skaitytojus.

Turėtų būti atkreiptas dėmesys ir į svetimą spaudą. Kariams reikėtų pajudinti sustingusius pirštus. Geru pavyzdžiu tektų nurodyti Raimundą Mišauską. Per savo tarnybos laiką jis patalpino amerikiečių laikraščiuose apie 200 straipsnių, neskaitant jo pasakytų kalbų amerikiečiams, iš kurių citavo daugelis laikraščių.

Taip pat būtų galima plačiau susidomėti "Armed Forces Talk" leidiniu. Jame tilpusios temos yra nagrinėjamos kareivių tarpe per taip vadinamą "Troop Information Program". Pernai šio leidinio specialus numeris buvo pavadintas: "Strateginė Pabaltijo Sritis".

Aš šiuo metu dalyvauju filme apie JAV istorijoje labiausiai apdovanotą kareivį Andie Murphy. Filmavimas vyksta prie Yakimos, Wash. esančiose dykumose. Mūsų čia yra viso apie 300 kareivių iš Fort Lewis, 44 div. Filmo vardas: To Hell and Back. Ateityje galėsiu parašyti apie patį Andie Murphy iš asmeniškų pasikalbėjimų dalyvaujant šiame filme.

Ed. Šulaitis

STATEMENT REQUIRED BY THE ACT OF AUGUST 24, 1912, AS AMENDED BY THE ACTS OF MARCH 3, 1933, AND JULY 2, 1946 (Title 39, United States Code, Section 233) SHOWING THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, AND CIRCULATION

OF

Karys, published monthly at Brooklyn 1, New York, for October 1, 1954. 1. The names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher Karys, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, Editor: Zigmas A. Raulinaitis, 2061 Gates Ave., Brooklyn 27, N. Y. Managing editor: Zigmas A. Raulinaitis, 2061 Gates Ave., Brooklyn 27, N. Y. Business manager: Leonas Bileris, 739 Grand St., Brooklyn 11, N. Y. 2. The owner is: Lithuanian American Community of the U. S. A., Inc. — District No. 6 — Ramove, 78-63 82nd St., Glendale 27, N. Y. c/o Mr. I. E. Kraunaitis. 3. The known bondholders, martgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: none. 4. Paragraphs 2 and 3 include in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person of corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner: Signed: Zigmas A. Raulinaitis, Managing Editor. Sworn to and subscribed before me this 28th day of September, 1954. (Seal) Joseph M. S. Ginkus, Jr., Notary public, State of New York.

LIETUVIŲ RADIJO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Trečiadieniais 10:00 val. vak. — WWRL 1600 kc

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street **Brooklyn 11, N. Y.**

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS Direktorius

J. VALAKAS Pranešimų Dir.

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikus baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.

(Prie Forest Ave. stoties) **(Ridgewood)**

Tel.: EV 2-9586

VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

1237

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

Redaktorius — **Jonas Kardelis**
Leidėjas — **Kanados Lietuvių Centro Taryba**

Adresas:
7722 George St., Ville Lasalle,
Montreal, P. Q. CANADA
Kaina metams:
Kanadoj—5 dol., Amerikoj—5.50 dol.

IR JŪS GALITE IMIGRUOTI Į CANADĄ ARBA USA, JEIGU TURITE VIZĄ.
Oficialius dokumentus parūpina
JONAS J. JUŠKAITIS, LL. B.,
diplomuotas teisininkas

Įstaigos adresas:
Suite 5, Tunstall Building,
709 Dunsmuir Street,
Vancouver 1, B. C., CANADA.
(Apsimokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, prisiunčiamos smulkesnės informacijos.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, bilijardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

LIETUVIŲ AUTOMOBILIŲ PREKYBA

HARMONY MOTORS

Dabar jau didelis pasirinkimas įvairiausių firmų automobilių (Buick, Dodge, Chrysler, Oldsmobile, Chevrolet, Pontiac, Plymouth, Ford ir kt.)
Kiekvienam mūsų automobilių pirkėjų duodamas mašinos leidimas nemokamai

Išmokome nemokančius važiuoti

Parduodame išmokėjimui prieinamesnėmis sąlygomis

HARMONY MOTORS

T. Šlutas, J. Talandis ir S. Zubkus

5805-07 So. Western Ave., Chicago, Ill.

Telefonas: REpublic 7-6480

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS
6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142
1410 CO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109
KOPLYČIOS VISOSE MIESTO DALYSE
ANTHONY B. PETKUS

VIENYBĖ

Amerikos lietuvių savaitraštis
Eina nuo 1886 m.
Redaktorius leidėjas
JUOZAS TYSLIAVA
Prenumerata metams **$5.00**
412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.

ANTANO VAITKAUS
ir
ANTANO NUOBARO
MĖSOS ir MAISTO
KRAUTUVĖ
449 Grand Street, Brooklyn 11,N. Y.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

KAINA 50c.